

ЎЗБЕКИСТОН
RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Kuch - bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 2000 йил 22 январь, шанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 7 (7203)

Da'vat

Қобилиятли одамни тарбия қилмаслик – зулмкорлик ва ноқобил одамга тарбия ҳайфдир. Тарбиянгни аяб унисини нобуд қилма, тарбиянгни бунисига зое кетказма.

Алишер НАВОЙЙ

РЕЙТИНГ: талаб
ва масъулият

3-бет

МЕНМОНХОНА

Ранглар дунёсидаги
кашфиёт
5-бет

13-бет

Жеймс ЖОЙС
Мусаввирнинг
ёшликдаги
шамойили
14-бет

Олам спорти
янгиликлари билан
15-бетда
танишасиз

Ibrat

Бойсун тумани маданият уйи жамоаси ҳудуддаги Меҳрибонлик уйида хайрия томошаси ташкил этди ҳамда бу ерда тарбияланувчиларга совғалар улашди.

МЕХНАТ
ТАРБИЯЧИ

ҚАРОР

Бурхониддин ал-Марғиноний таваллудининг ҳижрий сана бўйича 910 йиллигини нишонлаш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори қабул қилинди.

ФАРМОН

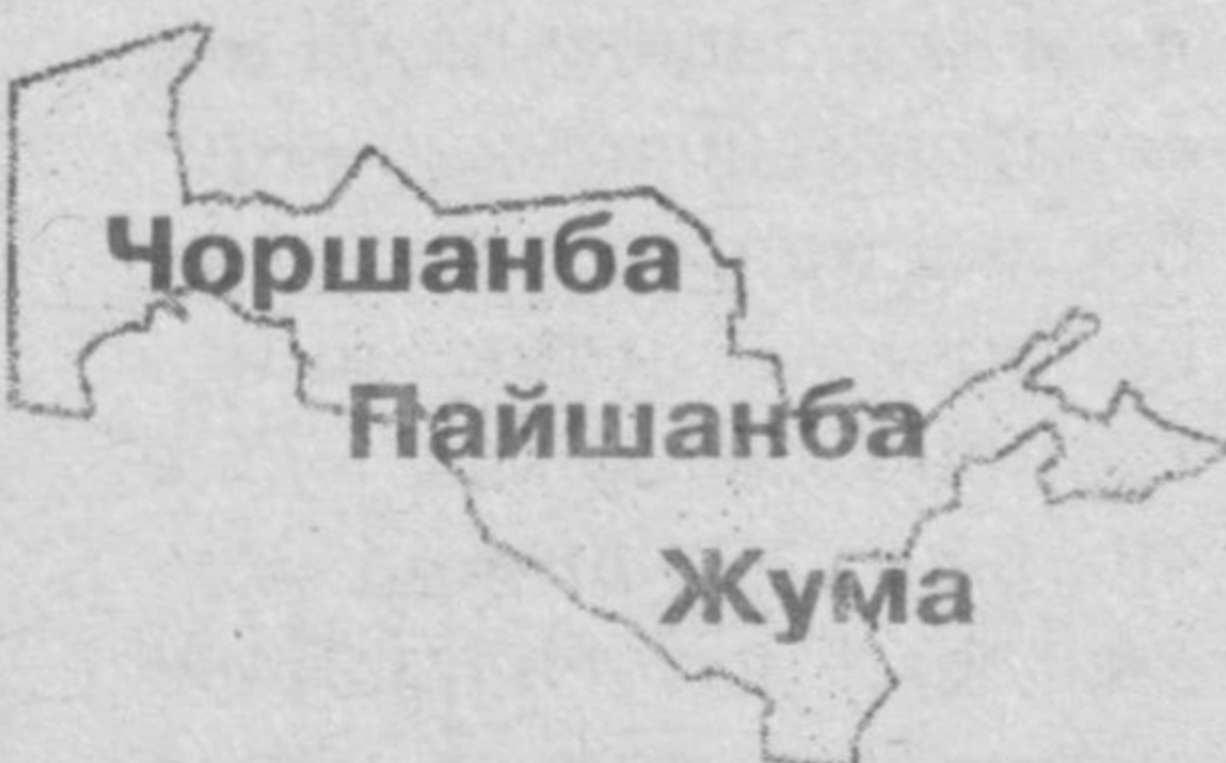
Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонида биноан, халқлар ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлаш ишига ҳамда мамлакатимиз иқтисодиётини ривожланти-

риш ва экспорт салоҳиятини кенгайтиришга қўшган улкан ҳиссаси ҳамда бошқа бир қатор ютуқлари инobat-га олиниб, Навоий кон-металлургия комбинати "Дўстлик" ордени билан мукофотланди.

ЯНГИ ЭЛЧИ

17 январь куни Ўзбекистон Республикасининг Франциядаги Фавкулотда ва Мухтор элчиси Т. Мамажонов ўриндошлик асосида Испания қироли Хуан Карлосга ишонч ёрлиғи топширди.

СЎНГГИ
УЧ КУН
МУЖДАЛАРИ

"ЎЗДЭУ АВТО"ГА ХАЛҚАРО СИФАТ БЕЛГИСИ

Юртимиздаги "ЎздЭУ авто" компанияси ISO 9001 сертификатини қўлга кири-тиб, МДХ давлатлари ораси-да халқаро сифат тизимидан фойдаланувчи енгил автомо-биллар ишлаб чиқарувчи да-стлабки корхона сифатида қайд этилди.

ИШЧИ ГУРУХ ЙИГИЛИШИ

Иккинчи чақириқ Ўзбе-кистон Республикаси

Олий Мажлиси бирин-чи сессиясининг би-ринчи йиғилишига тай-ёргарлик кўриш ва ўтқа-зиш бўйича депутатлар ишчи гуруҳининг якун-ловчи йиғилиши бўлиб, унда бўлғуси парла-мент таркибида 12 та кўмита, 3 та комиссия ҳамда Ўзбекистон Рес-публикаси Конституци-ясида назарда тутилган Олий Мажлиснинг ин-сон ҳуқуқлари вакили (омбудсман) институ-тини тузиш таклиф этилди.

ФАН ВА ҲАЁТ УЙҒУНЛИГИ

Ҳаётга, табиатга уйғунлашмаган нимаики нарса бўлмасин йўқолишга маҳкум бўлганидек, жамиятнинг мавжуд талаб ва эҳтиёжларига мос келмаган илмининг ҳам умри қисқа бўлади. Шу маънода айни кунларда таълим тизимида олиб борилаётган ислохотлар самараси ҳам муносиб илмий салоҳиятга боғлиқ бўлиб қолаверади. Айниқса, олий ўқув юртларида, илмий тадқиқот билан шуғулладиган муассасаларда бу борада анчагина иш қилишга тўғри келади. Негаки бугун таълимга, кадрлар тайёрлашга қўйилаётган талаб ва ундан кўзланаётган мақсад мазмуни тубдан янгиланишга тақозо этмоқда. Олий таълим вазириликда олий ўқув юртлари ҳамда илмий муассасалар раҳбарлари иштирокида бўлиб ўтган мажлис кун тартибиди шу каби масалалар турди.

— Бугун изланишлар, илмий ишлар олиб борилмаётган ёки етарлича бўлмаётган олий таълим муассасаси фаолиятини қониқарли, деб бўлмайди, — деди йиғилишда иштирок этган Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат

маслаҳатчиси Тўхтапўлат Рискеев. — Негаки ҳар бир олий даргоҳдан чиқаётган мутахассислар, кадрлар сифати биринчи даражада ўша ердаги илмий салоҳият билан чамбарчас боғлиқ. Қолаверса, бугунги жамиятдаги янгиланишлар бу борадаги ишларимизни ўзгача бир мазмунда, тартибда ташкил этишимиз лозимлигини талаб этмоқда. Албатта, бу ишда барчамизга “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” асос бўлиб хизмат қилади. Шу нуқтаи назардан келиб чиқиб олиб бораётган илмий ишларимиз эса ўз ўрнида бу иккала муҳим давлат ҳужжатининг амалга оширишга ҳамда татбиқига ёрдам бериши керак.

Йиғилишда, шунингдек, илмий ишларни ташкил этишда ҳамкорликни йўлга қўйиш, мавзулар долзарблиги ва уларнинг амалиёт билан боғлиқлигини таъминлаш, фан ва ишлаб чиқариш ўртасидаги мутаносибликни таъминлаш билан боғлиқ бир талай масалалар муҳокама қилинди.

МУХБИРИМИЗ

“Энг ёмон кишилар — илмига амал қилмайдиган кишилардир. Агар тарбия қилувчи муаллим олим бўлиб, амалсиз бўлса, бу шогирдлар ахлоқига ёмон таъсир қурсатади”, деган эди, асримиз бошида улугъ маърифатпарвар А.Авлоний. Дарҳақиқат, шундай. Мустақиллик йилларида юртимизда таълим соҳасида бир қатор ижобий ўзгаришлар юз берди. Ҳукуматимиз порлоқ келажакни уйлаб таълимда ҳам ислохотларни амалга оширмоқда. Булар вақти келиб ўзининг медалларини бериши, шубҳасиз. Лекин, мен шу соҳа кишиси бўлганлигим туфайли, талайгина муаммолар хусусида мулоҳаза юритмоқчиман. Мактабларимиздаги, умуман, илм масканларимиздаги баъзи ўқитувчиларнинг маоши камлиги, ўқувчиларнинг тарбиясизлиги, билимга қизиқиши йўқлиги ҳақидаги нолишларига дуч келасиз. Лекин иқтисодиётимиздаги бошқалар учун қийин бўлган даврларда ҳам, келажакни уйлаб, ўқитувчиларнинг иш ҳақлари вақтида бериб турилишига эришишга тўғри келмасми?

Ваҳоланки, матбуотни қўзғатган киши МДХнинг бошқа қўлаб давлатларида ўқитувчиларнинг ҳалигача йиллаб иш ҳақисиз яшаётганини билиб олса бўлади. Агар болада билимга қизиқиш бўлмаса, балки ўқитувчи ўзи нима ўқитганлигини билмайдиган, тушунтира олмаётган бўлиб чиқади. Агар ўқитувчининг ўзи кучли билим эгаси бўлса, қандай қилиб унинг зиёсидан, дунёқарашидан, ички оламидан баҳраманд бўлган шогирдини билимсиз, тарбиясиз дейиш мумкин. Ёки бўлмаса, бугунги шароитимиздан нолиётганлар узлари яқин атрофда ўзбекона, миллий таълим-тарбияга оид бирорта китоб ўқиш-димишкан?

Агар болалар тартибсиз

булиб кетган бўлса, бунга сабабни ўзимиздан қидиришимизга тўғри келади. Халқимизда “Домланинг айтганини қил, қилганини қилма”, деган кинояли ибора бор. Биз амал ва сўзимиз бир, ўқитувчи, муаллим бўлмас эканмиз, бола олдида обрўйимиз бир пуллик кимса бўлиб қолаверамиз. Шунга амал қилгандагина, ўқитувчи ўқувчи кўз унганда муқаддас, хурматли, сирли шахс — Устоз тимсолида бир урф гавдаланиб туради. Кимдир бир жойда қизиқ, эътиборли бир гапни айтган эди: Бизнинг бир хурматли ўқитувчимиз булар эди. У ва унинг ҳаёти бизга шу даражада сирли туюлар эдики, биз ўзимизча:

УСТОЗ ИБРАТЛИ БЎЛСА...

Шу киши ҳам овқат ермикан? деган уйга бориб қолар эдик.

Бугунги таълимдаги ислохотлар илм масканлари раҳбарлари, қолаверса, ҳар биримиздан ўз ишимизни масъулият билан, одилона ёндашиб, кези келганда мустақил иш юритишимизни талаб этади. Бу эса, мактабларимизга янги ишга келатганлар билан таълим соҳасида малака ва тажрибага эга бўлганлар уртасида устоз-шогирд муносабатларини тўғри йўлга қўйишни, мактабларни мутахассислиги бўлган кадрлар билан таъминлашни тақозо қилади. Ахир, ўқитувчилар байрамларда йиғилишиб олиб ўқувчи, шогирдлари кўз унганда ичса, маст бўлиб рақс тушса, бир-бирига “ишвали, нозкарашмали ғамзалар” қилса, бу аҳволда таълимда қандай қилиб сифат-самарадорликка эришиб

Mulohaza

бўлади? Худди шундай, баъзи ўқитувчиларимиз дарсда бошқа, турмушда бошқа ролни ижро этишиб, Устоз деган номга доғ туширишиб, эл аро абгор бўлиб қолишмоқда. Далил сифатида ҳаётдан бир мисол келтирсам. Мактабда ишлайдиган бир аёлни биламан. У олий маълумотли, пойтахтдаги нуфузли олий таълим масканларидан бирини тугатган. Ёш авлодга «Она тили ва адабиёти», «Маънавият ва маърифат» фанларидан дарс беради. Худди шу «маънавиятли, маърифатли» муаллима аёл эри билан ҳар кун иккала ерда, эрининг устидан юқорига шикоят қилиб, эрини ҳам, маҳаллани ҳам овоза, сарсон қилади. (Эри андишали, элдан уяладиган йигит бўлганидан фарзандларини уйлаб, яшаб юрибди. Аслида, у эрини нотўғри йўллар билан узига оғдириб, оила қурган экан). Иложи бўлса, ҳар кун бир ажралишиб-ярашади, эрининг бор тоғганини олиб, йилига бир марта онасиникига кетиб қолади. Шунинг учун шогирдлари 3-4 ойлаб “устоз”ларисиз қаровсиз, илмсиз қолишади. Шу сабаб уларникига бирон кимса йўламайди, фарзандлари бечоралар тарбия қурмаган, онаси кунига ёш бола демай, уларни неча марталаб уриб олади. Кунига қарғиш овозини эшитасиз.

Бундай кишиларни куриб, эшитиб, уларни қачонгача куриб қурмаганга оламин? Ҳанузгача бу каби иллатлар таълим соҳасида мавжудлиги рост. Ойни эса этак билан ёпиб бўлмайди.

Воҳид БОЙМУРОДОВ,
ТДТУ қошидаги
Республика миллий
лицей-интернат
ўқитувчиси

РУҲШУНОС ЎҚИТУВЧИЛАР ФИКР АЛМАШДИЛАР

Андижон вилояти Шаҳрихон туманидаги 23-ўрта мактаб вилоятдаги чекка қишлоқ мактабларидан ҳисобланади. Аммо кейинги бир-икки йил ичида мактаб раҳбарияти томонидан қилинган бир қанча амалий ишлар мактабнинг довуғини оширди, тинмай изланишда давом этаётган заҳматкаш ўқитувчиларнинг меҳнатини эл кўз унганда намойиш қилди. 900 га яқин ўқувчи ва илм бераётган бу зиё маскани ўтган ўқув йилида “Йил мактаби” танловининг туман миқёсида ғолиби бўлган эди. Бу йил эса Республикада ўтказилган амалиётчи руҳшунос ўқитувчилар кўргазмасида фахрли ўринлардан бирига эга бўлди. Яқинда мактабда “2000 йил — Соғлом авлод йили” муноса-

бати билан Шаҳрихон тумани амалиётчи-руҳшунос ўқитувчиларнинг “Соғлом авлод — келажакимиз таянчи” мавзусидаги семинар-кенгаши бўлиб ўтди.

Маълумки, республикамизда кўп соҳада бўлгани каби таълим соҳасида ҳам жуда кўп янгилликлар, дастурлар борасидаги ўзгаришлар бўляпти. Бу ишларнинг барчаси, албатта, эртанги кунимизнинг эгалари — ёшларнинг пухта билим олишлари учун яратилаётган

заминдир. Кейинги йилларда ташхис марказлари ташкил этиш, ўқувчиларни ўзлари қизиққан соҳага йўналтириш

ҳунарга йўналтириш бўйича амалга оширилган ишлар ва тиббий хизматнинг ташкил этилишига доир ишлар билан танишдилар. Тумандаги ташхис маркази олиб бораётган ишлар ва мактабдаги тажрибалар таҳлил этилиб, маърузалар баҳс-мунозараларга уланди. Ўқувчиларни ўрганиш гарчи азалий устозлар томонидан қўзғатилган бўлса-да, амалий жиҳатдан ҳаётга энди татбиқ этила бошланди. Бевосита тиббиёт ходимларининг ҳам

шу ишга жалб этилиши болалар соғлиғи ҳақида ҳам хулоса чиқаришга кўмак беради. Шу мақсадда бу ерга ташриф буюрган тиббиёт ходимлари ҳам ўз тақлиф ва мулоҳазаларини ўртага ташладилар.

Кенгаш сўнггида сўз олган Шаҳрихон туман халқ таълими бўлими бошлиғи М. Мадиев Республика руҳшунос ўқитувчиларининг кўргазмасида фахрли 2-ўринни олган Т. Содиқов ва тумандаги 18-ўрта мактаб ўқитувчиси М. Саттороваларга вилоят халқ таълими бўлимининг фахрий ёрлиқларини топширар экан, уларни ушбу муваффақиятлари билан қутлади.

М. ШАРИПОВА,
журналист

2000 yil — Sogʻlom avlod yili

бўйича ҳам бир қатор амалий ишлар қилинди. Ушбу анжуман қатнашчилари ҳам мактабнинг амалиётчи руҳшунос ўқитувчиси Тоҳир Содиқовнинг ана шу борада олиб бораётган ишлари, шунингдек, мактабда ўқувчиларни касб-

рибалар таҳлил этилиб, маърузалар баҳс-мунозараларга уланди. Ўқувчиларни ўрганиш гарчи азалий устозлар томонидан қўзғатилган бўлса-да, амалий жиҳатдан ҳаётга энди татбиқ этила бошланди. Бевосита тиббиёт ходимларининг ҳам

ЯНГИ ҲАМРОҲ

Наманган вилоятида янги нашр дунё юзини кўрди. “Болалар дунёси” деб номланган бу газетанинг илк чиқишиёқ ўз ўқувчиларига манзур бўлди. Ундан умумтаълим ўқувчилари ва болалар учун қизиқарли мақола ва фотосуратлар жой олган бўлиб, улар ўқувчининг маънавияти, илмий салоҳиятининг ошишига хизмат қилади. Шунингдек, газетада ижодкор ёшлар фаолиятига ҳам кенг ўрин берилган.

Вилоят халқ таълими бошқармаси муассислигида чиқарилаётган янги нашр “Соғлом авлод йили” да болаларнинг ҳар томонлама камол топишига ёрдам беради. Ва бу борада қилинажак ишларда зарур маслаҳатини аямайди.

Қишлоқ ва сув ҳўжалиги вазирлигига қарашли Тошкент Давлат аграр университетида “Экосан” халқаро жамғармаси вакиллари билан учрашуви ўтказилди.

Учрашувда грипп касаллигининг олдини олиш масаласига ёшларнинг эътиборини жалб қилиш, уларни жамоатчилик ишига тортиш муаммолари кўриб чиқилди. Учрашувда, шунингдек, грипп эпидемиясининг юртимизга кириб

ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАНДИ

келиш эҳтимоли кўзда тутилиб, гриппга қарши курашиш ва унинг олдини олиш мақсадида ўқув юртлари, мактаблар, болалар боғчалари, маҳаллалар, гузарлар, аҳоли гавжум жойларда санитария-эпидемиология отряди аъзолари ҳамда талабалар томонидан тушунтириш ишлари

олиб бориш, грипп билан оғриган беморларга тезда зарур тиббий ёрдам кўрсатиш уқтирилди.

Бу хилдаги тадбирлар Тошкент Давлат университети, 1- ва 2-Тошкент Давлат тиббиёт институти ҳамда бошқа олий ўқув даргоҳларида ҳам ўтказилиб, грипп касаллигининг олдини олишга талабаларни жалб этиш юзасидан чора-тадбирлар белгилаб олинди.

«Туркистон-пресс»

“Ўқувчилар билим даражасини назорат қилишнинг рейтинг тизими Республикамининг бир қатор мактабларида мазкур тизим бўйича тажриба-синов ишлари олиб борилаётир. Яқинда Т.Н.Қори-Ниёзий номидаги Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий тадқиқот институтида ушбу тажриба-синовнинг 1999-2000 ўқув йили биринчи ярми натижалари юзасидан давра суҳбати ўтказилди. Унда вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги рейтинг тизимини тажриба-синовдан ўтказиётган мактабларнинг экспериментатор ўқитувчилари ва илмий раҳбарлари, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Таълим маркази ва бошқа тегишли муассасалар ходимлари иштирок этдилар.

Давра суҳбатида ҳукуматимиз қарори асосида амалга оширилаётган тажриба-синовнинг аҳамияти ва мақсади, бу борада амалга оширилаётган ишлар ҳақида гап борди. Тажриба-синовнинг 1999-2000 ўқув йили биринчи ярим йиллик натижалари ҳақида экспериментатор ўқитувчилар синов учун тавсия этилган рейтинг тизими вариантларининг ютуқ ва камчиликларини қайд этдилар ва уларни такомиллаштириш юзасидан ўз фикр-мулоҳазалари-

Davra suhbat

ни мукаммаллаштириш бўйича экспериментатор ўқитувчилар ва илмий раҳбарларга қўшимча тавсия ва йўриқномалар берди.

Давра суҳбати шуни кўрсатдики, рейтинг тизимини тажриба-синовдан ўтказиш ишлари режа асосида амалга оширилмоқда. Тажриба-синов майдонлари рейтинг тизимини амалга оширишнинг I ва II вариантлари, бошланғич синфларда рейтинг тизимини амалга ошириш тўғрисидаги услубий тавсияномалар ҳамда тажриба-синов ишлари натижаларини умумлаштириш тўғрисидаги йўриқномалар билан таъминланганлар.

Давра суҳбати иштирокчилари экспериментатор ўқитувчиларга рейтинг тизимини амалга ошириш вариантлари, улар асосида бошланғич синфларда рейтинг тизимини амалга ошириш тўғрисидаги услубий тавсиянома, рейтинг тизимининг I вариантыга киритилган тузатишлар тўғрисидаги варақалар берилди.

Ҳар бир тажриба-синов майдонининг экспериментатор ўқитувчилари 1999-2000 ўқув йилининг биринчи ярим йиллигида амалга оширилган ишлар юзасидан

РЕЙТИНГ: ТАЛАБ ВА МАСЪУЛИЯТ

ни баён қилдилар.

Ўзаро фикрлашувлардан кейин бошланғич синфларда рейтинг тизими тажриба-синов натижалари юзасидан ЎзПФТИ бўлим бошлиқлари М.Расулова ва М.Тожиевлар сўзга чиқиб, бу соҳада олиб борилаётган ишлар мазмуни ва моҳиятига тўхталиб ўтишди.

Тажриба-синов ишларининг бориши ҳамда биринчи ярим йиллик тўғрисида ҳисобот берган ЎзПФТИ ҳузуридаги тажриба-синов ишлари Ахборот маркази раҳбари Ш.Шарипов ҳам тажриба-синов майдонларида ўтган давр мобайнида амалга оширилган ишларнинг натижалари, экспериментатор ўқитувчилар томонидан тажриба-синов ишлари йўриқномасига нечоғли амал қилингани ҳамда уларнинг навбатдаги вазифалари тўғрисида гапирди.

Профессор Ж.Икромов эса ўқувчилар билим даражасини назорат қилиш рейтинг тизимини такомиллаштириш тўғрисида ўз хулосаларини баён қилди.

Давра суҳбатида ХТВ УЎТББ бошлиғи муовини Ш.Пўлатов замон талаби ва масъулият тушунчаларига жиддий урғу бериб, тажриба-синов ишларини фаоллаштириш масаласига алоҳида тўхтади. Шунингдек, у рейтинг тизимини педагогик амалиётга жорий этишда таълим бошқармалари ҳамда экспериментатор ўқитувчиларнинг навбатдаги вазифалари тўғрисида сўзлади.

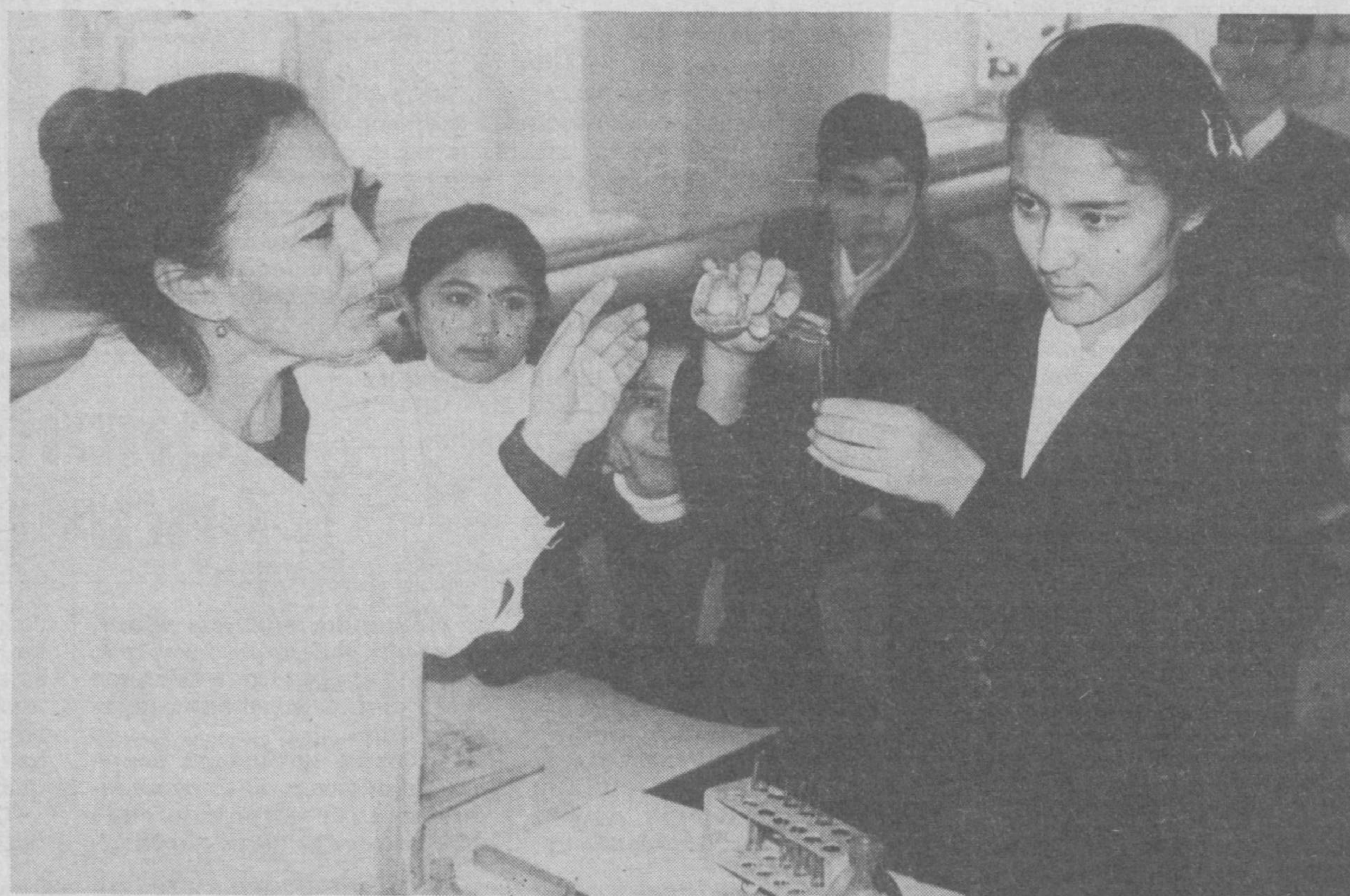
ЎзПФТИ директори муовини, профессор У.Нишоналиев тажриба-синов ишларининг илмий таъминоти-

ҳисоботлари ҳамда ўзлари ишлаб чиққан тавсияномалар, рейтинг дафтарчаси намуналари, синф журналини юритиш намуналарини Ахборот марказига топширдилар. Бирок, давра суҳбатида Тошкент ҳамда Бухоро вилояти тажриба-синов майдонларининг экспериментатор ўқитувчилари вакиллари иштирок этмаганликлари сабабли, ушбу вилоятларда тажриба-синов ишларининг бориши тўғрисида маълумот олинмади. Ахборот марказига топширилган маълумотлар бир ҳафта муддатда умумлаштирилиб, Халқ таълими вазирлиги ва республика комиссиясига топширилади.

Давра суҳбатида билдирилган фикрлардан келиб чиқувчи умумий хулоса шундан иборатки, тавсия этилаётган вариантларнинг ижобий томонларини қамраб олган ва уларга нисбатан соддалаштирилган янги умумий рейтинг тизими ишлаб чиқиши ва келаси ўқув йилида мактабларни битта рейтинг тизимида ўтказиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Рейтинг тизимини тажриба-синовдан ўтказиш бора-сида бу турдаги семинар-кенгашлар ўқув йили бошида А.Авлоний номидаги ХТХМОИда, I чорак якуналари республика Таълим марказида ўтказилган эди. Экспериментатор ўқитувчиларнинг таклифига кўра, навбатдаги III чорак якуналарини рейтинг тизими тажриба-синовдан ўтказиладиган мактабларнинг бирида ўтказишга келишиб олинди.

МУХБИРИМИЗ

Тошкент шаҳридаги 96-мактабда ўқув-тарбиявий ишлар намунали йўлга қўйилган. Бунда тажрибали ўқитувчиларнинг ҳиссаси катта бўлмоқда. Суратларда: математика ўқитувчиси Муҳаббат Аъзамова “Ёш математиклар” тўғраида (юқорида) ҳамда кимё фани ўқитувчиси Соҳига Масҳаретдинова машғулот ўтаётган пайт.

Р.Альбеков олган суратлар.

Президентимизнинг Ватанимиз Конституцияси байрами арафасида 2000 йилни “Соғлом авлод йили” деб эълон қилишлари барча қатори илм аҳлининг ҳам қалбига яна бир эзгуликни олиб кирди. Халқимизнинг доно нақлларида бирида, бекорга “Соғ танда соғ ақл” дейилмаганки, мактабимиз жамоаси ҳам ана шу эзгу ниятларни амалга ошириш мақсадида халқимизнинг 450 нафар фарзандига фан сирлари билан биргаликда маънавиятимизни, қадриятларимизни ўқувчилар онгига сингдиришга ҳаракат қилмоқдалар.

Маълумки, туман халқ таълими раҳбарлигида ҳар йили фан олимпиадалари бўлиб ўтади. 1999-2000 ўқув йилида ўтказиладиган II босқич фан олимпиадасига туман ҳокими Алишер Исроилов янги бир

Xalq ta'limi va hokimiyat

ташаббус билан чиқди. У II босқич фан олимпиада ғолибларига ҳар бир фандан алоҳида-алоҳида ҳомий белгилади. II босқич ғолиблари ҳам маънавий, ҳам иқтисодий томондан рағбатлантирилди. III босқичга йўлланма олган 50 нафар ўқувчи учун ҳам уларнинг йўл харажатлари, овқатланишлари учун шароит яратилиб берилди.

Бу эса Президентимизнинг, ватан келажаги бугунги партада ўтирган ёшларнинг қай тарзда тарбияланаётганига, билим олаётганига боғлиқ, деган фикрларининг долзарблигини яна бир бор тасдиқлади.

Сафар МАВЛОНОВ,
Жиззах вилояти
Зафаробод туманидаги
15-ўрта мактаб ўқитувчиси.

Олимпиада – ҳоким эътиборида

ҚАДРИ ТИКЛАНАЁТГАН ДАРГОҲ

Ҳақиқат эгилади, букилади, аммо синмайди. Букилган ҳақиқат қачонлардир ўз қаддини тиклайди. Бу фикр исботини Тошкент Давлат университети мисолида ҳам кўриш мумкин. ТошДУ 1920 йилда большевиклар томонидан эмас, балки 1918 йилда фидойи маърифатпарвар Мунавварқори Абдурашидхонов ташаббуси билан ташкил этилиб, Туркистон халқ миллий дорилфунуни сифатида фаолият бошлагани яқинда ўрганилган тарихий манбалар орқали аниқланди. Тарихий ҳақиқатни тиклаб, Ўзбекистондагина эмас, балки Марказий Осиёдаги отахон Университетни Ўзбекистон Миллий университети деб аташ кераклиги тўғрисида юртбошимиз таклиф киритдилар. Эндиликда Ўзбекистон Миллий университети деб аталиши кўзда тутилаётган таълим даргоҳининг талабалари шу номга муносиб бўлишлари керак. Талабалар бу хусусда шундай дейдилар.

Алишер БАЛИБЕКОВ:

— ТошДУнинг бу номи университет талабалари учун янгилик бўлибгина қолмасдан, катта масъулият юклаши ҳам муқаррардир. Чунки Миллий университет талабаси бу номни оқайдиган кадр бўлиб етишиши керак.

Азиз ИСМОНОВ:

— Бу ном Университетимиз 1918 йил ташкил этилганлиги аниқлангани учунгина берилмапти. Университетимизга, талабаларга бўлган ишончнинг юксаклиги туфайли берилмапти.

Ўқув даргоҳимизнинг Ўзбекистон Миллий Университети деб аташ тўғрисида таклиф киритилиши барчага маъқул тушди.

Мунаввар УМАРОВ,
ТошДУ журналистика
факультети талабаси.

ТУЗАТИШ

Газетамизнинг 2000 йил 19 январь сониди берилган "Маърифат ёғдусидаги озодлик" номли мақола 6-хат бошисининг 8-қаторидаги "ғарбнинг" сўзи "юртнинг" деб ўқилсин.

Кунни-кеча ТошДУнинг "Мағаният саройи"да Республика "Камолот" жамғармаси, Ўзбекистон телевидениесининг "Умид" бош муҳарририяти ва Республика Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳомийлигида барча интиқ бўлиб кутган "Қувноқлар ва зукколар" кўрик-танловининг финал босқичи бўлиб ўтди. Унда декабрь ойида ўтказилган танлов ғолиблари Нукус Давлат педагогика институтининг "Турон", Термиз Давлат университетининг "Табассум", Қарши

"ТАБАССУМ" СУПЕРФИНАЛДА

Давлат университетининг "Фарзона", Тошкент Давлат педагогика университетининг "Ижодкор" ҳамда Урганч Давлат университетининг "Бўйдоқлар" жамоалари ўзаро куч синашди.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, кўрик-танлов кўпчиликлари кутганидек жуда қизиқарли ва мароқли кечди. Қизиқчи Ҳасан Тоиров хангомалари ва хонанда Дилшодбек Мирзабеков ижро этган қўшиқ-

лар даврага янада завқ бағишлагани шубҳасиз. Ушбу бўлиб ўтган кўрик-танлов "Алло, кимсиз?" "Савол-жавоб", "Тажрибада аниқланишча" ва "Муסיқий танлов" каби шартлардан иборат бўлиб, ҳар бир жамоа низоҳатда қизиқарли, қулғили саҳна кўринишлари намойиш этишди.

Барча шартларни қойилмақом қилиб бажарган ТерДУнинг "Табассум" жамоаси рақибларини до-

да қолдириб (18,8 балл билан) ушбу финал ўйинининг ғолиби деб топилди.

Энди улар март ойида ўтказиладиган суперфиналда 1999 йилнинг мутлақ чемпиони "Шоввозлар" жамоаси билан "аср чемпионлиги" учун курашади.

Бехбўд БОТИРОВ

Суратларга: беллашувдан лавҳалар акс этган.

Б. РИЗОКУЛОВ олган суратлар.

Ажиниёз номидаги Нукус Давлат педагогика институтиди таниқли қорақалпоқ шоири Туленберган Матмуротовнинг ҳаёти ва ижодига бағишланган адабий кеча бўлиб ўтди. Шоир барҳаёт бўлганида, 60 ёшга тўлган бўларди. Афсус, у ҳаётдан эрта кетди. Аммо Т. Матмуротов қорақалпоқ шеърлигида ёрқин из қолдирди, унинг бой адабий мероси мактабларда ва олий ўқув юрларида (Қорақалпоғистонда) ўрганилиб, миллий-тадқиқот ишларининг манбаига айланмоқда.

Хотира-адабий кечани мазкур институт маърифат ва маънавият ишлари бўйича проректори, доцент Д. Тожмуротов кириш ну-

тқи сўзлаб очди.

Кечада филология фанлари доктори, профессор Қ. Камолов шоир ҳаёти ва ижоди ҳақида мазмунли маъруза қилди.

ШОИРНИ ЁД АЙЛАШДИ

Шоирнинг курсдош дўсти, фалсафа фанлари номзоди, доцент, ёзувчи Соли Содиқов сўзга чиқиб, жумладан шундай деди:

— Ҳамон кечагидай эсимда, Тошкент давлат университетининг журналистика факультетидида ўқиб юргани-

миздаёқ Туленберган Матмуротов ижод билан фаол шуғуллана бошлади. Курсимизда ижодкорлар кўп эди. Абдулла Орипов, Шукр Холмирзаев, Камол Мамбетов ва

рини ўқиб берди.

Аспирант Э. Эшнӣзова, "Амударё" журнали бош муҳаррири А. Абдиев, пединститут ўқитувчиси А. Ниёзов, шоирлардан Ҳ. Айимбетов, Ш. Аяпов ва бошқалар шоир ҳақидаги ўз дил сўзларини, хотираларини баён этдилар.

Талабалар ижросидаги шоирнинг қорақалпоқ, ўзбек, қозоқ тилларида янграган жўшқин шеърлари барчани хушнуд этди. Юбилей кечасида шоирнинг фарзандлари ҳам иштирок этди ва кеча ташкилотчиларига, йиғилганларга самимий миннатдорчилик билдиришди.

Ғойиб ЁҚУБОВ,
ўз мухбиримиз

Jaғayop

БАЛЛАР ТАЛАБАНИ СИНАЙДИ

Олий ўқув даргоҳларида талабаларнинг югур-югури бошланди, яъни қишқи семестр. Ўқув йилининг ярмига қадар эгаланган билимларни тарозидида "тортиб" кўриш даври.

Тошкент Давлат юридик институти 3-ҳуқуқ факультети декани муовини, юридик фанлари номзоди, доцент Одинахон Зокирова берган маълумотлар:

— Факультетимизда 1000 га яқин талаба суд, прокуратура мутахассиси бўлиш ниятида таълим олмоқда. Уларга 20 га яқин мутахассислик фанлари ўқитиляпти.

Қишқи синов масаласига келсак, ҳеч кимнинг бош қашишга вақти йўқ. Имтиҳон ва синовлар 17 январдан бошланиб кетди. Мўлжал 5 февралда тутатиш.

Талабалар билимлари тўлиқ рейтинг тизимида баҳоланмоқда. Унинг мезонлари ишлаб чиқилган. Ҳар бир талабанинг қўлида "Кундалик рейтинг дафтари" бор. Бу дафтарча талабага ўзининг тўплаётган баллари ҳақида маълумот бериб туради.

Рейтинг бу талабани ҳар кун, ҳар ҳафта

ва ҳар ойда назорат қилади. Назоратнинг уч тури амалда: жорий, оралиқ ва якуний. Хўш, нима учун улар алоҳида ном билан аталади. Жорий назоратда талабанинг ҳар кун дарсга келиши, лекцияларни тинглаши, савол-жавобларда ўзини кўрсатиши инobatта олинади. Оралиқ назорат сал бошқачароқ. Бунда профессор-ўқитувчилар, курснинг маълум босқичидан сўнг, дейлик 10-15 жуфт дарслардан кейин амалий машғулотларда талаба билимини синаб кўради. Кўпроқ ёзма шаклда амалга оширилади.

Якуний назорат ўз номидан маълум. Талабанинг ўқув режасида белгиланган балларга яқинлашганлиги ёки яқинлашмаганлиги сув юзасига қалқиб чиққан хасдек кўринади, қолади.

Одинахон Зокированын тавсиясига мувофиқ, 17-аудиторияга кирдим. 20 чоғли талаба парталарни банд этишиб, синов топширишаётган экан.

Талабалардан икки нафарини суҳбатга тортидик.

Мунисхон Жумаева, 3-ҳуқуқ факультети III курс талабаси:

— Менга, масалан, қишқи семестрнинг қийин жиҳати йўқ, чунки ўқув йили бошидан бери ўзимга энгил бўлиши учун замин тайёрлаганман.

Бу галги семестрда 6 та фандан синов ва

имтиҳонлар топшираимиз. "Жиноят процессуал ҳуқуқи", "Фуқаролик ҳуқуқи", "Фуқаролик процессуал ҳуқуқи" "Маъмурий жавобгарлик ҳуқуқи", "Меҳнат ҳуқуқи". Бу курслар орасида фақат "Меҳнат ҳуқуқи"дан имтиҳон, қолганлари синов.

"Жиноят ҳуқуқи" курсида 70 балл тўплаган эканман. Белгиланган мезонга мувофиқ, бу "аъло" баҳога лойиқ баллдир. Ўйлайманки, қолган фанларни ҳам аъло баҳоларга топширсам керак.

Шерзод Мирзаев, шу факультет шу курс талабаси:

— Бизнинг гуруҳимизда битта-иккита курсдошларимизни ҳисобга олмаганда, деярли ҳамма фаол.

Айрим домаларимизнинг барча талабаларни таълим жараёнига тўлиқ жалб этишга уқуви ёки малакалари етмайди. Натижада айрим курсдошларимиз тўплаган балларнинг белгиланган максимал баллардан фарқи сезилиб қолмоқда.

Билим — чексиз ва чегарасиз бир "дунё". Бир кишининг маълум соҳага тааллуқли билимларни тўлиқ эгаллаши мумкин бўлмаган ҳол. Лекин ҳаракатда барақат. Мунисхон билан Шерзоднинг гаплари кишига шундай хулоса беради.

Қишқи семестр давом этади...

Х. ТҶИМАНОВА

Хаётнинг ўзи ранглардан иборат. Инсон рамзий маънодаги ана шу ранглар орасида яшайди. Қандай рангни танлаш унинг ўз ихтиёрида.

Ўзбекистон халқ рассоми, «Эл-юрт ҳурмати» ордени соҳиби Рўзи Чориевга нисбатан юқоридаги фикрни қўллаш ҳам, қўлласанлик ҳам мумкин. Биринчи эътирофнинг исботи: у киши ҳам барча қатори оддий инсон. Иккинчи фикрнинг исботи: рассом чинакам маънодаги ранглар оламига қўмилган; оқ, сариқ, қизил, яшил, нопармон, сиёҳ, пушти, нилый, кўк ва яна бир қанча ранглар... Ғўеки у ана шу ранглардан илҳом олиб, ўзига хос кашфиёт яратди.

Рўзи Чориев дабдбасиз, камторона ҳаёт кечирмоқда.

У кишининг устахонасида сизни шундай манзара кутади: деворда катта-кичик портретлар, картиналар, манзарали суратлар. Суратларнинг улкан галереясида бир дақиқа ақлингиз шошади. Бурчақда дам олишга мўлжалланган ўрин. Кичикроқ овқатланиш столи, кресло, китоб жавони, ортиқча нарсалар йўқ.

Мусаввир билан суҳбатимиз анъанавий, одатий руҳда кечди. Мана, унинг тафсилоти:

— Рўзи ака, илк бор яратган асарингизни эслайсизми? Умуман, тасвирий санъат оламининг нимаси сизни ўзига мафтун этган?

— Эсимда, албатта. Такдир экан, 8 ойлик чақалоқ ҳолида ота-онамдан етим қолганман. Болалигим кечган жой болалар уйи бўлди. Мени бу ерда нимадир исканжага олар, шунда овунадиган машғулоти — расм чизиш эди. Чизсам менга қандайдир енгиллик туғиларди.

1942 йил. Уруш, одамлар кўнглида ҳадик, васваса. Бир куни Ленинград (ҳозирги Санкт-Петербург) шаҳридан Елена деган аёл биз тарбияланаётган Сурхон воҳасидаги болалар уйига ташириб буюрди. Тарбиячи аёл мен тенги 10-11 ёшли 7 нафар болакайга сурат чизишимизни буюрди. Биримизга Шишкин, иккинчимизга Репин, учинчимизга Саратов «тушди». «Три богатыря»ни чизиш эса менга буюрди. Ҳўп уриндим, чизганим сира ўхшамади. Ўчириб чизаверишдан чарчаб, йиғлаб юбордим. Болаларча бу бегубор йиғимни кўриб, Елена мени бағрига босди, дала берди: «Ўғлим, хафа бўлма, сен йиғладингми, демак келажакда машҳур рассом бўласан! Мана, мени айтди дейсан!»

Уша аёлни башоратлари ҳар доим қалбимда акс-садо бериб турган. Тасвирий санъатнинг жозибадорлиги, ранглар қорилишида акс этган ҳаётнинг бир лаҳзасига

мафтунман. Ўша лаҳзани мўйқалам ижодкори яратди. Мўйқалам устаси эса камини ўхшаган кишилардир. Шу маънода тасвирий санъат мени оҳанрабодек ўзига тортиб, ҳамон сеҳрлаб келмоқда.

— Шу вақтга қадар яратган картиналарингиз, портрет ва полотноларингиздан тўла маънода қониқиб қосил қиласизми? Сизга уларнинг сони муҳимми ёки салмоғи?

— Вақт ўтиб кетди, чизганларим тарих бўлиб қолди.

Уларга қараб туриб, нахотки мен шу инсонларнинг қиёфасини яратган бўлсам, деб тааж-жубланаман. Булар аслида менинг улкан хазинамдир! Уларсиз ахир кимман?

Яратган асарларим сон-саноксиз, бутун бир галерея. Уларнинг ҳар бири мен учун азиз, ҳаттоки қачонлардир чизиб, қайд қилиб қўйган эскизларни ҳам ташлаб юборишга кўзим қиймайди. Вақти келиб, сайқал берсам, туппа-тузук санъат асарига айланиши мумкин. Айримларидан қониқиб қосил қиламан, айримлари чала, ҳомдек туюлади. Албатта, сондан кўра салмоқ муҳим. Салмоқ эса рассом ҳеч иккиланмасдан мақтанадиган ҳайратомуз асарга нисбатан айтилади.

Бисотимда асарлар жуда кўп. Кимларнинг суратини чизмадим, эҳ-ҳе, санаганим билан адо қилолмайман. Марҳум санъаткорлар Олим Хўжаев, Ботир Зокиров, бастакор Икром Акбаров, Малик Қайумов, Галина Пугачёвкова, Нодир Норматов...

Сурхон воҳасида туғилганман. Ана шу юрт одамлари юрагимга жуда яқин. Воҳага ҳамон тез-тез бориб тураман. Бойсун, Шерободдаги оддий қишлоқ кишиларининг суратларини бутун бошли туркум деб атасам ҳам бўлади. Раҳматли Холли тоға, кампири Ойражаб момолар мени ўз паноҳларига олишган. Ана, уларнинг ҳам портретини яратганман. (Девордаги мўъжазгина суратларга ишора

Mehmonxona

қилади).

— Бола нафосати тарбиясида, инсоннинг комилликка эришувида тасвирий санъатнинг ўрни ҳақида тўхталсангиз?

— Биз ривожланган давлатларга ҳавас қиламиз. Билишимча, Японияда болалардаги истеъдод 5-7 ёшларидан бошлаб парвариш қилинади. Нафосат тарбияси уларда биринчи даражали. Умумтаълим мактабларида асосий фанлар — математика, тил, тарих, география қаторига тасвирий санъат киритилмаганининг сабаби бор, назаримда. Чунки тасвирий санъатга ҳамма болаларни қизиқтириш қийин, яъни у «истеъдод» деган тушунча билан боғлиқ. Истеъдод эса ҳар кимга ҳам берилавермайди. У айрим болалардагина кузатилади. Оллоҳ қандайдир даражада иқтидор инъом этган боланинг расм чизишини минг таъқиқламанг, у яширинча бўлса ҳам чизади, бундан завқ олади. Демак, у ўзини келажакка тайёрлаб боради.

Қобилият агар бола хулқ-атворидан жой олган бўлса, демак у ўз йўлини қандай қилиб бўлмасин топади. Тўсиқлар, зиддиятлар, тўқнашувлар истеъдод эгасини зўр бериб синайди, тоблайди, букмоқчи бўлади. Лекин ана шуларни енгган истеъдодгина халқ орасида шухрат қозонади. Мен бу фикрларни ўз ҳаётим мисолида айтаяпман.

— Санъат халқники, усиз халқнинг ҳаёти нима? Ўзбекистон Бадий Академиясининг ташкил топиши юртимизда санъатга нисбатан эътиборнинг кучайиб бораётганини ифодалайди. Рассомлар уюшмаси ҳам катта кучни ўз атрофига жалб қилди. Унинг фаолиятига қандай баҳо бера-сиз?

— Тўғри, санъат халқ учун яратилади. Санъатсиз ҳаёт маз-

қиёфасини чизмоқчисиз. Нуқтани қаердан топасиз?

— Мумкин, ўша нуқта аёлни кўзидан топилади, мумкин, елкасидан, жуда мушкул вази-ят. Шундай портретлар бор, 10 дақиқада чизилади. Шундай асарлар ҳам бўладики, 15-20 йил керак. Ана, девордаги улкан картинага разм солинг, унга 1971 йил, кечқурун соат 6.30 дақиқада қўл урганман. Кейинчалик 1972 йилнинг 29 январиди ури-ниб кўрганман. Аммо чиқаролмадим, ҳамон битмаган. «Сурхондарё одамлари» деб номланган бу картинанинг бўйи 4 метр, эни 3 метр. Сурхон воҳасининг табиатини, халқининг турмушини акс эттириш мақсадида эҳ-ҳе минглаб суратлар яратдим. Мен улар ичидан ўзимга маъқулини ўша полотно марказига жойлаштиришим керак. Ҳозирча урдасидан чиқолмаяпман.

Умуман, қаердан бошлашни Оллоҳ кўнглингизга солади. У нуқта, бу нуқта деб олдиндан айтиб бериш қийин.

Нарса ёки манзараларнинг ўзига қараб қалам айлантириш менинг энг сеvimли машғулотим. Чизган сайин чизгим келади. Аввал билинар-билимас штрихларни акс эттираман, сўнг ён-атрофидаги қўшимча деталларни чизаман.

1984-88 йилларда Арктикага борганман. Бир қанча туркум картиналар «Арктика» номи билан вужудга келди. Бу ерда яшашнинг ўзи бир жасорат! Минглаб юртдошларимиз қатарон қилинган Сибир ерларида ҳам бўлдим. Байкал кўли соҳилларини кездим, Атлантика океанида бўлдим (1987 й), чиздим, чизишдан чарчамадим.

— Тасвирий санъатнинг кўпроқ қайси жанрида ижод қилгансиз?

— Натюрморт, автопортрет, миниатюра, табиат манзараси, композиция ҳамма-ҳаммасидан бор, чекланмаган. Ҳар бири тарих. Чизганларимга қараб туриб, нафақат ўзим, балки мухлисларимнинг ҳам баҳра олиши менга руҳ бағишлайди. Му-

билим юртини тутатди, қизим эса ҳозирча театр ва рассомлик санъати институтида талаба.

Ўйлайманки, улар менинг ишларимни давом эттиришадди. Чунки, шоғирдаримнинг мавзу танлаш, ҳаётни кузатиш, чиза олиш маҳорати етарли.

— Тасвирий санъат ўқитувчиларини тайёрлашда нима муҳим роль ўйнайди?

— Унинг ўзи ҳам яхшигина чиза олиши керак. Акс ҳолда у истеъдодни тарбиялай олмайди. Иккинчидан, бола қалбиди кечинмаларни ҳис қилсин, яъни уни ўз ардоғига олсин. Қолгани ҳаваскорнинг ўзига ҳавола.

— МДҲ ҳамда Европа давлатларида мўйқалам ижодкорларидан дўстларингиз борми? Улар билан ҳамкорлигингиз қандай?

— Санъат бу гўзаллик. Тасвирий санъат эса кишиларни ёмонликдан асрайди. Улар жонсиз манзара бўлса-да, инсонни ҳаёт ҳақидаги чексиз мушоҳадаларга ундайди. Туркманистон, Қозғистон, Тожикистон, Қирғизистон, Иркутск, Свердловск, Украина, Москва, Санкт-Петербургдаги ҳамкорларим ҳам биланманки, худди шундай фикрда. Мен уларни кимга борганман, улар мени кимга келишган.

Дунёни лол қолдирган адиб Чингиз Айтматов билан дўстлашганимиз. Дўстнинг кўпи яхши, душманинг эса биттасини ҳам кўп... Уларнинг бўлмаслигини истайсану аммо буни ҳаёт деб қўйибдилар.

— Асарларингиз кўрғазмаси эълон қилинган давлатлар?

— Жуда кўп юртларда бўлдим, дунёни кўрдим. Кипр, Алжир, Африка, Марокко, Руминия, Италия... Деярли ҳаммасида катта-кичик кўрғазмаларим эълон қилинган.

1989 йилда Италиянинг Амантай шаҳрида 10 кунлик саёҳат насиб қилди. Италиялар билан апоқ-чапоқ бўлиб кетдим. Бир талай суратлар чизиб, уларнинг турмуш тарзини акс эттирдим. Шаҳарликлар мени бир овоздан Италия фахрий фуқаролигига қабул қилишди.

Ўтган йилнинг декабрида Голландия, Германияда бўлиб қайтдим. Кўрғазмаларимни ташкил қилишнинг иложи бўлмади, лекин худо хоҳласа, бу амалга ошади.

— Рўзи ака, сиз нимадан қийналасиз?

— Вақтимни кўп ўғирлашларидан. Мана сиз билан суҳбатлашиб ўтиришга ҳам вақтим кетяпти. Аммо буни кўнглингизга олманг. Бу шунчаки омади бир гап. Булар ҳам ўз йўлига керак. Бадий Академиядан тез-тез кўнғироқ қилиб туришадди. Баъзан эса учрашувлар, жамоат ишлари, оилавий ҳаёт муаммолари кўндаланг туради. Истайманми, йўқми, қандайдир даражада бу масалалар каминанинг миясини банд этади, ҳаёлим чалғийди. Энг муҳими, вақтимни йўқотаман. Уни йўқотиш менга катта мусибат... Начора, ижодкорман, барига чидашим керак. Ва чидаганим учун ҳам шу даражага эришган бўлсам керак!

...

Мусаввир устахонасидаги сон-саноксиз суратларни биттама-битта кўргим, яна нима ларнидир билгим, илгим келарди. Ранглар мени ҳар томондан қуриша олган, улар мўйқалам устасининг йиллар мобайнида дунёга келган минглаб асарларидан сўзлаб бераётгандек эди.

Афсуски, энг қимматли бойлигини қадрловчи мусаввирнинг ҳаёлини ортиқча саволлар билан чалғитгим келмади. Шу ёғи ҳам етарли.

Хулқар ТҲИМАНОВА
суҳбатлашди.

«Рўзи Чориевнинг санъати менга бутунлай янги, кашф қилинмаган оламни берди».
Ренатто ГУТТУЗО,
(Италян мусаввири).

«Чориев — катта рассом, мен шунга аминманки, унинг ижод намуналари ўз мамлакатидан ташқарида ҳам қадрлидир».
Мини АГНИС,
(Калифорниялик мусаввири).

мунсиздир. 8 йил ичидаги оламшумул ўзгаришлар сирасига Бадий Академиянинг очилишини ҳам киритишимиз мумкин. Биз 40-50 йил ичида эришолмаган ютуқлар ана шу даврнинг ичида кўз очиб юмгунча содир бўлди. Қанчадан-қанча танловлар, халқаро мусобақалар...

Рассомлар, ўз ижод дунёсига ғарқ бўлиб яшайдиган халқ, Уларнинг ҳаммаси ҳам машҳур бўлишни истайдилар. Лекин аксарияти бунга эришолмади. Бунинг сабаблари кўп...

Мусаввирлар фақат устахонада ўралашиб қолишлари ҳам керак эмас. Халқнинг ичига «юриш», унинг ҳаётини кузатиш, манзараларни илғаш, деталларни топиш керак. Сурхондарё, Қашқадарё, Бухоро, Андижон, Наманган, умуман, барча вилоятларга бориш, мухлислар билан суҳбатлашишга барибир вақт топишимиз керак. Мен шоғирдаримга ҳаётни кўринглар, кузатинглар, осмонга қаранглар, юлдузларни, табиатни севинглар, ўзларинг ҳам «юлдуз» бўлинглар, дейман.

Бир мўйқалам соҳиби сифатида бошловчи рассомлар ўртасида танловлар уюштириш тарафдориман. Танлов бу, янги номларни кашф этмоқ, улар ижодига бир йўналиш бермоқ. Шу маънода сиз катта куч деб таърифлаган рассомлар уюшмаси кўп иш қилиши керак.

— Рўзи ака, сизга қандай ҳолатда илҳом келади: қувонганингиздами, нафратланганингиздами ёки узоқ муддатлик кузатувлардан сўнгми?

— Бу ҳақда бир нарса дейишим қийин. Илҳом бу менинг назаримда кўзга кўринмас рух. У қутилмаганда жўш уради, агар кайфиятингиз ёмонлашса, шартта кетиб қолади. Менимча, бу кайфиятга боғлиқ...

— Олдингизда оппоқ қороз, дейлик, бир нотаниш аёлни

саввирнинг ижод йўли теп-текис кечмайди. Унинг табиатига хузуур-ҳоловат бегона, хотиржамлик ёт.

— Ҳар бир соҳада кекса авлод ўзидан кейингисига эстафетани узатади, бу ҳаётнинг ёзилмаган қонуни. Сизнингча тасвирий санъатда умид қилса бўладиган ёшлар борми?

— Санъатнинг бу тури ҳам бошқалари сингари фидойиликни талаб қилади. Агар рассомда шу хислат бўлмаса, бу соҳага ўзини урмагани маъқул. Наталя Попова, Владимир Петров, Герасимов, академик Еремеевлар сабогини олганман. У пайтлар ёш эдим, энди кексадим. Умр елдек ўтиб кетар экан. Вақт эса ҳисобли. Йўқловчилар, шоғирда тушишни истовчилар жуда кўп. Шерободлик Абдужаббор Эрмуинов кўл остимдаги шоғирдм. Унинг чизганларида менинг асарларимдаги сингари рух бор.

Қанчадан-қанча ёшлар бор эди, туппа-тузук чизишарди. Бу истеъдодларни, назаримда моддий дунёга бўлган қизиқиш сўндириб юборди. Ҳаммасини Вақт ҳукмига қўйиб бериш керак экан. Тўғриси, ўзимни ҳам ана шу буюк ҳакам кашф қилди, тарбиялади, вояга етказди.

Шоғирдлар масаласида кўнглим хотиржам. Улар ўз йўлини топиб олаверади. Бадий академия раиси Турсунали Қўзиев Олий Мажлис депутатлигига сайланди, бу жуда катта гап. Баҳодир Жалолов, Жавлон Умарбеков, Алишер Қозоқов, Турсунпўлат Уроқов... Санасангиз, халқ орасида обрў-эътибор топган мўйқалам соҳиблари анчагина. Демак, улар бизнинг ишимизни давом эттиришмоқда, шоғирдлар ҳам тайёрлашяпти.

Энг яқин шоғирдларим эса кизим Роксана, ўғлим Наврўзидир. Уларнинг иккиси ҳам мусаввир. Наврўз рассомчилик

ФАҚАТ БИР ЭЗГУЛИК БОР

Фарзанд туғилган кундан бошлаб оила муҳитида тарбия топади. Урф-одат, қадриятларни оиласида ўрганса, ана шу муҳит таъсир этиб жамият талабларини англайди ва ҳис қилади. Ватан, миллат ҳақидаги илк тушунчани эса, боғчада олади.

Фарзандлар камоли тўғрисида қилинаётган эзгу ишлар билан танишиш учун М.Улуғбек туманидаги 504-мактабгача таълим муассасасида кўп йиллардан буён услубчи бўлиб ишлаётган Нурия Ниязметова билан суҳбатлашдим.

Суҳбатимизга янги дастур асосида қўлланма сифатида чиқарилган “Болаларни ривожлантириш ва мактабгача тайёрлаш” ва яқиндагина қабул қилинган таянч дастури асос бўлди. Ушбу қўлланманинг мақсади болаларга таълим-тарбия бериш, ёш авлодни истиқлол мафкураси асосида соғлом, ҳар томонлама етук шахс этиб тарбия топтиришдир.

“Тарихнинг туб бурилишида яшаётган бир даврда фидойи, заҳматкаш инсонлар томонидан амалиётда қўлланилган бундай дастурларнинг қулайлиги,— дейди Нурия опа,— биринчидан миллий руҳда болаларни тарбиялаш бўлса, иккинчидан эркинлик ва уларнинг хатти-ҳаракатидаги қобилиятини, нутқи ва тафаккурини ўстиришдир. Бу эса бугунги куннинг талабидир. Асосий мақсад баркамол, соғлом авлодни тарбиялашдир. Бу йўлда устозлар ўғити, олимлар фикри, мураббийлар хизмати ривожланиб, яхшиликка хизмат қилсин, деймиз.

Маъмура МАДРАХИМОВА

БОЛАЛАР ТАЛПИНГАН МАСКАН

Марҳамат туманидаги 22-“Наврўз” болалар боғчаси икки қаватли бўлиб, замонавий услубда бунёд этилган. Машғулот ўтказиш, ўйин ва дам олиш хоналари алоҳида. Мазкур хоналар саранжом-саришта, ўзига хос жиҳозлар билан таъминланган. Умуман, соғлом авлод йилида болаларнинг жисмонан соғлом, маънавий пок бўлиб вояга етишлари учун барча шароит яратилган.

Ташқарида қор, гуруҳ хоналарида гўё баҳор - хонаки гуллар гуллаб, барқ уриб ўсмоқда. Ҳар бир гуруҳда “Ота-оналар бурчаги”, гуруҳ кутубхоналари болалар ёшига мос китоблар билан безатилган. Боғчада сана-

Maktabgacha ta'lim

ларга оид эртаклар ўтказиб турилади. Мусиқа раҳбари Жаннатой Абдулаева бошчилигида ширинтойлар кувноқ ашулалар, рақслар ўрганишмоқда.

— Педагогик нуқтан назардан қараганда, — дейди боғча услубчиси Ҳидоятхон Аъзамова, — ҳар бир боланинг характери турлича - бири расм чизишни хоҳласа, иккинчиси қўғирчоқ ўйнашни, бошқаси эса қурилиш-ясашни истайди. Шу боис биз дилбандларнинг нозик кўнглига қараб иш юритаётимиз.

Гулчеҳрахон Муллажоновна, Хурсаной Нишоновна, Нодирахон Дадахонова, Дилдорахон Юсупова сингари тажрибали тарбиячилар ҳамда Зайнабхон Қодирова, Юлдузхон Дехқонова каби болажон энагалар нуридийдалар атрофида парвона. Шу боис бўлса керак, болакайлар жонажон боғчаларига, меҳрибон тарбиячилари томон талпиндилар.

Абдурашул ЭРАЛИЕВ,
Халқ таълими аълочиси

Юнусобод туманидаги 19-боғча ҳаётидан суратлар.
Бурхон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар

БОҒЧАДА ПИКТОГРАММА

Бугунги кунда замонавий таълим-тарбия жараёнининг долзарб масалаларидан бири мактабгача таълим муассасаларида янги педагогик технология турларидан фойдаланишдир. Маълумки, ҳар қандай таълим жараёни педагогдан ижодий ёндашувни талаб қилади. Хусусан, боланинг билиш фаолиятини тўғри ташкил этиш, унинг ўзлаштириш хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда мутахассислик малакасини қўллаб, уни мустақил фикрлашга йўналтириш зарур. Шу муносабат билан муҳбиримиз Тошкент шаҳар Юнусобод туманидаги 218-болалар боғчаси услубчиси Наталья Колягинадан янги педагогик технология турлари - расмли хат - пиктограммдан қай тарзда фойдаланилаётгани, кичкинтойлар қандай ўзлаштираётгани ҳақида сўзлаб беришни илтимос қилди.

— Болалар боғчасида 12 та (6 та миллий, 6 та русийзабон) гуруҳ мавжуд бўлиб, уларда 270 нафар жажжи ўғил-қиз тарбияланаётир. Кичкинтойлар масканида уч йилдирки, таълим-тарбия жараёни ўзбек тилини ўргатишга йўналтирилган. Ўрта гуруҳдан бошлаб дилбандларга тил ўргатилади. Машғулотларни қўшимча адабиётлардан фойдаланиб, ижодий ёндашилган тарзда қизиқарли ўтаётимиз. Боғчада янги педагогик технология асосида иш олиб борилмоқда. Жумладан, кичкинтойлар пиктограмма - расмли хатга қараб сўзлайдилар. Болалар, дастлаб, пиктографияк белгилар билан танишдилар.

Машғулотларни Наргиза Аминжоновна, Лола Файзиева, Наргиза Розикова сингари тарбиячилар ҳар икки тилда қизиқарли қилиб олиб борадилар.

Бундай педагогик технологияни қўллашдан мақсад, болаларнинг ўзбек тилига бўлган қизиқишларини кучайтириш, оғзаки нутқни ўстириш, тўғри талаффузга ўргатиш, иккинчи тилда фикрлай олиш қобилиятларини ривожлантиришдир.

Маскандан инглиз тили, тасвирий фаолият, рақс, шашка, футбол, “моҳир қўллар”, каштачилик, станокда тўқиш сингари тўғраклар мунтазам фаолият кўрсатмоқда. 258-мактаб ўқитувчиси Елена Николаенко ўрта, катта ва тайёрлов гуруҳлари тарбияланувчиларига инглиз тилини ўргатаётир. Биз 257, 258-мактаблар билан ҳамкорликда иш юритаётимиз.

“Маънавият-маърифат” хонамизда буюк

сиймолар, ёзувчилар портретлари, қадимий ва тарихий шаҳарларимиз

альбомда акс этган. Шунингдек, “Буюк ипак йўли” картаси мавжуд бўлиб, унинг мақсади, болаларда ўз Ватани тарихига қизиқиш уйғотиш, иқтисодий тушунчаларни шакллантиришдан иборат.

1999 йилда болалар боғчаси туман миқёсида ўтказилган “Соғломжон - полвонжон” спорт мусобақасида 2-ўринни эгаллади. Шунингдек, “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” талаблари асосида таълим-тарбия жараёнида амалга оширилаётган ислохотлардаги фаол иштирокимиз, янги педагогик технологияларни жорий этишда эришган ютуқларимиз учун жамоамиз Ўзбекистон Халқ таълими вазирлигининг III даражали дипломи билан тақдирланди.

Аҳил жамоамиз бундан буён ҳам ёш авлод камоли йўлида тинмай изланаверади.

Суҳбатдош
Дилбар ХҲЖАЕВА

Mulohaza

УЛАР ОНАЛИККА ЛОЙИҚМИ?

Болалик... Тонгла оламга яхшилиқ, эзгулик нурларини бахшида этмоқ учун бош кўтарган бобо қуёш ҳам дастлаб кичкинтойларнинг — муқаддас бешигига мўралайди. Субухий уйқудан уйғонган булбулларнинг илк қўшиғи ҳам жажжи полапонларни эркалашдан бошланади. Шу тариқа кўҳна оламнинг тарихлардан ҳам узоқ чархпалаги айланаверади. Орадаги фурсатда эса, биз болажон деб атайдиган миттивойларнинг ёшларига ёш, ақллариға ақл қўшилаверади.

Халқимиз болажон. Ўзи емас-емайди, киймаса-киймайди, лекин болам яхши ўссин, элига, юртига фидойи инсон бўлсин деб топганини нуридийдаларига баришлайди. Шу боисдан ҳам халқимизнинг меҳр-мурувват, иззат-икром, эҳсон, муҳаббат сингари қадриятлари мана асрлар оша барқарор яшаб келмоқда. Шундай деймиз ҳали орамизда кўнгли ўксик, бу дунёни ярим деб тасаввур қиладиган болакайларнинг борлигини, қалбларига алам соя солиб туришини-да инкор этмаймиз.

Болалар уйларининг болалари. Улар кимлар ўзи? Бу ерга қандай келиб қолишмоқда? Нега уларнинг нигоҳларига мунг соя солган, юрагини армонли дара қуршаб олган? Нега уларнинг орзулари бошқа болалар қатори музқаймоқ эмас, ўйинчоқ демас?

Нега уларнинг ўйи ёшига нисбатан эрта уйғонган. “Ўлиб айрилганнинг куйгани қурсин, тирик айрилганнинг кўргани”, дейди доно халқимиз. Бу болалар аксариятининг отаси, онаси ҳам бор.

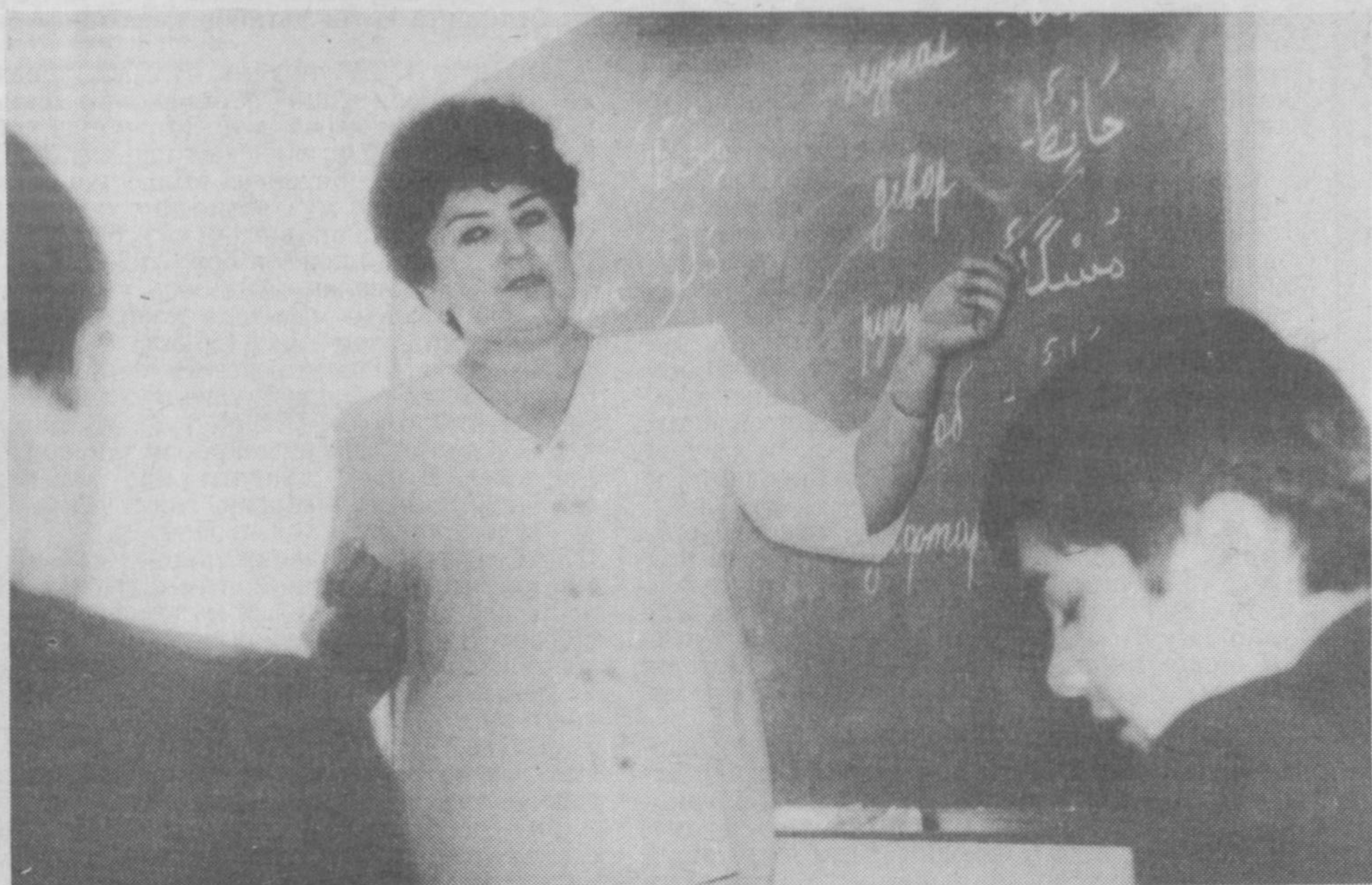
Намозшом ёки эрта тонгда меҳрибонлик уйларига бориб кўзингиз кўрганини юрагингиз билан эшитиб кўринг. Уларнинг хатти-ҳаракатларига бир разм солинг, наҳотки ўша болакайларнинг узоқ вақт йўлга термулгани, ота-онаси юрагига тиздек қадалмаса, ёки кўз ёши билан ювилган мактублар музга айланган оналик меҳрини исита олмаसा!

— Баъзи бир оналар ўз жигарбандини туғиб, уни боқишдан бош тортади. Бир аёл бор, исмини айтолмайман, — дея гап бошлади биз билан суҳбатда пойтахтимиздаги 24-меҳрибонлик уйи директори Дилфуза Зайниддинова. — У аёл мана тўртта фарзандни дунёга келтирди, аммо уларни боқиш у ёқда турсин, бир қадиқа бўлсада оналик меҳрини, кўкрак сутини фарзандларидан дариг тутди.

Баъзилар меҳрибонлик уйларига болаларини ташлаб кетиб, улар ҳолидан хабар олмайди, десак хато бўларди. Ахён-ахён-да бир келса-да “болалар тарбиясига эътиборни кучайтирмоқ лозим, мазали овқатлар, кийим-кечакларнинг яхшиларини фақат менинг фарзандларимга беринглар”, дея жанжал қилганлар кўп. Тарбия топаётган болаларнинг оналаридан кўпчилигида, бу ҳол учрайди.

Биз меҳрибонлик уйлари ҳақида кўп гапирдик. Тирик етимларнинг ўқсик кўнгилларини тилиб савол-жавоблар қилдик. Саволларга жавоб топиш қийин ва бу ҳаммани қийнайди. Биз меҳрибонлик уйларига болаларини берган ёхуд ташлаб кетаётган ота-оналарни муҳокама қилиб, шахсиятига тегмоқчи эмасмиз, аксинча, уларнинг кўзларига тик қараб ва ўз наватидида келажакка бир бор бўлсада тик боқишга, келажак ҳақида ўйлашга чақирмоқчимиз, холос. Улар оналикка лойиқми?

Бехзод ШУКУРОВ

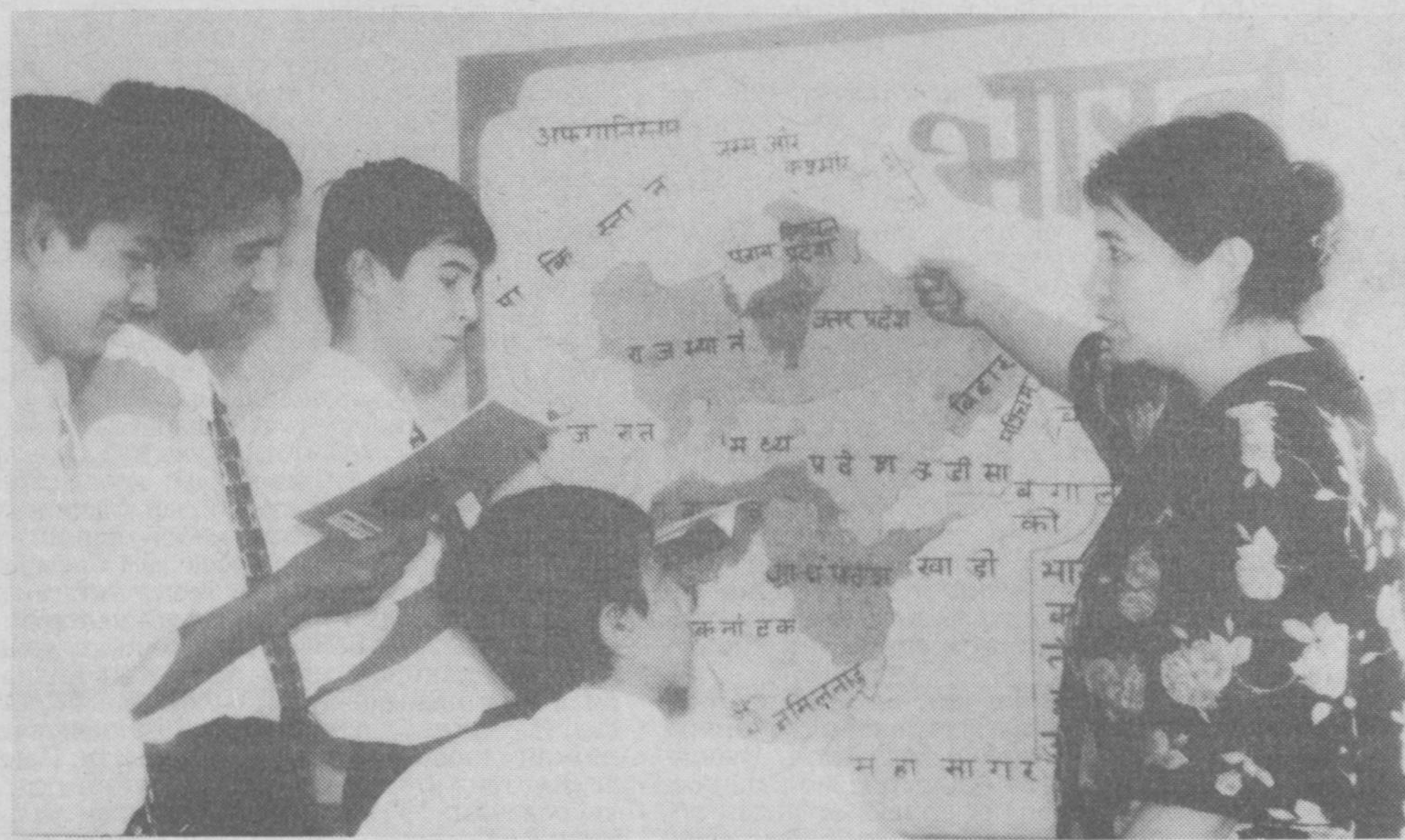

Буюк маърифатпарвар Маҳмудхўжа Бехбудий ёшларни, умуман, барчани тил ўрганишга, икки-уч чет тилини билишга ундаган эди. Миллат тараққиётини маърифатда деб билган аллома тил ўрганишни ривожнинг асосий воситаларидан бири деб ҳисоблайди.

Пойтахтимиздаги 309-академик лицейда ана шундай иштиёқ билан яшаётган интилувчан ёшлар таълим оладилар. Уларга ўз ишининг устаси ва фидойиси бўлган устозлар таълим берадилар.

Суратларда: араб тили ўқитувчиси Шоиста Юсупова, инглиз тилидан Гулида Муродова, ҳинд тилидан Мукаррам Мирзаеваларнинг дарс ўтаётган пайтлари акс этган.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

Юртимизда таълим тизимини ривожлантириш ва ёш авлодни баркамол этиб тарбиялашга алоҳида эътибор берилмоқда. Бу борада келажак эгалари бўлмиш ёш авлод тарбияси учун масъул бўлган ўқитувчи ва тарбиячиларнинг жамиятдаги ўрни тобора ортиб бормоқда.

Президентимизнинг «Келажак бугундан бошланади. Ҳозир тарбия масаласига эътибор қилинмаса, келажак бой берилади. Тарбиядан ҳеч нарсани аямаймиз! Маънавий ва ахлоқий покланиш, иймон, инсоф, диёнат, ор-номус, меҳроқибат ва шу каби чинакам инсоний фазилатлар ўз-ўзидан келмай-

олмоқда. Коллежимизнинг замонавий жиҳозлар билан жиҳозланиши, ўқиб-ўрганиш учун кенг кўламда шарт-шароитларнинг яратилиши Президентимизнинг ёшларнинг билим олишига алоҳида эътибор бераётганлигининг яққол мисолидир. Биз, ўқитувчилар, ана шундай қулай шароитларда ўқувчиларнинг яхши билим олишига бор куч-ғайратимизни сарф қилишимиз керак, деб ўйлайман. Айни пайтда коллежимиз ўқитувчилари ўқувчиларни тарбиялашда ўзларига юкланган масъулиятни чуқур ҳис қилган ҳолда самарали меҳнатларини аямаяптилар.

КЕЛАЖАККА БЎЛГАН ЭЪТИБОР

ди. Ҳаммасининг заминидан тарбия ётади», — деган сўзлари ҳам ҳар бир ўқитувчини ўз зиммасида улкан масъулиятни ҳис этиб ишлашга ундайди.

Серкуёш юртимизда етишиб чиқаётган ёш кадрларнинг янада билимдон, малакали, касб маҳорати юқори даражада бўлиб етишишида юртимизда бунёд этилаётган академик лицей ва касб-хунар коллежлари муҳим ўрин тутаяди. Буни туманимиз мисолида ҳам кўришимиз мумкин.

Яқинда Асака шаҳрида қишлоқ хўжалиги йўналишида янги касб-хунар коллежи барпо этилиб, фойдаланишга топширилди. Янги ўқув йилида мазкур коллежга қабул қилинган 200 нафар ёш янги бинода кўтаринки руҳ билан билим

Мен ўзим шу кунларда Тошкент Давлат университетидан ўз билим ва савиямни ошириш мақсадида «Амалиётчи психологлар тайёрлаш» бўлимида таҳсил олмоқдаман. Бу ерда мен қатори республикамиздаги барча вилоят, шаҳар ва туманлардаги академик лицей ва касб-хунар коллежларидан келган ўқитувчилар ҳам ўз билим маҳоратларини мустаҳкамламоқдалар.

Келгусида шу ерда олинган барча билим, кўникма, тажрибаларни касбдошларимиз билан ўртоқлашиб, ўқув жараёнига янги куч-ғайрат билан киришишимизга ишонаман.

Одинахон САЙФУТДИНОВА,
Асака касб-хунар коллежи
ўқитувчиси

ДЕҲҚОНОБОДНИНГ ДЕҲҚОН ТАЛАБАЛАРИ

Истиқлол бизни боқимандалик ботқоғидан ишбилармонлик ва тадбиркорлик оламига олиб чиқди. Ҳа, шундай. «Олма пиш, оғзимга туш», деган замонлар ортда қолди. Юртимизда бугун ҳамма яратувчи, ҳамма-ҳамма бунёдкор...

Деҳқонobod тумани марказида жойлашган касб-хунар лицейи жамоаси аъзолари ҳам яхши ният билан 50 гектар лалмикор ва яна 5 гектарлик сувли майдонга сара бугдой уруғини сепдилар.

«Тер тўкиб сепсанг уруғ, ер сени қўймас қуруғ», деган улуг ҳикматни доноларимиз бежиз айтмаганлар. Насиб бўлса, талабаларнинг ғаллазорларидан ҳам «вақти келиб» ҳосил кўтарилади.

«Майсаларимиз қийғос ўсиб чиқди, — дейди биз билан бўлган суҳбатда касб-хунар лицейининг директори Усмон ака Собиров. — Талабаю устозлар бир ёқадан бош чиқариб ғаллазорда агротехник парваришларни бошлаб юбордик. Насиб бўлса, ғаллазордан олган соф фойдамиз ҳисобига таъмирлаш мавсумида касб-хунар масканимизни қўнғилдагидек таъмирламоқчимиз, керакли ўқув жиҳозлари сотиб олмоқчимиз.

Интиланга толе ёр. Ҳа, насиб бўлса, деҳқонobodлик талабаларнинг деҳқончилиги ҳам баракали бўлади.

Абдували ОБИДДИНОВ

САНЪАТКОР ЗАВҚ УЛАШДИ

Санъаткор мухлислари билан тирик, деган ибора бежиз айтилмаган. Шунинг учун ҳам санъат аҳли ҳамиша катта-кичик саҳналарга, томошабинлар ҳузурига шошилдилар. Қизиқарли ўтган учрашувлар эса томошабинга ҳам, санъаткорга ҳам кўтаринки руҳ бахш этади.

Яқинда ана шундай файзли учрашувлардан бири Самарқанд шаҳридаги полиграфия касб-хунар мактабига бўлиб ўтди. Бу ерга Ўзбекистон халқ артисти Ҳусан Шарипов ташриф буюриб, санъатсевар ёшлар билан учрашди. Кеча ниҳоятда қизиқарли ўтди. Талаба ва ўқитувчилар санъаткорни саволларга кўмиб ташладилар. Завқли суҳбат ҳада этганлиги учун санъатсевар талабалар халқимизнинг севимли санъаткорига миннатдорчилик билдиришди.

Эшмирза МАҲМУДОВ

ТАЖРИБА

АЛМАШИНДИ

барлигидаги академик лицейнинг педагогик жамоаси амалга оширган ишлар билан яқиндан танишиб, у ердаги замонавий ўқитишнинг техник воситалари билан жиҳозланган фан кабинетлари, лингафон хоналари, озода ва шинам синфхоналарни кўриб, республика ва жаҳон фан олимпиадаларида ғолиб чиққан ўқувчилар, бутун умрини болаларга

чуқур таълим-тарбия беришга сафарбар этаётган жонкуяр муаллимлар билан бўлган самимий мулоқотдан мамнун бўлдик.

Семинар-кенгашда сўзга чиққан академик лицейлар директорлари маърузаларидан кўп фойдали ахборотлар олинди, жойларда амалга оширилаётган ишлар таҳлил қилинди, иш тажрибалар умумлаштирилиб, тегишли хулосалар чиқарилди.

Н.НАРЗИҚУЛОВА,
Республика миллий лицейи
директор ўринбосари

Зиёли деган билан ҳамма ҳам зиёли бўлиб қолмайди. Эл-юрт, миллат, авлод, Ватан қайғусида юрган зиёлilar жамиятда, одамларнинг маслағи ва аъмолида, ўзларининг тақдирини нисбатан кечаетганини чуқур англаб етиш учун баъзида қайноқ ҳаётий жараёнлардан бир қадар хилватга чекинишга эҳтиёж сезади. Инсонларга четдан туриб разм солиш, юртдошларга, ҳамкасбларга, сафдошларга, ўз-ўзларига ҳолис ҳисоб бериш заруратидан тугилса керак бундай «узлатга чекилиш» истиғи.

Бўстонлик тумани, Хўжакеңт дала боғларидан бирида яқинда шундай гурунги бўлиб ўтди. Унда икки халқаро Бобур жамғармаси мукофоти со-вриндори, таржимашунос профессор Ғайбуллоҳ ас-Салом билан профес-сор Нейматуллоҳ Отажон ва уларнинг шогирдлари: Муҳаммад Исмоил Муҳаммад Собир билан Нейматуллоҳ Нормирзолар суҳбат қилишди.

Мавзулар: Шарқ ва Ғарб. Маданий минтақалар туташган жойда. Истиқ-лол ва миллат: кеча ва бугун. Аслият - талқин - таржима.

Куйида суҳбат мазмуни билан танишасиз.

Тахририят

Ғайбуллоҳ ас-Салом (Ғ.С.): - Дунёдаги ҳеч бир халқ ўз-ўзига бошқа халқлардан мутлақ ажралган ҳолда, Робинзон Крузога син-гари, биқик ҳолда яшай олмайдилар. Айрим шахслар бир-бирларидан ажралган ҳолда ўзларининг тор, миллий манфаатлари те-расида ураллашиб қола олмаганлари каби, халқлар ҳам ўз сафар жабдуқларини ҳозир-лаб, жаҳон бўйлаб катта сафарга чиқишга эҳтиёж сезади. Бу эса, яъни ўзга халқлар ҳаёти билан танишиш биринчи галда китоб орқали амалга ошади. Китоб мутаракқий ха-лқлар ҳаётида мислсиз аҳамият касб этади. Бинобарин, бошқа халқларни таниш, би-лиш, улар билан илмий ва маданий айир-болаш учун ўша халқларнинг тилларида яратилган ҳоқ илмий бўлин, ҳоқ адабий, тарихий асар бўлсин, ўз тилларига таржима қилишга эҳтиёж сезади.

Нейматуллоҳ Нормирзо (Н.Н.): - Тугри, илм-фан ва техника бениҳоя тараққий топ-ган XX асрда давлатлар уртасида алоқа урна-тиш, маданий муомала ва ўзаро мулоқотга киришишнинг жуда қулай воситалари пай-до бўлди. Чунончи, телефон, телеграф, по-чта, факс, интернет ва ҳоказо. Бироқ булар ҳеч қачон бошқа халқларнинг олим уламо-лари, адибу улабалари яратган китобларни утириш урнини боса олмайдилар.

Муҳаммад Исмоил Муҳаммад Собир (М.М.): - Шу буюк ҳар бир мамлакатнинг илмий-маданий салоҳияти асарларини унда ки-тоб чоп этиш ва таржимачиликнинг қай аҳволда эканлиги ҳамда қулаи билан бел-гиланади.

Нейматуллоҳ Отажон (Н.О.): - Жаҳон таржимачилиги тарихи, назарияси ва ама-лиётида, дунё шарқшунослигида «Бобурно-ма» алоҳида мавқега эга. XVI асрда пайдо бўлган мазкур асар том маънода туркий ма-даният ва ўзбек адабиётининг ифтихори деса бўлади.

М.М.: - Асар жаҳон таржимачилиги та-рихида алоҳида бир бобни ташкил этади. Му-болага эмас, Шарқ ва Ғарб олимлари ора-сида бошқа бирор асар бу қадар қизиқиш уйғотмаган. Бошқа бирор асар бу қадар синчковлик билан урганилмаган. Бошқа бирор асар бу қадар севиб ўқилмаган.

Н.О.: - Мазкур «Воқеъоти Бобурий» гол-ланд, инглиз, француз, олмон, форс, турк, рус, япон тилларида, куп ҳолларда бир неча мартаба утилган. Улар орасида инглиз-ча таржималар сон ва сифат жиҳатидан шу-бҳасиз биринчи ўринни эгаллайди.

М.М.: - Биз Ғайбуллоҳ домла таъбири билан айтганда, «тиниб-тинчимас инглиз мардум»дан шунинг учун ҳам миннатдор бўлишимиз керакки, асар инглизчага турли даврларда яхлит ҳолда уч марта ағдарилган.

Ғ.С.: - Миннатдорчилигимизнинг боиси, инглизлар бу манбани ўзоқ йиллар давоми-да кузатдилар, дугат тўздилар ва катта му-ҳаббат билан утирдилар. Чунончи, Жон Лей-ден 1804-1805 йилларда «Бобурнома» кул-ез-маларини урганишга киришди. У бошлаган иш-ни Виллям Эрскин поёнига етказиб, таржи-мани 1826 йилда чоп эттирди. Иккинчи таржи-ма Аннетта Сусанна Бевериж хоним қаламига мансуб. У ўз ёстиқдоши, улкан ша-рқшунос олим Хенри Бевериж қумаида да-стлабки манбаларни 1899 йилдан урганиш-га киришди, 1905 йилда чоп эттири бошла-ган ва яхлит ҳолда 1922 йилда босмадан чи-карган. Учинчи таржима Вилер Текстон номи билан боғлиқ, 1996 йилда АҚШда, Ок-сфорд университети нашриётида чоп этти-рилган. Бу сал ҳам икки аср давомида ин-глиззабон илм-фан арбоблари - «Бобурно-ма»ни, «Бобурнома» - Буюк Британия билан АҚШ ва дунёдаги инглиз тилида сузла-шувчи мамлакатларни кашф этмоқда, деган сўз.

М.М.: - Инглизча «Бобурнома»лар ҳақида гап кетганда, қулимизни қўқимиз-га қуйиб алоҳида қайд этишга ҳақимиз: тар-жималар дузахий оғир меҳнат, илмий изла-ниш, аслиятнинг турли нашрлари, форсий ва туркий кул-езмаларни чоғиштириб урга-ниш маҳсули уларок дунёга келган.

Н.Н.: - Яна бир хусусияти шундаки, фор-сий ва туркий манбалардан инглизчага ути-риш қанчалик ута сермашаққат бўлса, бу иш шунчалик зўкколик, нуктадонлик, самимий, инсоний муҳаббат билан амалга оширилган.

М.М.: - Жуда тугри. Бевериж хоним, ма-салан, ўзининг ниҳоятда мукамал ва ма-роқли таржимасини қамолли ҳурмат ва их-лос билан буюк муаллиф хотирасига бағиш-лаган. «Бу асар Бобурнинг шон-шавкатига бахшида этилади».

Н.О.: - Ҳозирги вақтда Андижон шаҳри-да очилган халқаро Бобур жамғармасида (Зо-киржон Машрабов) йиғналган ниҳоятда бой адабиётларни, минглаб библиографик маъ-лумотларни курган киши ҳайратга тушади. Фидойи тадқиқотчи ва раҳбар жаноб Зо-кир Машрабийнинг қайноқ фаолияти жуда катта таҳсинга лойиқ. Мен ул зотнинг беш аср оша Бобур меросини йиғнаш, тартибга солиш, тадқиқ этиш ва тарғиб қилиш соҳа-сидаги улкан хизматларини назарда тутаман. Ана шу жамғарма орасида Вилер Текстон-нинг «Бобурнома» таржимаси ўзининг хай-ратомуз нашр сифати, матбаавий безакла-ри билан ажралиб туради.

Ғ.С.: - Жаноб Текстон таржимаси билан му-фассал танишганда, бу шунчаки таржима эмас, балки салмоқдор бир жилдлик «Бобурнома» қомуси эканига иймон келтираман. Бу қомус-ни авайлаб, оҳиста варақлар эканман, унга иш-қим тушади. Амриқолик бир инсоннинг чина-кам зарғарона маҳорати га рашқ қилгандай бўламан. Нима учун шундай бежирим, тиник, гузал нашр бизда, Бобурнинг ватанида, бу-гунги мустақил Ўзбекистонда амалга ошири-лмади, деган андиша ҳаёлимдан кечади. Бир му-аммога ойдинлик киритмоқчиман. Бизнинг пе-шқадам зиёлиларимиз купинча Бобур шахси, унинг хотироти ва қисман рубобий шеърляти-га (лирикасига) ҳорижда бу қадар катта муҳа-бат билан қаралаётгани хусусида ҳар хил жу-ял-ножуя фикрларни айтишади. Чунончи, ул зоти шариф теурий салтанат соҳибни булгани, Хиндистондек азим улқада бирлашган, муста-кам салтанатга (империяга) асос солганга эътиборин қаратишади. Инчунин, «Бобурнома» бу шунчаки «хотирот», муаллифнинг ички ке-чинмалари баёнидан иборат «ҳасратнома», «икрорнома», мемуар эмас. Балки ғарб фуқа-росининг тафаккурига қойим, ниҳоятда аниқ-лик ва мухтасарлик билан кузатилган, нозик таҳлил ва тадқиқ қилинган воқеаномадир. Ба-шарти, мирзо Бобур бошқа ҳеч нарса қиймас-дан, жаҳоншумул салтанат ҳам барпо этмасдан, дилбар рубобий шеърят намуналарини ҳам битмасдан, биргина «Воқеъоти Бобурий» аса-рини қолдиргани тақдирда ҳам, азамат хизмат қилган булар эди. Июк, бизнинг Бобур Юлий

Цезардай нотик, Искандар Зулқарнайндай фаол, бобоси буюк Теуридай жаҳонгир, чап-даст, саркарда, Алишер Навоийдай хассос, буюк шоир, Абу Райҳон Берунийдай синчков олим ва мутафаккир эди. Ҳазрат Низомиддин Мир Алишер Навоий ҳақида: «Алишербек на-зири йуқ киши эрди», деган экан, ўзи ҳам ай-нан худди шу буюк инсон сингари улуг ва му-тафаккир зот эди. Мен бутун муртад, мустаби-д даврнинг муаррих адиблари, сиестатдонлари то-монидан бу зоти шарифга отилган таъна тош-лари, қабиҳ, тухмат ва таҳқирларни айтиб ҳам утирмайман. Бу мутлақо беҳуда иш. Шукрона-лик ва ифтихор туйғуси илға дейманки: «Ё Оллоҳ, бизни шу улуг айёмга етказганинга шукур».

Н.Н.: - Хабардоримиз, Тошкент универсе-тининг таржима назарияси ва амалиёти кафе-драсида 30 йил мобайнида Заҳириддин Муҳам-мад Бобур асарларининг жаҳон тилларига тар-жималари асосида узлуксиз тадқиқот олиб бо-рилади. Шу давр мобайнида асарнинг инглиз (Н.Отажон, М.Муҳаммад Собиров), француз (мархума Фотима Салимова), рус (Лола Хужа-ева), олмон (Гулом Хужаев) тилларида қилин-ган таржималарни кенг тадқиқ қилинди. Жум-ладан, «Жаҳонгашта Бобурнома» монография-си учун икки муаллифга халқаро Бобур жам-ғармаси мукофоти топирилди.

М.М.: - Мен ҳайратомуз бир фикрни ай-тмоқчиман. Тугрироғи, шундай саволни уртага қўймоқчиман. Мазкур адабий хотиротни ким купрок ва яхшироқ тушунади? Аслиятни тур-кий нашрда купрок тушунамизми ёки, олай-лик, хорижликлар асарнинг таржимасини купрок тушуниб ўқийдиларми?

Н.О.: - Бу муаммога устоз Ғайбуллоҳ ас-Са-ломнинг «Таржима назарияси асослари» дарс-лигида жавоб берилган. Мен яна бошқа бир масалага диққатни қаратмоқчиман. Асар асли-ятда аниқроқ ва ишонарлироқми ёки мана бун-дай пухта таржималарми?

Ғ.С.: - Мен Тошкент дорилфунунда дарс чоғида ўз талабаларимдан сурайман: «Бобур-нома»ни қайси бирингиз ўқигансиз? Сукут. - Наҳотки ҳеч ким ўқиган бўлса? Ўзбек тала-балари асарни ўқиб... тушунишмаганларини ваъж келтиришди. Жуда хафа бўлиб кетаман. Бо-бур Мирзони тушуномаган кишилардан қандай мутахассис-филолог чиқади? Бу изтиробли ке-чинма мени мураббий сифатида қийнади, уйлантирди. (Яқинда биз профессор Ҳасан-жон Қудратуллаев билан бирга Бобур тузуқла-рини хозирги тилга табиқ қилишга қаттиқ ки-ришдик.) Яна бир қизиқ гап. Рус гуруҳларида сабоқ бериш чоғида талабалардан боғи савол-ни сурайман. Бир-иккита учинчи босқич тала-баси асарни русча таржимасида ўқигани ва бемалол тушунаганини айтиди. Саволлар бера-ман ва қониқарли жавоб оламан. Бу ҳолатни ҳар ким ҳам идрок эта олмайдилар. Чунки у тар-жима кучасидан утмаган.

Н.Н.: - Аниқлик хусусида. Иккита муаммо юзата қалқиб чиқади: аниқлик ва тушунарли-лик. Шу аснода мен ҳам бир галати ҳолни қайд этаман. Дейлик: ҳар қандай аниқ аслият (ори-гинал) тушунарли эмас, ҳар қандай «ноаниқ таржима» тушунарли. Аниқ бўлса, тушунарли эмас. Тушунарли бўлса, аниқ эмас.

Н.О.: - Аслият ўз замонасининг адабий ти-лида ёзилади. Таржима эса азиялар, бугунги куннинг лисоний ҳолатини акс эттиради. Ас-

лият бугунги кун ўқувчиси га тула тушунарли эмас. Илло худди шу сифати билан у мумтоз, муборак ва тақдорланмасдир. Ҳар қандай пух-та таржима чуқур ҳурматга лойиқ, лекин у ҳеч қачон оригинал билан беллаша олмайдилар. Аслият - аслият, таржима - таржима.

Ғ.С.: - Тугри. Бироқ «Бобурнома» сингари улкан ёзма обидаларни сидқан таржима қилиш, тарчи аслият урнини боса олмасе-да, уни биз-га яқинлаштиради, маънавий мулкимизга ай-лантиради ва бугуннинг талабаларига хизмат қилади. Яхши таржима асарни, яъни аслиятни ешартиради. Таъбир жоиз бўлса, «лисоний-био-логик» жиҳатдан унга навқиронлик бахш эта-ди. Умрига умр қушади. Оригинал бора-бора, асрлар оша кескайди (чунки у кейинги давр-ларнинг лисоний-услубий, ифодавий ҳаракати-дан тухтаган). Таржима эса унга янги ҳаёт на-фасини пуракайди. Албатта, қуҳналик шираси-ни сақлаган ҳолда.

М.М.: - Айни муддоа. «Воқеъоти Бобурий»нинг урта инглизча таржимаси: Лейден-Эрс-кин, А.Бевериж ва В.Текстонлар ҳар бири ўзи-ча гузал ва ўзича тақдорланмасдир. Қизиқ ҳол. Агар бугунги ўзбек ўқувчиси ана шу уч таржи-ма билан танишса, ўз билдурий адабий-тари-хий мероси ҳақида битмас-туганмас маълумот-га эга бўларди.

Ғ.С.: - Шунинг учун ҳам айтаман-да, башар-ти, мазкур инглизча таржималар ҳозирги ўзбек тилига қайта ўтирилганида, биз ўз «Бобурно-ма»миз қандай бебаҳо манба эканлигини яна-да теранроқ англаб етардик. Унга яқин лисон-ий масофадан бориб эришардик. Зеро, бекорга айтишмайди-да: асарни қанча куп таржималар-да ўқисанг, уни шунчалик чуқур эгаллайсан деб.

Н.Н.: - Менимча, инглизларнинг ва умуман Оврупоининг бу ноёб китобга қизиқишлари са-бабларини аниқлаб ўтириш биз учун ўнчалик муҳим эмас. Гапнинг индаллоси шуки, бир неча авлод Оврупо олимлари, мутаржимлари уни ўз тилларига илмий ихлос билан фидойиларча ўти-ришган экан, бунга дафъатан садоқат ва ҳур-мат нишониси деб тушуноқ керак. Мен инт-лиз тилида «Бобурнома»ни ўқир эканман, бу-юклардан буюк бобокалонимиз Заҳириддин Муҳаммад Бобур билан бирга мархум Лейден, Эрскин, Бевериж ҳамда замондошимиз Текстон жанобларининг сиймолари ҳам куз ўнгимдан бирма-бир ута бошлайди...

М.М.: - Мен эътиборни яна бошқа бир жи-дий муаммога қаратмоқчиман. Яқинда таниқ-ли олимларимиз Қ.Июлдошев, Р.Мажидовлар-нинг еттинчи синф ўқувчилари учун чоп эт-тирган «Ўзбек адабиёти» дарслик-мажмуаси

билан танишдим. (Тошкент: «Ўқитувчи», 1995, 1997). Хурсанд бўлдим. Мажмуага Маҳмуд Ко-шгарий, Аҳмад Югнакий, Алишер Навоий, За-ҳириддин Муҳаммад Бобур ҳамда Маҳмуд Иж-дини ҳам киритишди. Бу истиклол мафку-раси амалда, деган сўз. Ўқувчи ўз ҳаётида би-ринчи маротаба мумтоз адабиёт намунаси би-лан юзма-юз келипти, ўз меросини тавафқ қилиб ўқияпти. Кичкина гап эмас! Энди мурғак қалб, ниҳоят, тарихий қадрият, миллий нафсоният ва ифтихор нима эканини сохтакор «социали-стик реализм», «адабиётнинг фирқавийлиги», йуқсулий «интернационализм» элагидан ўтка-зиб эмас, асл манбадан, асл ҳолида туйиши керак.

Н.О.: - Ишонч билан айтса бўладики, ин-шооллоҳ, бугунги 13-14 яшар болақай дорил-фунуннинг 3-курсига борганида, домлага тик боқиб, «Абдуллоҳи Баходирхон, Улугбек, На-воий, Бобур, Оғажий асарларига тишим ўтмай-ди, тушунамимиз» деб жавоб қайтармасе керак.

Н.Н.: - Ўтироғи тайлиқки, бугунги ўқув-чиға беш-ун аср муқаддам ёзилган асарларни «қандай бўлса ушандайлигича» тушунтириш ҳаддан ташқари қийин. Шу маънода икки за-ҳматкаш муаллифнинг савй-ҳаракати ҳақиқатан ҳам таҳсинга сазовор. Сир эмас, XV-XVI аср лисоний сарҳадларига, ўзига хос тафаккур, мантик, ахлоқ ва маданият муҳитига кириб бориш, тугрироғи, бугунги еш авлодин унга олиб кириш ниҳоятда душвор. Муаллифлар бу ҳусусда анча ўйлангани, тадбир-тадорикот из-лагани яққол сезилиб турибди. Шунинг учун айрим истак ва танқидий мулоҳазаларни ай-тишда даставвал муаллифларнинг журъди, хиз-мати, улар олдида турган мушкулотни инобат-га олмақ керак.

Н.О.: - Алишер Навоий, Заҳириддин Му-ҳаммад Бобур ижоди намуналари билан таниш-тиришда икки хил тадбир қўлланган. Чунон-чи, Аҳмад Югнакий ва Алишер Навоийдан бе-рилган матнларда табиқ ва изох йулидан бе-рилган. Бу жуда маъқул иш. Лекин Бобурга кел-ганда, «хотирот»дан урта нарсас берилгану (аслиятда қандай бўлса шундайлигича), сатр остиде айрим фикрлар шарҳланган ва тушуни-сиз сузалар изохланган. Дарвоқе: изохлар сони ҳажман матн ҳажмидан ҳам катта. Бу ўқувчи-нинг идрок учун оғирлик қилмасмикан? Зеро, мактаб ўқувчиси эмас, дорилфунун талабаси ҳам тушунишга қийналади.

Ғ.С.: - Мулоҳазалар тугри. Олимларимиз тугри иш қилишган. Чунончи, мумтоз адаби-ёт матнларини айнан ўзича берилгани маъқул. Рост-да, гузал сарвиноз чехрасини юзма-юз куриб қувонган қайсанда, унинг суратини куриб қийфоланган қайсанда, Майли, мутлаада ўқув-чи қийналасин. Лекин бу билан у тансиқ руҳий ва маънавий озуқа олади. Шундай бўлса-да, гоҳи уринларда бир нарсас дейишга қийналиб қоласан киши. Олайлиқ, тажрибасиз, еш му-ҳлисин рассом ижодхонасида олиб қуйилган аб-стракциявий таъсир намунаси билан таништи-сангиз, у ҳеч нарсани қабул қила олмаслиги мумкин. Илло, идрок қилинмаган нарсас ҳазм бўлмайди.

М.М.: - Балким бу уринда ҳам асл нусха билан табиқдага урин берилгани яхшимиди?

Н.О.: - Июк, муаллифлар ишонилидаки (иктибос): «Бобурнома» асари бугунги ўқувчи-лар учун ҳам тушунарли, шунинг учун ҳам унинг мазмуни дарсликда алоҳида баён этил-

мади. Бобур асарининг ҳамма учун тушунар-ли бўлишига катта эътибор қаратган» (64-бет).

Н.Н.: - Жуда ўнчалик бўлмасе керак. «Алдагани бола яхши» дейишадилар, лекин ўқувчини алдаш керак эмас. Зотан, агар асар бугунги ўқувчилар учун ҳам шунчалик ту-шунарли бўлса, бир неча юзлаб тушуник-сиз, ҳатто мактаб муаллимининг ҳам тиши утмайидиган сўз ва атамаларга изох бериб ути-ришнинг қандай ҳолати бор эди?

М.М.: - Масалан, Андижон таъсирда ўқиймиз: «Қовун маҳалида полиз бошида қовун ситмоқ расм эмас» (55-бет). Тушунар-ли ва ... тушунарли эмас. Ўқувчи ҳайрон бўлади: Нега? 66-бетда бу саволга жавоб бор-га ўхшайди. Бироқ, жавоб йуқ. Муаллиф-лар Бобурнинг гапни тақдоран тақдорлай-ди, ҳолос. Бундай «тушунтириш» муаммо-ни баттар чиғаллаштиради. Нега? деган са-вол муаллақлигича қолавереди...

Ғ.С.: - Алишер Навоий таъсирда Бобур мирзонинг ҳазратининг айрим асарларига дах-лдор бир қанча танқидий мулоҳазалари ай-тилган. Бу фақат ўқувчиға эмас, ҳозирга қадар атоқли олимлар, хусусан чет эллик тар-жимонларга ҳам шу қадар тушуниксизки, турли баҳс-мунозараларга сабаб бўлиб кела-ётир. Емон бўлмасди, бу сингари қалтис та-лқинларга ойдинлик киритилса. Шу фасл-да ўқувчиға савол берилади: «3. Бобур Наво-ийнинг «Мезон-ул авзон» асаридеги ва фор-сча шеърляридаги кичик нуқсонларга ҳам диққат қилгани нимани билдиради?» (54-бет). Қолбуки, бу уринда «кичик нуқсонлар» эмас, анча йирик даъволар илгари сурилган. Бас, муаллифлар қуйган уринли саволни фарзандларимиздан эмас, жаноб муал-лифларимизнинг ўзларидан сурашга тугри келади. Нега?

Н.О.: - Дарслик-мажмуа икки марта, жами 780 минг нусхада босилиб чиққан. Аф-суски, нашрлар уртасида ҳеч қандай фарқ йуқ. Ваҳоланки, иккинчи нашрни тубдан қайта ишлашга эҳтиёж бордай қуринади. Наҳот бу дарслик-мажмуалар юзасидан са-боқ бераётган 30 минг муаллимга ҳамма нарсас тушунарли бўлса?

Ғ.С.: - Бобур ўз фарзанди Хумоюн мир-зога ёзган мактубида, дарвоқе, ўқиймиз: «... Бу хатларингни битибсен ва ўқумайсан, агар ўқур халқ қилсанг эди ўқуёлмас эдинг, ўқу-й олмагандин сунг албатта тағйир берур эдинг. Хатингн худ тавишш била ўқуса бўладур, вале асру муғлақтур. Насри муаммо ҳеч киши қурган эмас. Имлонг ёмон эмас. Агар-чи хейли рост эмас, илтифотни «то» била битибсен. Қулунжни «ё» била битибсен. Ха-тингнни худ хар тавр қилиб ўқуса бўладур, вале бу муғлақ алфозингдин мақсуд тамом мафҳум бўлмайду. Голибо, ҳар битирда ко-ҳиллигинг ҳам ушбу жиҳаттинду. Такаллуф қилай дейсен, ул жиҳатдин муғлақ бўладур. Бундин нари бетакаллуф ва равшан ва пок алфоз била бити; ҳам санга тавишш озроқ бўлур ва ҳам ўқугучинга». (Тағйир - узгартиш; асру - жуда; муғлақ - чалқаш, тушуниксиз; қулунж - йўгон ичкадаги касалик; хар тавр - бир нава; алфоз - сўз, нутқ; коҳиллиг - суст, буш, ялқовлик.) Хулоса шуки, юксак мар-табали, нозик дилли, интиҳойи тарбиятли Хумоюн мирзонинг «битиган» хати подшоҳ Бобурга тушунарли бўлмаган экан, бундай тил ва услуб, мумтоз таъбиру иборалар ҳам атамалар бугунги 7-синф ўқувчисиға тушу-нарли деб даъво қилиш ўнчалик дуруст бўлмасе керак. Уйлаймизки, айтилган бе-ғараз мулоҳазалар китобнинг учинчи нашри-да инобатга олинар.

Н.Н.: - Чиндан ҳам, бу сингари, лафзий давр тақозоси билан тугилган ноаниқлик-лар, болақайлар нари турсин, хали писанда этилганидай, таниқли адабиётшунос ва тил-шунос олимлар ва ҳатто қилни қирқ ёрган таржимонларни ҳам хийла усал қилади.

М.М.: - Рост, юқорида таржиманинг бир хусусияти яхши қайд этилди. Чунончи, тар-жиманда аслият оммафаҳмроқ бўлади. Бино-барин, асарнинг ўқувчиға тушуникли-тушу-никсиз бўлиши нуктаи назаридан бу муҳим омил. Лекин бундай соддаликка эришиш ҳам ўз-ўзидан бўлмайди. Бу ерда таржима туйфайли асл нусха табиқга яқинлашиб ке-лади. Таржимонлар мумтоз адабиёт ва тари-хий манбаларни утирганда жуда куп қийин-чиликларга, «муғлақ»ларга дуч келадилар. Гоҳида тусмоллаб, таваккал билан ағдарилшга дучор бўладилар. Масалан, қирон ошн нима эканини ҳозир биронта ўзбек ҳам билмай-ди. Инглизга йул бўлсин. Аслиятда ўқиймиз: «Уша ерда тушуб, йилқирон ошини торту-руди» (225-бет). Бобур асарларига қисқача лутгади: йилқирон оши - вабо, улат йилла-рида қилинадиган худойи оши деб берил-ган. В.Эрскин: «юлқирон» деб номланувчи таомни тановул қилдүк, деб қуя қолган. Паве-де Куртейл бу атамани ... сўз уйини деб ҳисоблайди. Унинг фикрича, йулдан улжа қилиб олинган қуй ёхуд йигим-терим мав-сумида йул ёқасида бериладиган зиёфат. Қуй гуштини май билан тановул қилайтиш уюш-тириладиган базм. В.Текстон эса: тусшенка-димлаб пиширилган гушт, деб ўқтиради.

Н.О.: - «Миршоҳбек ошу-об торти» де-ган жумлани жаноб Эрскин «Миршоҳбек менга от совға қилиб, бизга тушлик қилиб берди», деб тасдиқлайди. Бевериж хоним бўлса «Миршоҳбек олдимизга ошу-сув қуйди», деб ўтиради. В.Текстонда В.Эрскин-нинг хатоси тақдорланиб, «об» сузи «от»га айланган. «Миршоҳбек олдимизга овқат ва отларни келтириб қуйди»...

Ғ.С.: - Хар қандай таржиманинг баҳоси унда қанча савъ-хатолар, қусурларга йул қуйилгани билан белгиланмайди. Гарчи бу сингари кам-қустлар таржимани безамаса-да, баҳолал мезони аслиятнинг асл қолати-ни қанчалик тугри бера олганида ўз аксини топади.

Инглиз тилида салкам икки аср давоми-да «Бобурнома» таржималарининг уч авло-ди дунё юзини қурди. Бирни бирдан сара, бири биридан аёло. Хар бирининг ўз афзал-ликлари, хар бирининг ўз заиф жиҳатлари бор. Ёнг муҳими: бугунги инглиззабон ўқув-чи бу ажойиб-ғаройиб, ўз йуригида ягона ва бетакрор асарни уш мукамал таржимада ўқиб имконини қўлга киритди.

Xalq og'zaki ijodi

КУЛСА ГУЛ
СОЧИЛИБДИ

Эртактлар олами – сеҳрли олам. Айниқса, улардаги ғайритабиий ҳодисалар, нарса-буюмларнинг жонли хатти-ҳаракатлари, қаҳрамонларнинг ғаройиб саргузаштларга, воқеаларнинг таъсирчанлигига сабаб бўлиши эртактларнинг жозибаси, тарбиявий аҳамиятини оширади. Биз эртактларни микириб ўқиймиз, улардаги “сирли сандик”лару “ур тўқмоқ”лар “фаолияти”дан завқланамиз. Бироқ бу сеҳрли, сирли унсурлар эртактларга қаердан келиб қўшилгани, уларнинг замирида қандай маъно-мазмун ётганини кўпинча ўйлаб кўрмаймиз. Эртактларни тўла-тўқис тушуниб ўқиш, маънили завқ олиш учун улардаги ана шундай талқинлар моҳиятини билиш керак. Эртактлардаги барҳаёт ғояларни теран тушуниш шуни тақозо этади.

Биз шу мақсадни назарда тутиб, филология фанлари доктори Комил Имомовнинг туркум мақолаларини эълон қилишни режалаштирдик. Улардан сиз эртактлардаги сирли-сеҳрли талқинлар, уларнинг илдишлари, уларга юklangан вазифалар мазмунини, моҳияти ҳақида керакли маълумотларга эга бўласиз.

Тахририят

1

ДОНОЛАР ЎГИТИ

Тараққиётнинг умумий қўламини ҳар бир халқнинг ўрни ўша халқ ўқиган китобларнинг сони билан белгиланади.

Э.Лабуле

Ҳар кун жажоннинг энг донишманд кишилари билан мулоқотда бўлишдан кўра қимматлироқ нима бор?

Р.Эмерсон

Китоб фикрлаш қобилиятимизни ҳаракатга келтирувчи ихчамгина қуролдир; у ақлий танбаллигимиз билан курашишимизда бизга кўмаклашувчи тафаккур қувватидир.

Э.Фага

Китоблар қалбни ёритади, инсонни юксакликка кўтараяди ва кучига-куч қўшади, унда энг яхши орзу-истакларни уйғотади, ақлни чархлайди ва юракни юмшатади.

У.Теккерей

Ҳар кун жажоннинг энг донишманд кишилари билан мулоқотда бўлишдан кўра қимматлироқ нима бор?

Л.Н.Толстой

Ақлни пешламоқликда қадим даҳраларни ўқишдан кўра яхшироқ восита йўқ; улардан бирортасини ақалли ярим соатгина қўлингга

тутсанг, ўзингни ўша заҳотиёқ қайтадан туғилгандек, руҳинг енгиллашгандек, ўзинг мусаллашгандек, кўтаринкилик ва бардамлик ҳис этасан, гўё тил-тилик булоқда чўмилиб чиққандек бўласан.

А.Шопенгауэр

Кимки ажодлар яратган бойлиқни билмаса, демак у нафосатдан бебаҳра яшаган.

Гегель

Китоблар ақл фарзандларидир.

Ж.Свифт

КУТУБХОНА

— Чироқни учир, ухлаймиз.
— Ухлайвер, менинг ҳали уйқум келгани йўқ.
— Учир, мен чироқда ухлай олмайман.
— Хўп, дедим-ку. Бир оз китоб ўқий, кейин учираман.
— Йўқ, эртага ўқийсан. Учир чироқни...

... Бу мунозара кўпинча чироқни учиратиш билан якунланарди. Лекин икки жанжалкаш кизнинг ҳам кузларида уйқу йўқ. Уларнинг ҳаёлида фақат биргина фикр: “Қачон ухлаб қоларкин-а?” Мана, ниҳоят вақт ўз ишини қилди. Бирининг кузи илдинди. Чироқни учиратиш талаб қилган киз деразадан кўриниб турган юлдузлар билан суҳбатини тўхтатиб, “рақиб”га қаради. “Ухлади шекилли”.

Лекин ҳали бунга ишонч ҳосил қилиш керак. Акс ҳолда ишнинг пачаваси чиқади. Синаб кўриш учун оҳиста йўталиб қолди. Жавоб бўлмади. Демак, ухлабди.

Зим-зиё тун. Энди китобни топиш керак. Қаерга қўйдийкин?! Ҳа, мана, ёстигининг остида экан. Энди эҳтиёт бўлиб олиш лозим. Уйғониб қолса борми, шунча кутгани беқор кетаяди... Ҳайрият, ҳеч нарсани сезмади. Энди ўқиса бўлади. У ҳаяжон билан юмшоққина уринга қўзилиб қаҳрамонларнинг сунгги тақдири билан танишишга киришди... Тонг элчиси — ҳўрозларнинг биринчи қичқирганини ҳам сезмади. Китоб ниҳоясига етди. Тонг оқарди...

Болалик, ёшлик — ўқувчилик давримдаги хотиралар кейинги вақтларда тез-тез ёдимга тушади. Бунга сабаб балки ўша ажойиб хотираларни ҳозир қўз унгимда такрор бўлаётганимкин?! Икки кизнинг бадий асар устида бир-бири билан тез-тез тортишиб “чироқ” масаласида келишолмай, совуқ хонага чиқиб, кўрпага урилиб севимли асарини тугатишга уринишимиз?

Кейинги вақтларда радиода ҳам, ойнаи жаҳонда ҳам китоб, китоб мутлаа ҳақида тез-тез баҳс-мунозарага чорловчи эшиттиришлар, курсатувлар берилаяпти. Фарзандларимизнинг бадий китоблар ўқишга қизиқишлари йўқлиги айтиляпти. Китобга бўлган муносабат ҳақидаги фикрларнинг ҳаммаси ҳам тўғри эмаслигига узимни узим ишонтиргим келади. Бу гаплар замирида аччиқ ҳақиқат ётганлигини тан олмасдан илож йўқ. Хўш, бунга нима сабаб? Нега болаларимиз китоб ўқишга қизиқмай қолишди? Нега зиё маскани бўлган кутубхоналар илгаригидек гавжум эмас?

Бунга сабаб яхши бадий асарларнинг йўқлигиди? Инсониятни лол қолдирган Гургули Алломишлар, Рустаму Равшанхонлар, китобхонларни

ЯНА МУТОЛАА
ХУСУСИДА

йиглатган Лайлию Мажнун, Отабегу Кумуш, Чолиқушию Шоҳ Эдил қисматлари ҳозирги ёшларга таъсир қилмайдими?

Ёки бунга сабаб сотувда китобларнинг нархи баландлигиди? Ахир боласини бировдан “кам қилмаслик” учун уст-бошини қимматбаҳо хориж моллари билан таъминлашга эришган ота-оналар наҳот унинг маънавиятини бой қилишга қодир бўлган 3-4 китобни харид қилишга қурблари етмайди.

Баҳона қидирсак, жуда куп. Лекин узимизни алдаймиз. Ҳамма айб болаларимизнинг китобга бўлган соувқонлигиди. Китоб қадрини тулиқ тушуниб етмаганида. Ажойиб асарларимизнинг кутубхона мудирлари томонидан ташвиқот қилинмаётганлигиди. Биз ўқитувчиларнинг ўқувчиларга китобнинг инсон ҳаётидаги мавқеини тўғри тушунтира билмаганимиз

да. Ҳар ойда бўлмасда, икки ойда бир асар тарихи юзасидан баҳс-мунозаралар, китобхонлар конференциялари, қаҳрамонларни қиёлаш кечалари, шоир ва ёзувчилар билан учрашувлар ташкил қила билмаганимизда, деб ўйлайман.

Маънавий бой, жисмонан соғлом кадрларни улғайтириш. Бу эса ўз узидан китобга — маънавият булоғи бўлган бадий асарларни мутлаа қилишга боғланади. Зотан, фарзандларимизнинг комил инсон бўлиб етишиши учун улар ҳаёт қадрини, унинг ўнқир-чўнқир сўқмоқларини, паст-баландлигини, ватангадолик изтиробларини, ватанпарварлик туйғуларини, нафрат нима, муҳаббат нима эканлигини, ота-она олдиди қарздорлик ҳиссини, авлод-ажлодлардан фахрланиш туйғусини, садоқат хиснаткорлигини, ҳаётда қимматли кераклигини сезиш туйғуларини шуурларида акс эттира билишлари лозим. Бу туйғуларни эса бадий асарлар шакллантиради.

Азизлар, “Ил саҳрода — дуст, ҳаёт йўларида — йўлош, ёлғизлик дамида — таянч, бахтиёр дақиқаларда — раҳбар, одамлар орасида — зебу зийнатдир”. Зеро, бу илмни бизга китоб-устозлар, алломалар, адибу шоирлар сабоғи беради.

Бутун умрида китоб ва қаламга ҳамроҳ бўлган бобомиз Навоийнинг, шохлик мавқеига эга бўлган Бобурнинг китобга бўлган меҳрини фарзандларимиз юрагига жо қилайлик. Айни ижоднинг гуллаган вақтида ўз юртида қадри топган Усмон Носир, Чўлпон, Фитрат, Қодирийларимиз руҳларидан мадад сўраб, уларнинг маънавият булоқларидан болаларимизни баҳраманд қилайлик.

Шаҳодат НАРЗУЛЛАЕВА,
Жондор туманидаги 5-
умумтаълим мактабининг
ўзбек тили ва адабиёти фани
ўқитувчиси.

ди. Эртактаги “Кулса гул сочилибди”да мўжиза яратилади, эртактларда бош қаҳрамон ўғай кизнинг оғир ҳаёти ва фавқулодда рўй берган бахтиёрлигини ифодалайди: “Ўғай киз кулса, гул сочилибди”, “Бир кун киз қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборибди, оғзидан гулдасталар тўкилибди”, Гулиқаҳқаҳ кулиб юборибди, ҳамма ёқ гулла-лола бўлиб кетибди”, “Қийналган ўғай киз кулиб юборибди, кўзлари чироқдек очилиб, ҳамма ёқни дурлар босиб кетибди”. Кулги мотиви талқинлари эртактлардаги сюжет воқеаларини бўрттириш, бадий таъсир кучини орттиришга хизмат қилади, энг муҳими, ўғай кизнинг ҳиммати, саҳий қалби, майин муносабати ва назокатини изоҳлаб, тўғрилиқ, меҳнатсеварлик, тартиб интизомга риоя қилиш каби ажойиб фазилатдан дарақ беради. Қолаверса, у адолатсизликни қоралаб, тенглик ва дўстликни улуғлайди, тинчлик ва мўл-кўлчилик ҳақидаги идеал ғояларнинг образли тимсолларига айланади. Мазкур мотив “Подачининг кизи” эртагида тахқирланган онани ҳимоя қилиб, чекланган ҳуқуқни тикласа, “Етим” эртагида ўғай кизга бахт ато этади. “Олтин киз”да эса етимни ўғай она зулмидан сақлаб қолади ва уни эзгуликка етаклайди. Сеҳрли кулги нафақат ўғай киз табиати, одоб-ахлоқи, ҳусни-жамолини ифода этади, балки унинг сеҳргарлик хусусиятини ойдинлаштиради, воқеалар ечимида зулм ва зўрликни қоралаб, ҳақиқат галабасини таъминлайди.

“Гулиқаҳқаҳ” атамаси “гул” ва “қаҳ-қаҳ” сўзларининг бирикувидан юзага келиб, паризод, ҳаёлий қуш ва гул номларини англатади. Мазкур бирикма ҳодиса, “Кулса гул сочилибди” асосида ташкил топган. Демак, ном ўрнида келган Гулиқаҳқаҳ негизда қадимги маросим билан боғлиқ кулги ётади.

Хуллас, эртақ сюжетини ташкил этган ҳар бир ғаройиб ҳодиса эрмак учун тўқилмаган, аксинча, тингловчинини жалб этиш, эзгуликка ошно қилиш, адолат, дўстлик, ўзаро ёрдам кўникмаларини тарбиялаш учун яратилгандир.

Комил ИМОМОВ,
филология фанлари доктори

3

ҚАЙСИ КИТОБ
ЗЎР

Богчадан қайтаётсак, уйимизнинг шундоқ биқинида жойлашган 307-ўрта мактаб ҳовлисида 5-6 та болалар ўйнаб юрган экан. Шу пайт бир бола мактаб ахлатхонасига бир боғлам китобни иргитди. Китоблар сочилиб кетди. Ўғлим таққа тўхтади, мен ҳам. Шўх болалар китобларни коптокдай тепиб, ўйнай бошлашди. “Ойи-жон, бувам айтган, китоб-нияж жони бор деб, қаранг, китобларнинг жони оғриётгандир-а, анувларни уришинг, мен кўрқаман, айтинг, тепмасин...” Боламнинг лаблари буришиб, кўзлари ёшланди.

Айтганини қилдим. Китобларнинг кўпи лойга беланиб бўпти, тозароқларидан қўлимга сиққанча — 6-7 тасини териб олдим. Ўғлим ҳам 3 тасини олди. Бамайлихотир кетаётган болани тўхтатдим. “Эй, хола, нима ишингиз бор, бу эски китоблар-ку, уйимиз лиқ тўла янги китоблар, жой йўқ буларга” деди кўзимга ўқрайиб қараб, оғзидаги сақични шардай шириб, истеҳзоли кулди. “Хола, Сизга шунақа модадан қолган ашғол-дашғол керакми? Уйда яна бор, сув текинга бераман, сотамиз ҳам, уйимиз ҳўв кўчаннинг бошида”, деди боши билан кўчага имо қилиб. Кейин: “Хориждан ойим бизга бундан зўр китоблар юборган, шуям китобми?” деди-да, шартта бурилиб кетди.

Бўшашиб кетдим. Китобларни бўлашдик, ёлғиз биттасигина болалар қолгани жаҳон адабиётининг машҳур асарлари. Жорж Санднинг “Орас” романи, Эптон Синкларнинг “Сильвия”си, Жеймс Олдрижнинг “Овчи”, “Унинг ўлишини истамай-

ман”. Ноёб китоблар, камёб романлар-ку. Кўйлакнинг эскиси бўлар, ҳай майли, пештоқлари кунгурадор, данғиллама иморат ҳам вақти келиб, эскирар. Янгиси русум бўлар. Лекин илм эскирадимми? Зиё хиралашадими? Нур сўнадимми?

Бундоқ кўча-қўйда, метронинг ер ости йўлларида сотилаётган хилма-хил нашрларни кузатаман. Баъзиларининг китобхонга бир чақалик бадий қиймати йўқ. Болалар адабиётинику, гапирмасаям бўлади. Аксарияти олдиқочди, дедектив асарлар, “даҳшат”лар, “Бэтман”ларнинг туркум-туркум тўпламлари, парнографик суратли китоблар, ёш-ялангни шаҳвоний дунёга, маишатпарастликка ундовчи рангли китоб, журналлар. Яна...

Очиғи, китобфурушларнинг ўзиям қаердан, қай йўл билан, нима мақсадда келтирилганини билмайдиган гиж-ғиж адабиётлар.

Ўйлайман. Тўғриси, ўйламаслигининг иложи йўқ. Бу китоб ўқувчига нима беради? Катталарни гапирмайин. Ёшлар бу беҳаё нашрлардан қандай маънавий озуқа олади? Болаларимизнинг ҳали мурғак тафаккурлари бундай китоблардан қандай “ранг” олади?

Китоб эскирмайди. Классик адабиётлар ҳар замондаям ўз ўқувчисини топаверади. У ғарб адабиёти, шарқ адабиёти, сўзсиз маънавий озуқалигича қолаверади. Янги адабиёт ҳам керак, лекин бу эски китобни ахлатга иргитиш эвазига бўлмаслиги керак.

Саида САЙХУН

Мен кўп йиллардан бери узоқ Приморья ўлкасининг Ҳасан тумани Славянка посёлкасидаги "Фадеевчилар" номидаги мактаб-тўғарак аъзолари билан дўстона мактаб ёзишиб тураман. Тўғарак раҳбари тил ва адабиёт ўқитувчиси Светлана Ивановна Грабарева менга ўлканинг табиий шароитига ва адабий ҳаётига доир "Владивосток", "Салом, Владивосток", "Адабий Владивосток", "Александр Фадеев" каби бир қанча китоблар билан бирга Владивосток шаҳри буклетини юборди. Мен ҳам уларга ўзбек халқининг оташин шоири ва драматурги Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг ҳаёти ва ижодига оид ҳужжат ва суратлар билан бирга адабнинг шаҳримиздаги уй-музейи, Ҳамзаобод музейи буклетларини совға қилдим.

Бинобарин, ёзишмаларимиз қизиқарли ва мазмундор бўлдики, натижада мен Вла-

ратлари ҳақида материаллар тўплаб экан, асарда уларни Ватаннинг ҳар қарич ери учун жонларини аямай, ғоят қатъият билан охиригача қонлари қолгунча курашганликларини мадҳ этувчи асарлар яратган. Ёзувчи жуда катта ва зарур ишларни бажарди ва унинг китоби ҳам бизнинг ажойиб қаҳрамонларга қўйилган камтарин ҳайкалдир. Дарҳақиқат, адабнинг "Хотира", "Генерал Собир Раҳимов", "Тошкентлик кизак", "Шинеллик қизлар" каби ўнган ортиқ китоблари нашр этилди. А.Раҳматнинг муносиб хизматлари учун шаҳримизнинг энг чиройли кўчаларидан бирига унинг номи берилган. Узоқ Шарқдаги дўстларимизнинг Аҳам Раҳматни қадрлашларининг боиси ҳам ана шунда.

Яқинда мен ҳурматли С.Грабаревадан мактуб ол-

"СИЗЛАРГА ҲАВАСИМ КЕЛАДИ..."

дивосток денгиз пароходчилиги ихтиёридаги "Александр Фадеев" теплоход экипажи аъзолари билан танишдим, улар билан хат ёзишиб турадиган бўлдим. "Александр Фадеев" теплоходи Украина Республикаси Херсон шаҳридаги кемасозлар томонидан қурилиб, ишга туширилган экан.

Шуниси қувончлики, бизнинг гўзал Ўзбекистон диёри-миздан ғоят олис Узоқ Шарқ ўлкасида ўқувчилар ўзбек халқининг севимли ёзувчиси Аҳам Раҳматнинг (1909-1983) ҳаёти ва ижодидан воқиф эканлар. Маълумки, А.Раҳмат жанг майдонларида қатнашиб, фронт газеталаридан бири "Қизил аскарлар ҳақиқати"га муҳаррирлик қилган. У урушдан сўнг болаларга аталган асарлар билан бирга ҳарбий мавзуда ҳам қалам тебратиб, жанглarda бедарак кетган юзлаб жангчилар тақдирини аниқлаб, очерклар ёзган. Академик Ойбек бу очерклар ҳақида шундай деб ёзган эди: "А.Раҳмат уруш иштирокчиси бўлган ва ўша оғир йилларда халқимиз кўрсатган умумхалқ жасоратининг гувоҳи бўлган. У катта муҳаббат ва ҳурмат билан ўз ҳамюртлари жасо-

дим. Мактубда у шундай деб ёзди:

"Ҳурматли Баҳром ака! Сизнинг бизга йўлаган мактуб ва "Народное слово" газетасининг 06.12.98 йил сонини олди. Мазкур газета саҳифасида 1999 йил Ўзбекистонда Аёллар йили деб эълон қилинган ҳақидаги хушхабар бизга бир олам қувонч бахш этди, десам муболага бўлмас. Шунинг учун ҳам бизнинг Сизларга ҳавасимиз келади. Биздаги янгиликлардан яна бири шуки, яқинда мактабимизда сиз муқаддам йўлаган маълумотларга асосланиб, "Ҳамза — маърифатпарвар шоир" мавзуда дўстлик кечаси ўтказдик. Бунга мактаб ўқитувчилари, юқори синф ўқувчилари ҳамда посёлкамиздаги марказий кутубхона хизматчилари иштирок этдилар. Кеча қизиқарли ўтди. Баҳром ака, тез-тез хат ёзиб турунг ва имкониятингиз борича "Народное слово" газетасидан юборишни унутманг. Чунки биз унинг саҳифасида ёритилган материалларни ўқиб, ўзимизни гўзал Ўзбекистон диёрида юргандек ҳис этамиз. Ҳурмат билан Светлана".

Баҳром БҲРОНОВ,
Ички ишлар хизмати
фахрийси, Кўкон шаҳри

МАЛИКА ДАРС ЎТГАНДА...

Зиёли деганда, даставвал, ҳар биримизни илм сирларидан баҳраманд этган, ҳаммамизга одаимийлик сабоғини берган муаллимларимизни кўз ўнгимизга келтираемиз. Негаки, ўқитувчиларимизнинг хатти-ҳаракатларини офтобга қиёс қилса арзийди. Офтоб бутун оламни ҳаёт-бахш нури билан мунаввар қилгани каби, муаллим ҳам онгимизни, қалбимизни илм нури билан ёритади, ҳаёт сирларини ўргатади. Баҳмал туманидаги 36-ўрта мактабнинг 1-тоифали бошланғич синф муаллимаси, ижодкор ўқитувчи Малика Қобулова ана шундай зиёли, ижодкор ўқитувчилардандир.

Малика ўқитувчилик касбига болалигиданок меҳр қўйди. Йигирма икки йилдан ортиқроқ давр мобайнида ўқитувчилик касбига чин садоқатда бўлиб, сидқидилдан, ҳалол меҳнат қилиб келмоқда.

Малика Қобулова дарсларда ўқувчиларга тўла эркинлик шароитини яратиб беришга интилади. Болалар дарсда ҳеч қандай ҳис-ҳаяжон ва ҳадиксиз фаол иштирок этадилар. Маликанинг она тили дарсидаги "Сўз топ", "Сўз яса", "Қизиқ сўзлар тизмаси", "Топишмоқли саволлар", "Сўзни таҳлил қил", "Ҳар бир сўзга шеър айт!", "Қоидали сўз топ!", "Ўйла — сўйла" каби ўйинлари ўқувчиларда мунтазам кўникма ҳосил қилганлигининг ва бу жараёнда ўта ҳозиржавобликнинг гувоҳи бўлди. Математика дарсларида эса қизиқарли ўйинлардан ташқари мантикий топшириқ ва масалалардан фойдаланиш яхши йўлга қўйилган. "Масалани еч", "Бозор!", "Геометрик шакллар ҳисоби!", "Тез, оғзаки ҳисобла", "Кўпайтириш жадвалини бармоқда ҳисобла", "Моҳир ҳисобчи", "Санашни давом эттир", "Ким топқир?" каби ўйинлар дарс самарадорлиги, ўзлаштириш унумини оширишга, ўқувчиларда фикрлаш қобилиятини шакллантиришга имкон бермоқда. Шу туфайли синфдаги барча ўқувчилар математикадан ўқув дастури ҳажмидаги билимларни тўлиқ ўзлаштириб бормоқда.

Жажи ўқувчиларнинг беғубор, чاقноқ кўзларига қараб, ширин-ширин саволларига жавоб

бериб, Маликанинг қалбида ажойиб шеърлар тугилади:

Ҳар субҳидам топаман сенинг
Қадамингдан сўнмас қувноқлик.
Шўх, покиза қалбимсан менинг,
Йигирма беш жажжи қишлоқлик.
Сен ғунчасан, очилмоқ бўлиб,
Қуёшдан нур тилаётибсан.
Кўчаларни кулгуга белаб,
Мактаб томон келаётибсан.
Орзуларинг тонгадин оппоқ,
Тугёнларнинг ардоғида юр.
Истиқболнинг нурдаин порлоқ,
Саодатга юзларингни бур.
Қайғуларни қайғулатиб қўй,
Кулгуларни кулдириб яша.
Бойлик сўрма олтин балиқдан,
Тошда гуллар ундириб яша!

Малика — шоира. У ўз илҳомини болажонларнинг ширин ҳаёлидан топади. Шоира шеърларини ўқисангиз сатрларга жо бўлган меҳр-муҳаббатни, инсонга садоқатни, қайноқ қалб саховатини туясиз.

Қашқадарёнинг яшил шаҳри — Шаҳрисабзда бўлиб ўтган ижодкор ўқитувчиларнинг VIII Республика анжуманида иштирок этиш бахтига муяссар бўлган Малика Қобулова шундай дейди:

— Анжуманда менинг ҳам шеърларим ижодкор ўқитувчиларнинг манзумаларидан иборат "Муборак дамлар" 4-китобига қиритилганлиги, Ўзбекистон Халқ таълими вазири Ж. Йўлдошевнинг ташаккурномасини олганлигим, "Ўзбекистон халқ таълими аълочиси" унвонига тавсия этилганлигим менга янада қайноқ рух бағишлади.

Кўнглингиз бўстонида ғалаён қилиб, тиниқ ва беғубор шеърини маҳоратингиз камол топмоқда экан, сатрларингизда она қалби, аёл меҳри, унинг чексиз куюнчақлиги, самимияти муҳрланган экан, бу йўлда ҳам сизга омад ёр бўлсин, МАЛИКА!

Дилбар МИРЗАЕВА,
Баҳмал тумани ХТБ услубчиси

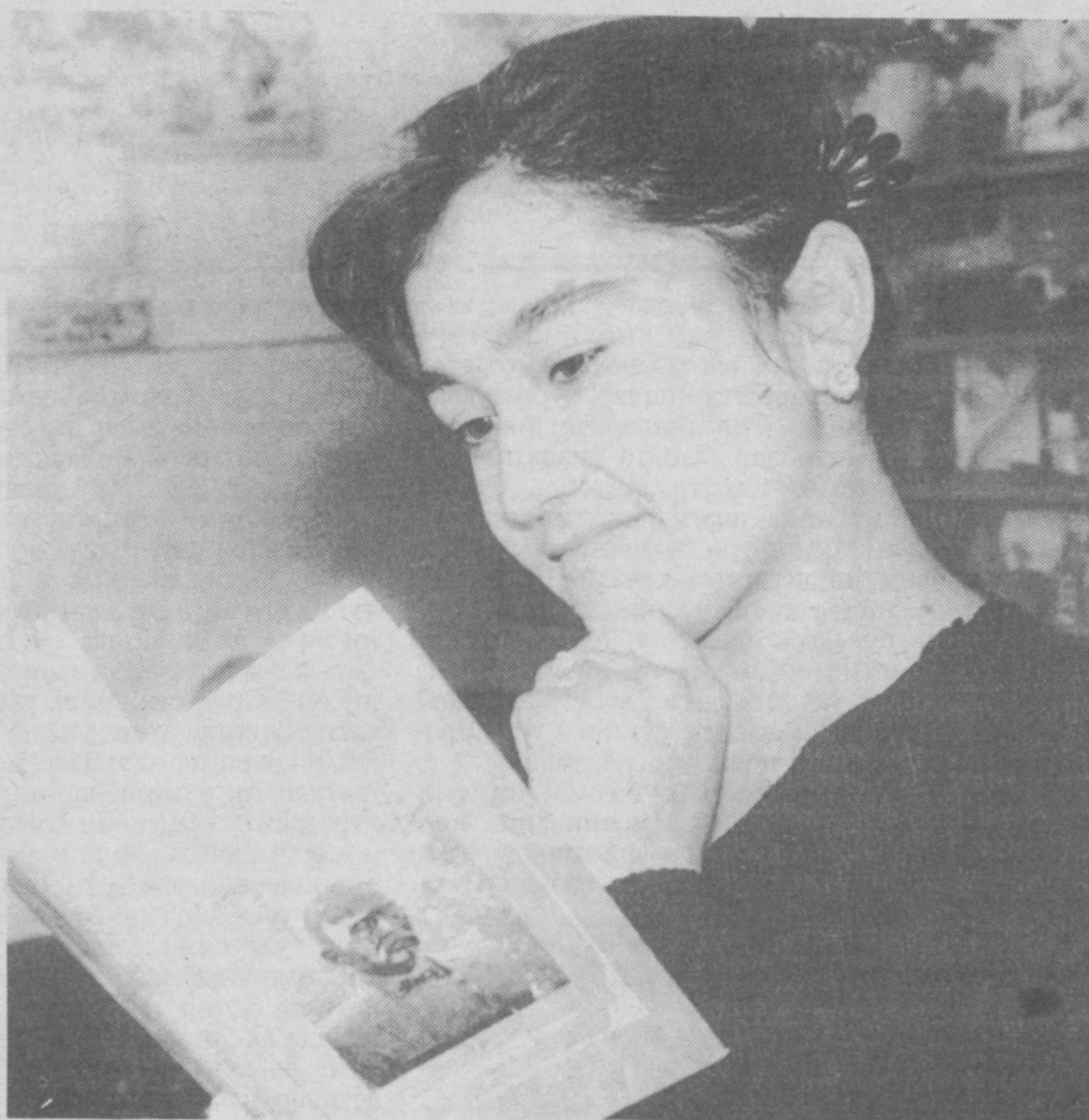
ИЗЛАНСАНГ, ОЛАМ СЕНИКИ

Юнусобод туманига қарашли Саиджон Қалоннов номидаги мактабнинг ёш, умидли, бошланғич синф ўқитувчиси Ферузахон Музаффарова ҳамisha изланади, педагогикага оид адабиётларни топиб ўқийди. Шу боисдан у жажжи ўғил-қизларнинг мактаб, синф, дарс, машғулот, муаллим, ўқувчи, китоб, дафтар каби тушунчаларни ўзлаштирилганларидан сўнггина мактаб остонасига қадам қўйганлари маъқул, деб ҳисоблайди. Ойлада, энг аввало, ўғил-қизларга саломлашниш, хайрлашниш, миннатдорчилик билдириш одоби ургатилса, уларнинг кейинги урганиш жараёни маълум даражада изга туша боради. Турмушда уюл, исроф, савоб сингари сўзлар ҳам учрайдики, буларнинг мазмунини ота-оналар фарзандларига панд-насихат, ўғит тарзида, мисоллар ёрдамида тушунтиришлари ҳам мақсадга мувофиқдир. Хуллас, умидли муаллима Ф.Музаффарова "Мактабгача ва бошланғич таълим узлуksизлигини таъминлаш" мавзуда чуқур изланмоқда.

Қ.МАТҚУРБОНОВ

Суратда: иқтидорли ўқитувчи Ферузахон Музаффарова навбатдаги машғулотга тайёргарлик қураётти.

Р.АЛЬБЕКОВ олган сурат.

Музайяна Алавия номи ўзбек адабиётида, хусусан, ўзбек фольклоршунослигида алоҳида эҳтиром ва ҳурматга сазовор булган номлардан биридир. Бу серкира ижод соҳибаси ўз даври руҳи билан сугорилган самимий шеърлари, дostonлари ва айниқса, фольклоршунослик соҳасидаги илмий тадқиқотлари билан маданиятимиз тарихида муносиб уринга эга.

Музайяна Алавия асримизнинг 20-йилларидан бошлаб, миллий қадриятларимизнинг бир қисми булган халқ қушиқларини, эртақларини тўплаб урганишга, тарғиб ва тадқиқ этишга киришган эди. У узининг бутун ҳаётини, серкира фаоли-

«САДАФДА ГАВҲАР КЎРАМАН»

ятини халқ ижодини урганишга бағишлади.

Ўқимишли ва маданиятли оилада дунёга келган бўлажак олимпиада лаббик билимини ўз ота-онаси, бувиси ва отинойилардан олган. 1929-1930 йилларда Самарқанд педагогика институтини тугатган М. Алавия ўз даврининг йирик маърифат ўчоғи булган педагогика (Ҳозирги СамДУ)га ўқишга кириди. Унинг ижодий фаолияти ҳам ана шу даврларда куртак ёзди. Кейинчалик бир неча йиллар Тошкент мактабларида ўқитувчилик қилади.

Юксак педагогик маҳорати ва

халқ маорифини тараққий эттиришдаги катта хизматлари билан М. Алавия республикада "Аълочи ўқитувчи" сифатида ҳам маълум ва машҳурдир.

Халқ оғзаки ижодиётига ёшликдан меҳр қўйган М. Алавия 1940 йилда Ўзбекистон Фанлар академиясининг Тил ва адабиёт институтига ишга келди ва шундан эътиборан унинг кенг қуламадаги ижодий фаолияти, илм-фан соҳасида тинимсиз изланишлари бошланиб кетди.

Маърифат гулшани ичра
ҳамсуҳбатларим олимлар,
Фан денгизига шўнғибман
садафда гавҳар кўраман.

деб ёзган эди шеърларидан бирида М. Алавия.

Халқ ижодига булган қайноқ муҳаббат, ижодий сафарлар натижаси маъсули сифатида 1959 йилда "Ўзбек халқ қушиқлари" ва кейинчалик, 1974 йилда эса "Ўзбек халқ маросим қушиқлари" деб номланган қимматли монографиялар юзага келди.

Бу тадқиқотларда хилма-хил халқ қушиқлари, ўзбек халқининг қадимий анъаналари, урф-одатлари, ирим-сирилари билан боғлиқ равишда таҳлил этилганки, монография унутилиб кетган халқ қадриятларини, ўзбек халқининг узоқ та-

рихини, утмишини кўз олдимизда қайта жонлантиради.

Халқ ижоди ҳақида илмий иш олиб бориш, маълум фикрга келиш учун халқ ҳаётини, тарихини ва диний эътиқодини чуқур билиш ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Музайяна Алавияда бу хислатларнинг барчаси мавжуд булган. У ўз халқ маданиятини атрофлича урганган, унинг оғзаки бадий ижодига меҳр қўйган, энг асосийси, у ўз халқ ва она юртини чин дилдан севган аёл эди.

Зиёда МАШАРИПОВА,
Низомий номидаги ТДПУ
катта ўқитувчиси

BILAG'ONLAR
UCHUN TEST

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat bayrog'ida nechta oy va yulduz tasvirlangan?

- A) 10 ta yulduz va 1 ta oy
B) 12 ta yulduz va 1 ta oy
D) 15 ta yulduz va 1 ta oy

2. Qaysi gul bahor darakchisi sanaladi?

- A) Atirgul
B) Lola
D) Boychechak

3. Bir sutka necha soat?

- A) 12 soat
B) 24 soat
D) 6 soat

4. Qaysi biri tuproq ichida pishadi?

- A) Olcha
B) Pomidor
D) Sabzi

5. Qaysi biri gullardan bol yig'adi?

- A) Ninachi
B) Asalari
D) Chumchuq

TOPISHMOQLAR

1. Havoda to'rt burchagi,
Qo'limdadir ichagi.

(varrak)

2. Tap-tap etadi,
Ursam qochib ketadi.

(koptok)

3. Sirti tayoq,
Ichi bo'yog'.

(qalam)

4. Tilsiz, aql o'rgatar.

(kitob)

5. O'zining badanini o'zi yeydi.

(sham)

6. Oyoqsiz, qo'lsiz tomga chiqdi

(tutun)

7. Yalt-yalt etadi,
Yamlab ketadi.

(olov)

Qadim-qadim zamonlarda bir rahm-shafqatni bilmaydigan podsho jamiki keksalarni bitta qo'ymay qirib tashlashga farmon beribdi.

—Keksalar g'alla o'risholmasa, yer haydolmasa, daraxt kesolmasa, — debdi podsho. — Faqat tekin tomoq, xolos. Tag'in oyoq ostida o'ralashib, xalaqit bergani bergan.

Bir vaqt jallodlar yeng shimarib ishga kirishib ketishibdi. Hamma keksalarni qatl etishibdi. Faqat bittagina chol-allaqaysi mulozimning otasi tirik qolibdi. Mulozim keksa otasiga rahmi kelib, uni yashirib qo'yibdi. Cholning tirik qolganini hech kim bilmas ekan.

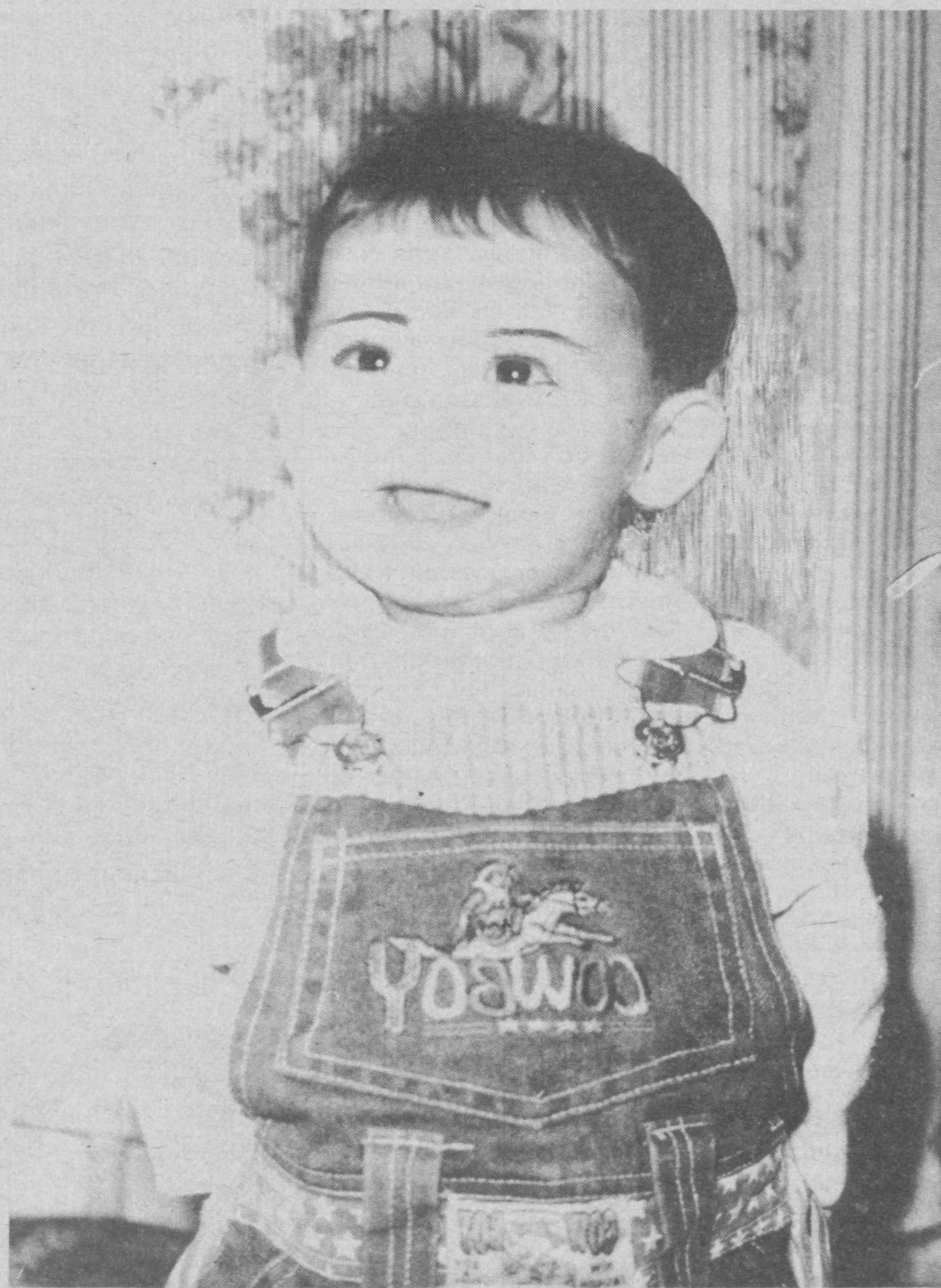
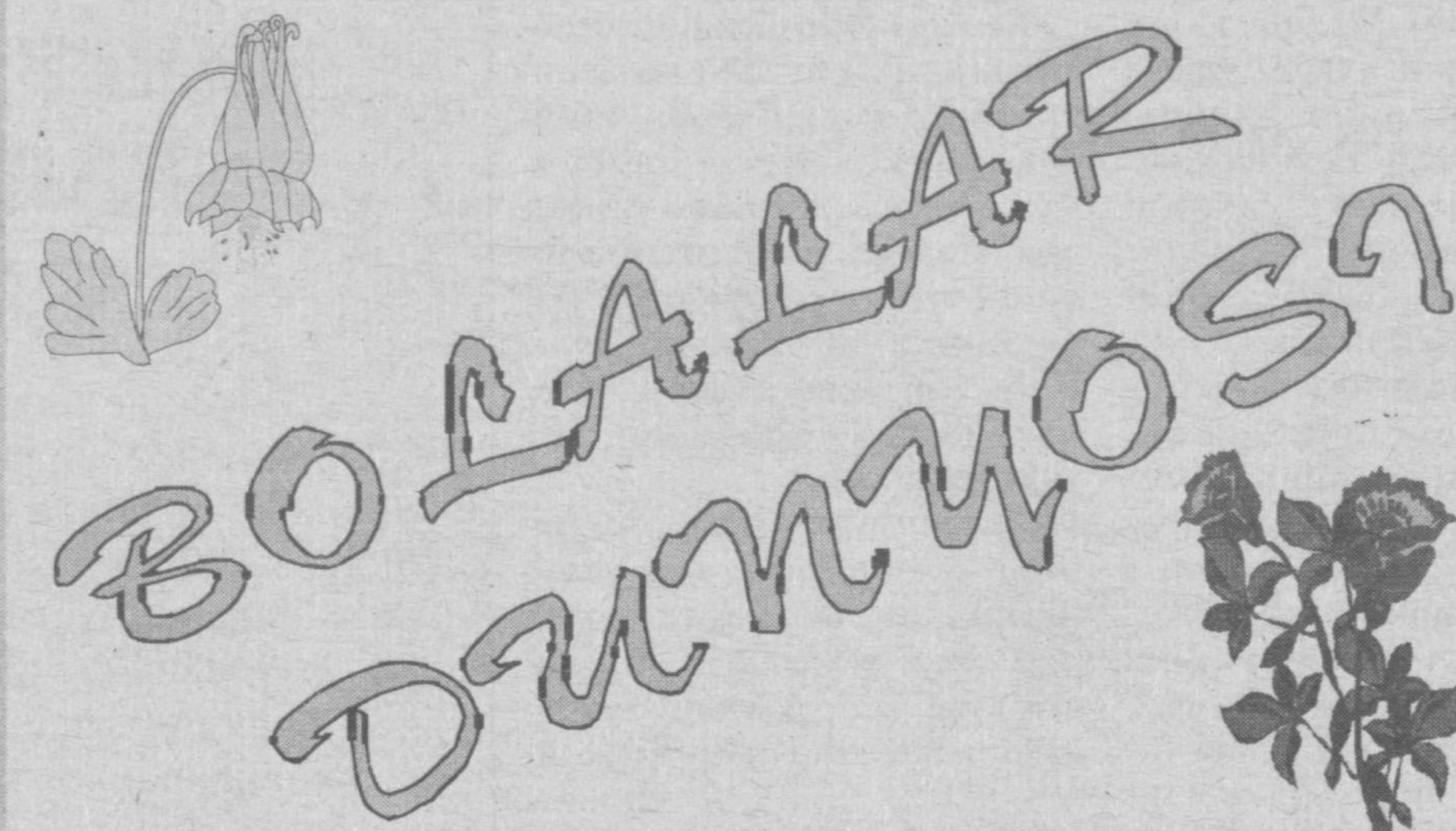
Haligi qonxo'r podshoning bir bedov oti bor ekan. Lekin ot o'lguday tepong'ich, chars ekan. U otni minish u yoqda tursin, hatto yaqiniga yo'lab bo'lmas ekan. Podsho saroyida bir parixon ayol bo'lib, u o'lguday ayyor ekan. Podsho ayoldan otni qanday sovutish yo'lini so'rabdi.

— Qanday sovutish kerak deysizmi? Buning uchun shohim, mulozimlaringga buyur, — qumdan arqon eshishsin. Bedovingni qum arqon bilan tushovla, qo'ndan ham yuvosh bo'ladi-qoladi.

Podsho mulozimlarini chorlab farmon beribdi. «Agar arqonsiz kelsalaring, hammangni bitta qo'ymay qatl ettiraman».

Mulozimlar uylariga horg'in qaytishibdi. Mulozimlar orasida otasini qatldan qutqarib qolgan haligi yigit ham bor ekan. U uyiga kelganida otasi uni savolga tutibdi: qarasa, o'g'lining avzoyi tundmish. Ota o'g'lidan buning sababini so'rabdi. O'g'il dard-hasratini to'kib solibdi:

— Nega g'amgin ko'rinasan, o'g'lim? Mulozim podshoning niyatini aytibdi. — Bor-yo'g'i shumi? — debdi chol. — Aslo qo'rqma, o'g'lim. Ertaga ertalab

hamma mulozimlar saroyga to'plangach, podsho arqon qani, deb so'raydi. Sen bunga shunday de: «Podshoi olam, biz bajonidil qumdan arqon eshgan bo'lardik, ammo siz oliy hazratlariga yo'g'on arqon kerakmi yoki ingichka arqon kerakmi, shuni bilolmadik. Namunaga birorta arqon bersangiz bo'larmidi».

O'g'il xuddi otasi aytganiday qilibdi. Ertasiga podsho bunday oqilona vadani eshitib, xomush bosh egib, debdi:

— Gaping to'g'ri, sizlarga namunaga arqon berishim kerak edi. Ammo bunday arqon hech qayerda yo'q.

KEKSALAR
NEGA HURMAT
QILINADI?

(Ertak)

Shu tariqa podsho mulozimlarini qatl ettirilmabdi. O'sha yili yozda misli ko'rilmagan qurg'oqchilik bo'libdi. Ko'katlardan tortib g'allagacha garmisel urib, qovjirab qolibdi. Omborlar bo'm-bo'sh, hatto urug'likka ham bir hovuch don yo'qmish. Ocharchilik xavfi tug'ilib, podsho qattiq sarosimaga tushib qolibdi. U yana mulozimlarini saroyga chaqirib amr etibdi:

— Tinglanglar, podsholik farmoyishim bu! Ertaga kelib hammang qayerdan urug'lik g'alla

topishni aytasanlar. Aks holda, boshlaring ketadi.

— Mulozimlar saroydan dag'-dag' titrab chiqishibdi. Bu yog'iga nima qilishadi endi? Aqalli barmoq bilan sanarli. don yo'q-ku hech qayerda.

Yashirib qo'yilgan chol bunday qarasa, yana o'g'lining avzoyi tundmish. Ota o'g'lidan buning sababini so'rabdi. O'g'il dard-hasratini to'kib solibdi:

— Bu gal hatto siz ham yordam berolmaysiz, dadajon.

— Nechuk bunday deyapsan?

— Shuning uchunki, hozir yerda ham, osmonda ham g'alla yo'q, podsho bo'lsa, biz mulozimlardan etagayoq qayerdan urug'lik g'alla topishni aytasanlar, deb talab qilayapti.

— Qo'rqma, o'g'lim. Ertaga podsho huzuriga to'planganlaringda shunday maslahatni o'rtaga tashla: podsho yurtidagi barcha chumoli inlarini buzdirsin. Chumoli inlari g'alla bilan liq to'la.

Ertasiga dehqonlar chumoli inlarini buzib, har bir indan bir qop-bir qop oliy navli g'alla jamlashibdi. Podsho maslahat bergan mulozimni alqab- siylab undan so'rabdi:

— Xo'sh, aytchi, bunday aqli maslahatni senga kim o'rgatdi?

— Buni ayta olmayman, oliy hazrat. Maslahatchim kimligini aytсам, hoziroq meni dorga tortdirasiz.

— Yo'q, aytaver, seni hech kim chertmaydi ham. Shundan keyin mulozim otasini yashirib qo'rganini, namunaga qum arqon vaj qilishni ham, chumoli uyasidan g'alla topishni ham o'sha keksa otasi o'rgatganini so'zlab berdi.

Podsho o'ylab-netib o'tirmay, yangi qonunni e'lon qilibdi: Bundan buyon hech kim keksalarni ranjitmasin, keksa odam kelayotgan bo'lsa, yoshlar uning hurmatini o'rniga qo'yib, yo'l bo'shatishsin.

Aziz bolalar! Abdulla Qodiriy, Fitrat, Cho'lpon, Usmon Nosir kabi istiqlof fidoyilarining nomlarini ko'p bor eshitgan bo'lsangiz kerak. Ular qatorida elning buyuk farzandlaridan biri bo'lgan. Mashriq Yunusov — Elbek ham turadi. Biz quyida shoirning sizlarga atalgan ijod namunalaridan bir qanchasini e'tiboringizga havola etamiz. She'rlarni yod oling, shoir bobongizning ruhlarini shod eting!

GUNAFSHA

Hoy, gunafshajon,
Menga boq bu on,
Erta bahorda
Senmi ochilg'on?

Ochil, ko'rmasin
Yuzing g'am izi.

Shu nozli chog'da,
Turibsan bog'da,
Qizlar ko'rmasin
Seni bog'da.

Go'zal gunafsha,
Birozroq yashna,
Boqishlaringg'o
Ko'ngillar tashna.

Uzib taqarlar,
Suyub boqarlar,
So'ngra achinmay,
Yerga otarlar.

Borliq hayotli,
Ruhlar qanotli,
Hammadan so'ng
Kulishing totli.

Sen ko'klam qizi,
Gullar yolg'izi,

Dard kuyin chalma,
Yerga bosh solma,
Bahor nag'masin
Tinglamay qolma.

POLIZDA

Polizda men butun kun
Jo'yaklarga suv quydim.
To'xtamay hech tunu kun,
Ketmon bilan yer o'ydim.

Piyoz, sabzi suv ichdi,
Ketmon qo'limni bichdi.
Bilagim yomon tildi,
Ishlarim chala qoldi.

O'turdim-da o'yladim,
O'z-o'zimga so'yladim:
Chama bilan ishlasam,
Ishim chala qolmasdi.
Chamali ish meni hech
Bu hollarg'o solmasdi.

MOMOGULDURAK

May oyi, gullar chaman,
Men maktabga kelaman.
Havo yaxshi va issiq,
Oyna singari tiniq.

Gurullab tovush keldi,
Shamol yugurib, yeldi.
Yomg'ir yog'a boshladi,
Yuragimni g'ashladi.

Jim qarab qoldim unga,
Ko'zim tushmadi kunga.
Havo qorong'i bulut,
Osmonda chaqmoq yilt-yilt.

Daraxtlarning shoxlari
Tebranib larzan urdi:
Shamol yomg'irni haydab,
Ketagan yoqqa surdi.

G'uv-g'uv shamol ovozi —
Bahorning cholg'u, sozi.
Butun g'amni yo'q etdi,
Ko'ngilga shodlik yetdi.

KUZ

Dala-toshda yayrag'on,
Uchib-qo'nib sayrag'on
Qushlar bukun ketdilar,
Yurtlariga yetdilar.

Turli tuman og'ochlar
Yaproqlarin to'kdilar.
Achchiqlanib chidolmay
Kuzni rosa so'kdilar.

Jimjit bo'ldi dala-tosh,
Ko'k ham yig'lab to'kdi yosh
Uyga kirib cho'kdilar.
Mollar to'lib og'ilg'o
Oziq chaynab yotdilar,
Yetim-yesir boyqishlar
Sovuqlarg'a qotdilar.

1927 yil.

Укам 3-синфга ўтгандан кейин дарс қолдирадиган, мактабдан қочиб келадиган одат чиқарди. Эрта тонгда акам, мен, укам мактабга отланамиз. Лекин у ярим йўлга етганда ниманидир баҳона қиларди-ю, уйга қайтиб келарди. Ҳамма ни ажаблантириб тушдан кейин мактабга жўнаб қоларди. Бошланғич синфларда кунни узайтирилган гуруҳларда икки-тадан ўқитувчи дарс бериши ҳаммамизга аён. Ўқитувчилари бир неча марта шикоят қилди. «Акаси, опасига ухшамайди, қанақа бола бўлиб усяпти», деб

инги ўқитувчим Моҳидил опа қошига ўсмаларни қуйиб, чиройли куйлақлар кийиб, қўлига, қўлоғига чиройли тақинчоқлар тақиб келади. Шунинг учун унинг дарсидан қолмайман», — деди. Ҳанг-манг бўлиб қолдик. Чунки укам тўғри айтётган эди.

Укам болалигидан шунақа эди. Агар аям тўйдан ёки меҳмондан келсалар, аямнинг бўйнига осилиб олиб «Ая, аянак, доим шунақа кийиниб юринг. Атлас куйлақларни кийиб, тилла балдоқ ва узукларингизни уйда ҳам ечмай юраверинг» ёки «Ая нимага усма қуймаяпсиз? Усма қуйиб чи-

Баъзида ўқувчисининг одоб-сизлигидан, кўп дарс қолдиришидан шикоят қилаётган мураббийларни кўрганимда укамнинг уша гап-сузлари ёдимга тушади ва айниқса, аёл ўқитувчиларнинг усти-боши, соч турмакла-ри, таққан тақинчоқлари болаларда завқ ўйғота оладими, уларнинг гашига тегмайдими, деб ўйлаб қоламан.

Тўғри, ҳамма ўқувчи ҳам менинг укамдек фикрламайди. Лекин ҳамма болалар ўқитувчининг ички дунёси, бой билимидан кура, кўпроқ унинг ташқи кўриниши, ширин муомаласи-

СИЗГА БОҚИБ ТУРГАН КЎЗГА

хайрон ҳам бўлишди. Дадамнинг дўқ-пўписалари ҳам фойда бермади. Аҳвол уша-уша. Эрталабки дарсларга бормайди, тушдан кейин зипиллаб мактабга югуради. Бир кун аям «Нодир, нимага эрталабки дарсларингга бормайсан, ахир эрта билан асосий дарслар утилади. Тушдан кейин, утилган дарслар такрорланади-ку. Ёки сен муаллимнинг утмаган дарсларни ҳам яхши биласанми?» дедилар. Укам индамади. Яна бир қанча вақтдан сўнг аям укамни алдаб-сулдаб гапга солдилар. «Ўқитувчинг уришадими, қаттиқ гапирадими ёки бирорта синфдошинг билан урушиб қолдингми?», деб. Шунда укам: «Эрталабки муаллим яхши кийинмайди, чиройли эмас. Мен чиройлиларни яхши қўраман. Тушдан кей-

ройли бўлиб олинг» деяверарди. Хуллас, укам бир амаллаб бошланғич синфни тугатиб олди. Йиллар ўтди. Укам юқори синф ўқувчиси бўлди. Ўқитувчилар унинг устидан қиладиган шикоятлар ҳам кўпаяверди. У-яхши ўқимас, баъзи ўқитувчиларнинг дарсига умуман кирмасди. У ўқитувчининг яхши дарс утиш, утмаслигини билмасди. Фақат «Яхши гапирмайди, чиройли, озода кийинмайди», деб ҳукм чиқарарди. Биз ўқитувчилардан кўриб дарсларга кирардик. Унга эса ўқитувчи уришадими, қаттиқ гапирадими, фарқи йўқ эди. Ўзига қарамайдими, болаларга яхши гапирмайдими, бўлди. Дарсига кирмай қўяқоларди.

Укамнинг гузаллик, мукамаллик ҳақидаги тушунчалари мени-кига ҳам, бошқаларникига ҳам ухшамасди.

га аҳамият беради. Бошланғич синф ўқувчилари «Ўқитувчимнинг билими паст, мен истаган билимни бера олмапти», дея олмайдилар. «Ўқитувчим ўз онамдек меҳрибон, мулоим» дейишлари мумкин, холос.

Шундай экан, азиз мураббия аёллар, ҳар сафар синф хонасига кирар экансиз, сизнинг 25-30 нафар кўзгунгиз борлигини, улар сиздан 25-30 та камчилик топа олишини унутманг. Кийингиз серҳашам ёки қимматбаҳо бўлиши шарт эмас. Фақат озода, болаларга ёқадиган ёрқин рангли бўлса, бас. Сочингизнинг турмаги яхшими, тартибсиз соч толалари кўзингизга тушиб турмаяптими? Ўқувчи тозалик, озодалик, одмиликнинг ҳам бошланғич кўринишларини сиздан ургансин.

МИЛЕНА РОНАЛДОНИ ҚАНДАЙ ҚЎЛГА ТУШИРГАН?

Аёлларнинг макри ҳақида кўп эшитгансиз. Ҳатто шу макрлардан қўллаган бўлсангиз ҳам ажаб эмас. Макр-ҳийла миллат танламас экан. Футболчи Роналдони сизга таништириб ўтиришнинг ҳождати йўқ. Фақат унинг қиз дугонаси Миленанинг машҳур футболчини қандай қўлга туширганлигини айтиб бермоқчимиз, холос.

Бразилиялик футболчи Роналдонинг қиз ўртоғи 22 ёшли Милена доим севгилисининг соясида яшириниб келган, аммо журналистлар барибир у билан суҳбатлашишга муваффақ бўлишди. Яқинда ахборот агентликларидан бирига интервью берган Милена футбол юдузини қай тарзда қўлга киритганини айтиб берди.

Роналдо қаллигининг нафақат гузаллиги ва мафтункорлиги, унинг тўп билан моҳирона уйнай олиши билан ҳам фахрланади. Ажабланарлиси, Милена футболчига нисбатан бу машқни яхшироқ бажаради. Малласоч қиз бу борада ҳатто жаҳон рекордини ҳам ўрнатган, у тўғра 55187 марта зарба бериб, уни тўққиз соат давомида ҳавода ушлаб турган.

Улар тўсатдан учрашишмаган, лекин Милена бунни яширмайди ҳам. Ўзи ва футболчи ўртоқларидан бирининг битта сартарош хизматидан фойдаланишларини эшитиб қолган Милена имкониятни бой бермай, дарров учрашув ташкил этишга киришди. Учрашув ҳам муваффақиятли ўтди, ёниб турган шамлар, оҳиста мусиқа ва итальянча қаҳвахонанинг қулай муҳити дўстона суҳбатга имкон яратди. Роналдо янги қаллигидан эски муҳаббати — немис топ модели Сюзанна Вернерни унутолмаётганини яширмаётган бўлса-да, бу хотиралар икки чарм тўп усталарига бир қўришдаёқ бир-бирларини севиб қолишларига халақит бермади.

Феруза ТОШМАТОВА

ФОЙДАЛИ МАСЛАҲАТ

Кичик болаларнинг бурни битиб қолиши ёш оналаримиз учун кўплаб ташвиш келтириши маълум. Бундай пайтда каланхоэ шарбатидан фойдалансангиз бўлади. Ҳар кун 3 марта 2 томчидан томизсангиз кифоя. Ушбу шарбат тез-тез аксирнишга мажбур қилиб, буруннинг тозаланишига олиб келади. Агар ушбу шарбатни топа олмасангиз, бошқа усулдан ҳам фойдаланиш мумкин. Бунинг учун 2 томчи ўсимлик ёғи, 3 томчи пивз суви ва 3 томчи алоэ ўсимлиги шарбатини аралаштириб, тайёр бўлган суюқликни каланхоэ шарбати ўрнида ишлатишингиз мумкин.

Oshxona

ҚАТЛАМА ПАТИР

Нон энг сеvimли ва энг муқаддас егулик. Нон дастурхон кўрки ва файзи. Ўзбек пазандчилигида ноннинг бир неча турларини тайёрлаш усуллари бор.

Шулардан бири қатлама патир тайёрлаш усули қуйидагича:

2 литр сут (сув ҳам бўлаверади)га туз, хамиртуруш солиб, оддий хамир қорилади ва ошиши учун иссиқ жойга қўйилади. Хамир ошгандан сўнг, ундан 350-400 граммли зувалачалар ясаб олинади. Сўнгра 250 гр ўсимлик ёғи солиб, 250-300 гр қаймоқни ўрта оловда эритиб оламиз. Зувалачани ўқловда манти ёки уграга хамир ёйгандек ёйиб олинади. Ёйилган

хамир устига қаймоқли эритмани суртиб чиқилади ва қатламани ўрагандек ўралади. Барча зувалачалар шу зайлда тайёрланади.

Тайёр зувалачаларни оддий нонга ўхшатиб жўвада яна ёйилади. Четларини қўл билан тўғрилаб чакич урилади. Яхшилаб қиздирилган тандир ёки газ плитасида сингитиб пиширилади.

Қатлама патир жуда маза-ли ва юмшоқ бўлиб, у барчага ёқади. Юқоридаги масаллиглари 8-10 та қатлама патир учун мўлжалланган. Эҳтиёжингизга қараб уни кўпроқ ёки озроқ тайёрлашингиз мумкин.

ЮЗ ПАРВАРИШИ ҲАҚИДА

«Гузаллик ҳамма жойда сўйиб қабул қилинадиган меҳмондир» дейишади. Сиз кўзгуга боққанингизда, албатта, нимадир камчилик топасиз ва бу камчилик ёки нуқсонни йўқотиш учун турли-туман усуллари қўлаб кўрасиз. Кўзгуга боққанингизда энг аввало «Юзларим оппоқ бўлса эди», — деган ўй ўтади ҳаёлингиздан.

Юзни оқартиришнинг бир неча усуллари мавжуд. Шулардан баъзилари қуйидагича:

маълумки, карам организм учун жуда фойдали сабзавот ҳисобланади. Карамнинг сувини ажратиб олинг (агар маҳсус асбобингиз бўлмаса, уни олдин қир-

ғичдан ўтказиб, кейин сувини сиқиб олинг). Ҳар кун уйқуга ётишдан олдин эса юзингизни совунлаб ювиб, ушбу карам сувидан пахта билан бир текисда юзингизга суртинг ва 10-15 дақиқалардан сўнг, илиқ сув билан ювиб ташланг.

Юзни оқартириш учун истеъмол этиладиган масаллиқларга ҳам эътибор бериш керак. Агар Сиз карам, помидор, шолғом, ошқовоқ каби сабзавотларни кўпроқ истеъмол қилсангиз, юзингиз тиниқлашиб, гўзаллашиб бораверади. Қовурилган, ёғли овқатларни кам ейиш эса юз гузаллигининг бирламчи омилларидан бири.

Саҳифани Шарифа МУРОДЖОН қизи тайёрлади.

НОБЕЛ ВА УНИНГ ВАСИЯТИ

Алфред Нобел 1833 йили Швециянинг Стокгольм шаҳрида, иқтидорли кашфиётчи Эммануэл Нобел оиласида туғилган. Бола 9 ёшга тулганда Нобеллар оиласи Санкт-Петербургга кочи келади. Ота ўғлини ўқитиш учун маблагини аямасди, иродаси кучли, меҳрибон она эса ўғлига ҳар томонлама ғамхўрлик курсатарди. Тил урганишга иштиёқи баланд, ўткир зеҳн эгаси бўлмиш Алфред 17 ёшида Оврупо тилларининг бештасида бемалол сўзлаша оларди. Устозларидан бири — Петербург университети профессори Николай Зининнинг берган дарслари Алфредда органик кимё фанига бўлган муҳаббатни янада оширди.

XIX асрнинг 30 - йиллари оила бошлиғи Эммануэл Нобелнинг сувоисти минаси кашфиётига Русияда катта қизиқиш билдирилди. Уша пайтда “Нобел ва ўғиллари” компанияси гуллаб-яшнаётган, рус армиясида эса замонавий техникага эҳтиёж ошиб бораётган эди. Шу боис буюртмаларнинг кети узилмасди. Қирим урушидан кейин ҳаммаси чапсига узгарди: компания банкротлик ёқасига келиб қолди...

Компания инқирозга учрагач, Алфреднинг ота-онаси Швецияга қайтиб кетди. Алфред эса акалари —

1

Людвиг ва Роберт билан Русияда қолади. 70-йилларнинг бошларида ака-укалар Ижевск шаҳридаги қурул-аслаҳа заводлари устидан назорат қилишарди. Кейинчалик улар Бокуда (1879) “Ака-ука Нобелларнинг нефть ишлаб чиқариш ширкати”ни туздиладар. Бу компания маҳсулотлари жуда тез фурсатда ўз харидорларини топди. Ширкат нефть қазиб чиқариш, керосин, бензин, парафин, сода маҳсулотлари етказиб бериш билан шугулланарди.

Ака-ука Нобеллар изланардилар, кашфиётлар қилардилар: Людвиг дунёдаги энг биринчи танкерни лойиҳалаштирди, биринчи цистернани қурди, биринчилардан бўлиб нефть қувурларини ишлатди. Алфред эса динамит (1867), янги усулдаги портлатиш детонатори баллиститни (1888) кашф қилди.

Швецияда Болтиқ денгизи бўйида танкерлар қуриладиган корхона ишга тушади. Астраханда верф қурадилар. Ака-укалар Оврупо ва Американинг энг илғор техника кашфиётларидан унумли фойдалана олардилар.

XIX аср охирига келиб Нобелларнинг маблаг и сезиларли даражада ошди. Русия нефтининг 90 фоизи улар назоратида эди. Бу борада ака-укалар Рокфеллерларнинг “Стандарт ойл” компаниясидан илгари борардилар.

Алфреднинг меҳнатсеварлиги, ташаббускорлиги, ундабуронлиги ўз медаларини берди: улимидан олдин (1896, Италия, Сан-Ремо) у 355 патент, дунёнинг 20 мамлакатига 90га яқин корхона эгаси эди.

Гарчи Нобел ҳаёти давомида атроф-муҳитни хароб қилувчи купина ҳар хил портловчи моддаларни кашф этган бўлса-да, у тинчлик тарафдори эди. Олим бўли-

2

ши билан бирга, у яхшигина шоир ҳам эди. “Фақатгина адабиёт ва фан инсоният ривожининг омили бўла олади”, — деб ҳисобларди Алфред.

Нобел улимидан сунг 9 миллион долларлик маблаг қолдиради. Унинг васиятига биноан пуллардан келган фойда кимё, физика, медицина, адабиёт борасида улкан ҳисса қўшган одамларни мукофотлаш учун мулжалланганди (кейинчалик иқтисод ва тинчлик соҳасида эришилган улкан ютуқлар учун ҳам Нобел мукофоти бериладиган бўлди). Мукофот 1901 йил 10 декабрдан бошлаб (Нобел улимидан 5 йиллиги муносабати билан) топширилиб келинаётир. Ҳар йили шу кун Стокгольм концерт залида Швеция қироли лойиқ топилган одамларни мукофотлайди.

Нобел мукофоти лауреатлари қандай аниқланади? Бу ишни қуйидаги ташкилотлар амалга оширади:

Физика ва кимё фани соҳаси бўйича — Швеция Фанлар академияси; медицина бўйича — Швециянинг Каролина институти; адабиёт — Швед академияси; тинчликни урнатиш борасида — Норвегия парламенти орқали сайланган 5 кишидан иборат қўмита.

P.S. Ўтган — 1999 йилнинг 10 декабрида 99-март муносиб инсонларга Нобел мукофотлари берилди. Ҳар бир номзодга 7,9 млн крон (1 млн доллар) топширилди. Булар қуйидагилардир: физика соҳасида — Жеродус Т. Хоофт, Мартинус Ж.Г.Велтман (Голландия), Аҳмад Зевайл (Миср - АҚШ); медицина (физиология) — Гюнтер Блобел (АҚШ); адабиёт — Гюнтер Грасс (Олмония); тинчлик соҳасидаги мукофот — “Чегараларни тан олмайди-ган врачлар” ташкилоти.

3

Франциялик ўсмир Этьен Бакро 14 ёшида шахмат тарихида энг ёш халқаро гроссмейстр бўлди. Бу борада отасининг хизмати каттадир. Этьен Бакро биринчи марта 4 ёшида шахматга қизиққан эди. Бир йил ўтгач эса, атроф-муҳитни ҳимоя қилиш бўйича инженер бўлмиш отаси Стефан Бакро уни Амьен шаҳрининг шахмат клубига олиб борди. 1993 йили Этьен ўсмирлар ўртасида жаҳон чемпиони бўлди, Словакиядаги турнирда бутун бир соат мобайнида шахмат қироли Карповга қарши жанг олиб борди. Ўтган йилнинг март ойида француз вундеркинди шахмат тарихида энг ёш халқаро гроссмейстрлик унвонига сазовор бўлди. Бу борада у 17 ёшида мазкур унвон эгаси бўлган Карповни, жаҳон шахматининг хослари сафига 15 ёшида муносиб қўрилган Фишерни ортда қолдирди.

БАКРО-ОТАНИНГ ЭНГ ЯХШИ ШАХМАТ ПАРТИЯСИ

Албатта, ёш шахматчи ҳаётининг мазмунли шахматдан иборат. Этьеннинг шахсий компьютери хотирасида 500 мингдан зиёд энг яхши шахмат партиялари сақланади. У ҳам бошқа жаҳон мақомидаги спортчилар сингари машқ қилишдан эринмайди. Унинг фаолият кунли отаси раҳбарлиги остида мажбурий жисмоний машқларни бажаришдан бошланади: узоқ масофага чопиш, бокс билан шуғулланиш... Этьен ҳар кун 2 соат уйда шахмат машғулотлари билан банд бўлади. (Бакролар оиласи Мерикур - сюр-Сом шаҳарчасида яшайди.) Ойнинг бир ҳафтасини ёш шахматчи ўз устози Иосиф Дорфман билан бирга ўтказади. Дарвоқе, Дорфман ўз вақтида Гарри Каспаровга устозлик қилган эди.

Бироқ, барибир, ёш гроссмейстр унинг ёшидаги барча болалар сингари мактабга бориши лозим. Шуниси эътиборга молиқки, у синфда ҳам биринчи, энг аълочи ўқувчидир.

ИЗЗАТИ ЎРНИГА ҚЎЙИЛМАГАН ЧАПЛИН

Америка киноинститути шу қитъа киносининг XX асрдаги буюк намоёндаларини аниқлаб олиш ниятида 1800 нафар киносаноати арбоблари иштирокида суровнома ўтказди. Иштирокчиларга қўйилган шарт ўз фаолиятини 1950 йилдан илгари бошлаган ва кино санъатида сезиларли из қолдирган 50 нафар актёр ва актрисаларни танлашдан иборат эди.

Биринчи уринини “Африка қироличаси” фильмида бош ролларни ижро этишган Кэтрин Хэпберн ва Хомфри Богарт эгалладилар. “Зур”лар руйхати ҳақиқатдан ҳам “суперюлдузлар” билан тула. Унда учинчи уриндаги Одри Хэпбернни, туртинчи бўлиб турган Ингрид Бергманни ёки бешинчи мавқени эгаллаган Грета Гарбодек “суперхоним”ларни қўришингиз мумкин. 60-йилларнинг гузали ҳисобланган Мэрилин Монрога эса олтинчи урин насиб этибди. Эркактлардан эса Богарт Кери, Грант ва Жеймс Стюартлар фахрли уринларга лойиқ қўрилган.

Скарлетт О’Хара ролини ижро этиб тилларда дoston бўлган ва узоқ йиллар Америка киносининг рамзи ҳисобланган Вивиен Ли эса бор-йўғи 16-уринга эп қўрилибди. Унинг шу фильмдаги шериги булган Кларк Гейбл еттинчи бўлиб турибди. Албатта, суров жуда субъектив нарса. Бунинг исботи сифатида айтиш мумкинки, улут Чарли Чаплин Америка киносининг афсонавий шахслари орасида 10-урингагина илинибди, холос!...

Газетамизнинг ўтган шанба сонига XX асрнинг энг буюк одамларидан бири — Билл Гейтс ҳақида “Компьютер даҳоси” мақоласида ҳикоя қилган эдик. Кун кеча қаҳрамонимиз ҳаётида янгилик юз берди: у “касби”ни ўзгартирди!

Дунё компьютер бозорини дастурлар билан таъминловчи “Майкрософт” корпорациясининг асосчиси ва унга 25 йил мобайнида улуксиз раҳбарлик қилиб келган Билл Гейтс корпорацияни бошқаришдан воз кечишга қарор қилди.

“Майкрософт” штаб-квартираси жойлашган Вашингтон штатининг Редмонд шаҳрида ўтказилган матбуот конференциясида у бундан кейин компаниянинг бош бошқарувчиси директор Стив Боллмер бўлажagini маълум қилди. Боллмер 1998 йилдан бери корпорациянинг

БИЛЛ ГЕЙТС “КАСБИ”НИ ЎЗГАРТИРДИ

директори вазифасида ишлаб келаётган эди. Гейтс ўзи учун эса “дастурлар билан таъминлаш бўйича бош меъмор” деган янги лавозим жорий этди. Энди у асосан янги компьютер технологияларини ишлаб чиқиш билан шуғулланади. Гейтс бошқарув раиси лавозимлигини ҳам ўзига сақлаб қолди.

44 ёшли Билл Гейтс “Майкрософт”га 1975 йили асос солган эди. Унга корпорациянинг 15 фоиз акцияси тегишли. Боллмер ҳам, Гейтс ҳам Гарвард университетига ўқиганлар. Боллмер корпорациянинг 5 фоиз акциясига эга.

Стив Боллмер “Майкрософт”нинг янги бошлиғи сифатида корпорацияга қарши АҚШ ағлия вазирлиги ва 19 штат томонидан компанияни парчалаб ташлаш мақсадида олиб борилаётган текширишлар тўғрисида сўзлаб, жумладан, шундай деди: “Компанияни парчалаб ташлаш учун уринишлар мутлақо ўйланмай қилинаётган, масъулиятсиз ҳаракатдир. Бу истеъмолчилар манфаатига жуда катта зарар етказган бўларди”.

ЕР ҲОЗИДА

Ўтган — 1999 йилнинг 31 декабрида террорчилар томонидан эгаллаб олинган ҳинд аэробусидаги гаровга олинган 155 одамни озод этиш эвасига қамоқдан чиқарилган Азҳар Масъуд Покистонда Кашмирда қурулли операциялар ўтказиш мақсадида ўз атрофига қўнғиллилар тўплашга киришди. У яқин орада 500 минг жангари сафимизга келиб қўшилиди, деб айтди.

Лубнон қирғоқларида хусусий Швейцария самолёти ҳалокатга учради. Самолёт бортида турли мамлакатлар вакилларида иборат

38 нефтчи-мутахассис, экипажнинг икки аъзоси ва кузатувчи бўлган.

Янги — 2000 йилнинг дастлабки кунларида жамоатчилик фикрини ўрганувчи Бутунроссия маркази (ВЦИОМ) ўз мамлакатида содир бўлаётган катта ўзгаришлар борасидаги тадқиқотлар билан бирга, халқнинг ирим-сирим, бидъатларга ишониш-ишонмасликлари тўғрисида ҳам сўров ўтказди. Тадқиқотдан маълум бўлишича, россияликларнинг 57 фоизи иримларга, 51 фоизи тушларга, учдан бири эса мунажжимларнинг башоратлари ва сайёрамизда ўзга сайёраликларнинг пайдо бўлишларига ишонаркан.

Россия ҳукумати илгари пенсионерлар нафа-

қаси 2000 йили 12 фоиз оширилади, деб ваъда берганди. Янги йилда яна бир янгилик маълум бўлди: Россия Президенти вазифасини бажарувчи Владимир Путиннинг маълум қилишича, шу йил 1 февралдан пенсионерлар нафақаси 20 фоиз оширилади.

2000 йилнинг 1 апрелидан Россия ўқитувчиларининг маошларини ҳам 20 фоизга ошириш мўлжалланмоқда.

Американинг Марказий жосуслик бошқармаси ҳулоса қилишича, ҳозирги пайтда Эрон мустақил равишда ядро қуроли яратишга қодирдир.

Саҳифани ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети I курс талабаси Жамшид САЪДИНОВ тайёрлади.

Унинг география дарслигининг биринчи бетида ер расми чизилган эди. Улкан шар булутлар орасида. Флеминг бир кути рангли қаламлар бор эди, бир куни кечкурун мустақил соат пайти Флеминг ерни яшилга, булутларни эса жигаррангга бўяди. Бу Дэнтнинг жавондаги иккита чўткасига ўхшаб чиқди: дастасига яшил бархит қопланган чўтка Парнелл шарафига, жигарранг бархит қопланган чўтка Майкл Девиэт шарафига. Бироқ Флемингдан бунақа ранглarga бўяшни у илтимос қилгани йўқ. Флеминг ўзи шундай қилди.

У дарс тайёрламоқчи бўлиб географияни очди, бироқ Америкадаги аталарни ёдида сақлай олмади. Ҳар хил жойлар ҳар хил номда аталади. Улар турли мамлакатларда, мамлакатлар қитъаларда, қитъалар эса Ерда, Ер эса Коинотда.

У яна биринчи бетни очди ва қачондир ўзи ёзиб қўйган сўзларни ўқиди: мана унинг ўзи, исм-шарифи ва у яшаётган жой.

Стивен Дедалус
Тайёрлов синфи
Клонгоус Вуд Коллеж
Сэллинз
Килдэр графлиги
Ирландия
Оврупо
Ер
Коинот

Бу унинг қўли билан ёзилган эди, Флеминг эса бир куни кечки пайт ҳазиллашиб шу бетнинг орқасига шундай деб ёзди:

Стивен Дедалус — исмим менинг,
Ирландия — менинг ватаним,
Клонгоус — бошпанам менинг
Осмон — менинг умидим.

У шеърни тескари томондан ўқиди, бироқ энди шеърга ўхшамади. Кейин у биринчи бетдаги ёзувни куйидан юқорига қараб ўқиб чиқди ва ўзининг исмига келди. Мана бу унинг ўзи. У тагин ҳаммасини юқоридан қуйига қараб ўқиди. Коинотдан кейин нима келади? Ҳеч нима. Бироқ коинот теварагида, балки унинг қаерда тугашини ва бу ҳеч нима қайси жойдан бошланишини белгилайдиган бир нима бордир? У қалин девор билан тўсилмагандир эҳтимол, бироқ теварagini, балки, юпқа гардиш ўраб олган бўлиши мумкин. Бор бутунча ва ҳамма жойни ўраб олиши — ғалати-ку? — ақлга сиймайди. Ёлғиз тангригина бунга қодир. У ана шу чеку чегарасиз улкан фикрни тасаввур қилишга уринди, бироқ ҳаёлига фақат тангри келди, холос. Тангри — тангрининг исми бу, худди унинг исми Стивен бўлганидай. Dieu — французчасига тангри шундай бўлади, тангрини шундай ҳам деб аташади, кимдир биров тангрига сийгинаётди Dieu деб мурожаат қилади, шунда тангри сийнаётган французлигини дарҳол пайқайди. Исми турли тилларда турлича бўлса-да, тангри ҳаммасини тушунади, одамлар ўз тилларида турли хилда тиловат қилишаётиб нимани гапиряётганини билади, барибир тангри тангрилигича қолади ва унинг ҳақиқий исми Тангри.

Бу фикрлардан у жуда толиқди. Назарида боши хумдай шишиб кетганга ўхшади. У варақни очиб, уйкули кўзлари билан жигарранг булутлар орасидаги думалоқ яшил ерга қаради. У ўйлай бошлади, қайси тўғри — яшил рангни ёқлаш керакми ёки жигаррангими, чунки бир куни Дэнти қайчи билан чўтканинг дастасидаги Парнелл шарафига қопланган яшил бархитни сўкиб ташлади ва унга Парнелл — ярамас одам¹, деди. Ҳозир уйда бу ҳақда мунозара қилишаётганмикан, деб ўйлади у. Бу сиёсат дейиларди. Икки тараф бўларди: Дэнти бир тарафда эди, отаси ва мистер Кейси — бошқа тараф, бироқ онаси билан Чарлз тоғаси бирор-бир тарафга қўшилишмасди. Ҳар куни рўзномалар бу ҳақда нимадир ёвишарди.

Сиёсат нима эканини яхши тушунмаслиги, Коинот қаерда тугашини билмаслиги унга алам қилади. У ўзини кичкина ва нимжон сезди. Қачон у ҳам поэзия ва риторика² синфидаги болалардай бўларкан? Уларнинг товуши

катта одамларникидай, бошмоқлари ҳам катта-катта, улар тригонометрия ўтади. Бунгача ҳали жуда узоқ. Аввал таътил бўлади, кейин эса навбатдаги семестр, ундан кейин яна бир семестр, ундан кейин яна таътил. Бу поездга ўхшайди, туннелга киради, туннелдан чиқади ва яна шовқинга ўхшайди, агар ошхонада қулоғингни бекитиб туриб, кейин очсанг, бир эшитилиб, бир тинчийдиган шовқинга. Семестр — таътил; туннель — ташқари; шовқин — жимлик; эҳе, ҳали бу жудаям узоқ! Қанийди, тезроқ тўшакка кириб, ухлаб қолса. Черковда ибодат қилиб олинса бўлди — тўшакка шўнғийди. Уни безгак тутди, у эснади. Чойшаблар озроқ исигандан кейин тўшакда ётиш мазза-да. Кирган пайтингда тўшак шундай совуқ бўлади. Буни ҳаёлига келтириб бадани қалтираб кетди. Кейин жойинг исийди, шундан сўнг уйкуга кетасан. Ўзингни хор-гин сезишнинг гашти бор. У яна эснади. Кечки ибодат тугадими — тамом, тўшакка шўнғийсан; у керишди ва тагин эснагиси келди. Бир неча дақиқадан сўнг хузур қиласан. У шитирлаётган совуқ чойшабга илиқ нафас урилайётганини, бирдан исиб кетаётганини ҳис қилди, аъзойи бадани қизиб кетди, кейин бироз совигандай бўлди, барибир уни сал-пал безгак тутди ва эснагиси келиб оғзини очди.

Кечки ибодатга қўнғироқ чалинди ва улар жуфт-жуфт бўлиб зинадан юриб, дахлиз орқали черковга боришди. Узун дахлиздаги чироклар хира, черковдаги чироклар ҳам хира. Ҳадемай ҳаммаси ўчди, тинчийди. Черков совуқ, оқшом ҳавоси уфуради, мрамор устунларнинг эса

суғурди, шоша-пиша тунги узун кўйлагини кийди-да, қалтираб қаравот ёнига тиз чўқди ва газ ўчиб қолишдан хавотирда наридан-бери дуо ўқий бошлади. У пи-чирлаганда елкалари силкиниб қўярди...

У чўқинди ва чаққон сакраб тўшакка шўнғиди, кўйлагининг этагига оёқларини чирмаб, аъзойи-бадани титраб-қақшаб, муздай оқ чойшабга кулча бўлиб ўраниб олди. Қазо қилганида у дўзахга тушмайди, қалтироғи эса ҳадемай ўтиб кетади. Ётоқхонада болаларга хайрли тун тилаган овоз эшитилди. У бир зум бошини чиқариб қаради, қаравотининг олди ва ён томонларига тортилган, уни тўрт томондан бекитиб турган, яшил пардаларга кўзи тушди. Газни секин пасайтириб ўчиришди.

Назоратчининг қадам товуши узоқлашди. Қаёққа кетаяпти? Зинадан юриб пастга тушиб, кейин дахлизга ўтармикан ёки дахлизнинг тўридаги ўзининг хонасига борармикан? У қоронғуликка термилди. Қора ит ҳақидаги гаплар ростмикан, тунлари ўша ит бу ерда изғиб юрармиш, кўзлари тўрт филдиракли араванинг чирокларидай катта-катта. Айтишларича, бу қотилларнинг арвоҳи эмиш. Кўрқувдан унинг бадани қалтираб кетди. Кўзига қасрнинг ҳайхотдай зим-зиё дахлизи кўринди. Қартайиб қолган хизматкорлар эски-туски коржомаларини судраб, зина тагидаги дазмолхонага йиғилишди. Бу анча бурун бўлган эди. Қари хизматкорлар чурқ этмай ўтиришарди. Учоқда олов липиллайди, бироқ паст қоп-қоронғи эди. Биров³ дахлизга кўтариладиган зинадан чиқиб келаяпти. Эғнида оқ маршаллик плаш,

нари бориб, бери келиб, эшикларни ёпиб-очиб юришибди. Улар тўқ ҳаворанг зарҳалли мундир кийиб олишган; кўлларидо кумуш хуштаклар, қалитлари қувноқ жиринглайди: клик-клик, клик-клик.

Поезд Эллин қирларини ортда қолдириб, тап-тақир текисликда шитоб билан кетаяпти. Телеграф ёғочлари липиллаб ўтади, ўтади...

Поезд елдек учади, учади... У йўлни билади. Уларнинг уйлари айвонида фонарлар, яшил новдалардан ясалган гулчамбарлар бор. Печакгул ва игнабарлар⁵ катта тошойнани чирмаб олган, печакгул билан игнабарг, бири яшил, бири қирмизи бўлиб, чилчироқнинг гирдида чатишиб кетган. Яшил печакгул ва қирмизи игнабарг девор бўйлаб эски суратларнинг теварагига чирмашган. Печакгул ҳам, игнабарг ҳам унинг шодлиги учун, мавлуд байрами учун.

Қандай соз!
Ҳаммаси уйингдагилар. Салом, Стивен! Шодон қийқириқлар. Онаси уни ўлади. Ўпиш шартмикан? Отаси эса энди маршал, катта судья ҳам гапми. Мана, сен уйингдасан. Салом, Стивен. Шовқин...

Бу шарақлаб очилаётган парданинг шовқини, чаноклардан қуйилаётган сувнинг шувиллаши эди. Ётоқхонада уйғониб ўрнидан тураётган, кийинаётган ва ювинаётганларнинг шовқини; назоратчи кафтига кафтини уриб, нарибери бориб келар, болаларга бақириб, уларни қистарди... Куёшнинг заиф нурлари суриб қўйилган сариқ пардаларга, ғижимланиб ётган чойшабларга тушиб турибди. Унинг тўшаги танчадай қизиб кетган, юзи ҳам, аъзойи-бадани ҳам жуда иссиқ.

У ўрнидан турди ва қаравотнинг четига ўтирди. Ўзини дармонсиз сизди. Узун пайпоғини киймоқчи бўлди. Пайпоғи жуда қаттиқ, дағал туюлди, ўзини беҳол сизди.

Флеминг сўради:
— Сенга нима бўлди, тобинг қочди-ми?
Ўзи билмайди нима бўлганини. Флеминг тагин сўради:
— Тўшагинга қира қол. Мен Макглейдга айтаман, тоби қочиб қолди, дейман.

— У касал.
— Ким?
— Макглейдга айтинглар.
— Кир, кириб ётавер.
— У бетобми?

Болалардан бири унинг кўлтигидан ушлаб суяб турди, у оёғига ёпишиб қолган пайпоғини суғуриб олди ва иссиқ тўшакка кириб ётди.

(Давоми бор)

Жеймс Жойс

МУСАВВИРНИНГ ЁШЛИКДАГИ ШАМОЙИЛИ

Роман

ранги тунги денгиздай. Денгиз совуқ, кечаси ҳам, кундузи ҳам, бироқ кечаси совуқроқ. Қуйроқда, уларнинг уйлариининг ёнида, тўлқинга қарши қурилган ғов атрофи ҳам совуқ ва қоронғи. Уйларида эса оловда қозонча қайнаётди, унда пунш пишаяпти.

Рухоний унинг тепасида туриб дуо ўқиди ва унинг хотираси дуони сатрмасатр ўзида муҳради:

Танграм! Каломимни ўзинг рост
этайсан,
Каломим шарафларга буркагай
номингни Сенинг,
Шошил, Танграм, балолардан
мени соқит қилгали,
Шошил, Худойим, менга ёрдам
қилгали.

Черков совуқ, оқшом нафаси ҳукм суради. Бироқ бу илоҳий нафас эди. Бу яшанба кунлари ибодат чоғида улардан орқароқда тиз чўкиб ўтирадиган деҳқонлардан анқийдиган хидга ўхшамайди. Деҳқонлардан қишлоқ ҳавосининг, ёмғирнинг, торф ва дағал матоларнинг ҳиди анқийди. Уларнинг нафаси шундоқ унинг кифтига урилиб туради, чўқинганда улар хўрсиниб қўйишади, Улар Клейнда яшайди, дейди бир бола. У ерда кичик-кичик уйчалар бор эди, бир сафар улар Сэллинз ёқалаб йўлдан ўтиб кетишаётганда у қия очик эшикда қўлида бола кўтариб турган аёлни кўрган эди. Бу уйдада бир оқшом тунаб, торф тутаб ётган ўчоқ олдида, ловуллаб қизиб ётган чўғнинг алангасида ёришган ғира-шира қоронғиликда деҳқонлардан анқиган хиддан, ёмғир, торф ва дағал матоларнинг хидидан тўйиб-тўйиб нафас олишнинг гашти бўлакча. Бироқ дарахтлар ичидан ўтган йўл қандай қоронғу! Қоронғуда адашиб қолганнинг ҳолига вой! Бу ҳақда ўйлаганда уни ваҳима босди. У тиловатнинг сўнги сўзларини ўқиган рухонийнинг товушини эшитди. У ҳам чўқина бошлади, ҳаёлини у ёқда, ташқарида, дарахтлар орасидаги қоронғулик ҳақидаги ўй тарк этмасди...

У ётоқхонага келиб ечинаётганда бармоқлари титради. Бармоқларини бўйсундиришга уринди. Газни ўчиришгунча у ечиниши, тиз чўкиши, дуо ўқиши ва тўшакка ётиши керак эди. У пайпоқларини

юзи доқадай оқарган, бефарқ. Қўлини юраги устига маҳкам босган. Қари хизматкорларга бефарқ қаради. Улар унга қарашди, ўз хўжайинларининг юзини, кийим-кечагини танишди ва унинг ўққа учганини пайқашди. Бироқ улар қараб турган томон қоронғу эди, фақат қоронғулик, сукунат нафаси. Уларнинг хўжайини Прага бўсағасида, жуда узоқда, денгиздан олис томонда ажал ўқига дучор бўлган. У жанг майдонида турибди, қўли кўксига маҳкам босилган.

Ў, қандай совуқ, бу ҳақда ўйлаш нақадар кўрқинчли! Қоронғида баттар совуқ ва жуда кўрқинчли. Тўрт томонда юзидан қони қочган, ғалати башаралар, катта, фонарга ўхшаган чакчайган кўзлар. Бу қотилларнинг арвоҳлари, узоқларда, денгиздан наридаги қонли жанг майдонларида ўққа учган маршалларнинг шарпалари. Улар нимани айтмоқчи бўлишаяпти, нега уларнинг юзлари бундай ғалати?

"Танграм, ташрифингни бу даргоҳдан дариг тутма, бизни йўлдан оздиргувчи шайтон васвасасидан ўзидан омон сақла..."

Уйга таътилга! Бу қандай бахт! Болалар унга айтишган. Қиш бошида эрта тонгда қаср дарвозаси олдида ҳамма извошларга ўтириб олади. Филдираклар қайроқтош йўлда ғичирлайди. Ректорга хайр-хўш айтган сўзлар жаранглайди.

Ура! Ура! Ура!

Извошлар кичик бутхона ёнидан ўтади, ҳамма бош кийимини ечади. Кўтаринки кайфиятда қишлоқ йўлига чиқиб олишади. Аравакашлар қамчи билан Бунденстан⁴ томонга ишора қилади. Болалар қичқиради: "Ура!" Ижарачи Жоллининг уйининг ёнидан ўтишади. Ура, ура ва яна бир бор ура! Шодон қийқириқлар билан Клейн орқали ўтишади, йўл четида турган одамларга қичқириб салом беришади, улар ҳам кулиб-қийқириб алик олади. Қия очик эшиклар олдида қишлоқ аёллари қараб туришибди, у ер-бу ерда эркаклар турибди. Қиш ҳавосининг ажойиб ҳиди — бу Клейннинг ҳавоси: ёмғир ҳиди, эриётган торф ва деҳқонларнинг дағал уст-бошларидан анқийган хид.

Поезд болалар билан тирбанд: узун-узун школаднусха поезд. Кондукторлар

**ҲИМОЯЧИ АРЕНДАГА
БЕРИЛДИ**

Америкалик ҳимоячи — баскетболчи Томас Макчи “Автодор”дан “Самара” клубига ижарага берилди. Унинг янги жамоадаги фаолияти “Самара” — “Урал Гейт” учрашувидан бошланади.

**УЧ ЎЙИНДА
ЎНЛАБ ГОЛ**

Москва “Спартак”чилари Исроилдан қайтар чоғида учинчи учрашувни ҳам ўтказди. “Ирони” футбол жамоаси устидан 12:2 ҳисобида қозонилган ғалабадан сўнг уч учрашув натижаси 20:6 бўлди.

**КЕТМА-КЕТ
МАҒЛУБИЯТ**

Хоккей бўйича Россия суперлигаси жадвалини бошқариб бораётган “Динамо” жамоаси навбатдаги мағлубият аламини тортди. Лекин бу унинг жадвалдаги ўрнини ўзгартира олмайди.

**БИРИНЧИ МАРТА
БИРИНЧИ**

Туркменистон футбол тарихида илк бор “Ниса” клуби “Копетдоғ”ни доғда қолдириб, мамлакат чемпиони бўлди. Жамоа айна пайтда Москвада ўтадиган чемпионлар баҳсига тайёрланмоқда.

КУРАШ САБОҚЛАРИ

Бугунги, иккинчи дарсимизда ўзбек кураши ҳақидаги фикрларни давом эттириб, мусобақани ташкил этиш низоми билан танишиб олган мухлисларимиз учун “Мусобақа турлари” тўғрисида маълумот бермоқчимиз. Агар ҳар бир чиқишларимизни йиғиб борсангиз, дарсларимиз якунида “Кураш мусобақаларини ташкил қилиш ва ўтказиш Халқаро қоидалари”нинг тўлиқ матнига эга бўласиз.

1999 йилнинг 1 Майи нафақат ўзбек полвонлари, балки бутун Ўзбекистон халқи ҳаётида унутилмас кун бўлиб қолди. Тошкентда кураш бўйича биринчи жаҳон чемпионати бўлиб ўтди.

Кураш бўйича биринчи жаҳон чемпионатида элликка яқин мамлакат спортчилари қатнашди. Шу пайтгача бирор спорт тури бўйича ўтказилган биринчи жаҳон чемпионатларида ҳеч қачон бунчалик кўп мамлакат вакиллари иштирок этмаган.

Кураш бўйича биринчи жаҳон чемпионатининг Тошкентда ўтказилиши нафақат спортимизнинг, балки мамлакатимизнинг ҳам жаҳонда обрў-эътибори кундан-кунга ортиб бораётганининг ёрқин исботи бўлди.

II. МУСОБАҚА ТУРЛАРИ:

1. Шахсий биринчилик.
2. Жамоа биринчилиги.
3. Шахсий ва жамоалар биринчили-

ги.

4. Очиқ гилам биринчилиги.

5. Мутлақ биринчилик.

а) шахсий биринчиликда ҳар бир курашчининг беллашув натижалари ўзининг шу мусобақадаги олган ўрнини аниқлаш учун ўтказилади. Мусобақа охирида ҳар бир вазн тоифасида голиб ва совриндорлар аниқланади;

б) жамоалар биринчилигида ҳар бир жамоанинг олган ўрни аниқланади;

в) шахсий ва жамоалар биринчилигида ҳар бир қатнашчининг олган ўрни ва шунга қараб, ҳар бир жамоанинг эгаллаган ўрни аниқланади;

г) очиқ гилам биринчилигида ҳар бир курашчи ўзининг спорт классификацияси, унвони ва маҳоратини ошириш учун беллашади;

д) мутлақ биринчиликда ҳар қандай курашчи вазн тоифасидан қатъи назар (Бош ҳакам рухсати билан), қатнашиш ҳуқуқига эга.

**АНЕЛЬКА “РЕАЛ”ГА
ҚИММАТГА ТУШМОҚДА**

Мадриднинг “Реал” клубида тўп сураётган 20 ёшли франциялик ҳужумчи Николя Анелька ўнг тиззасидан қаттиқ шикастланиб, навбатдаги жароҳатини олди. Оқибатда у яшил майдонда тўп суриш бахтидан тўлиқ уч ойлик мажбурий танаффус олиши мумкин. Мазкур ҳодиса Бразилия футбол майдонларида клубларaro жаҳон биринчилиги кечаётган жараёнда, яъни “Реал” билан бир гуруҳда баҳслашаётган “Касабланка” (Марокко) жамоаси билан бўлган учрашувда юз берди.

Испанияга учиб кел-

ган Анельканинг аҳволи ҳақидаги аниқ фактлардан шу нарса маълумки, футболчини Мадрид аэропортидан то “Реал” футбол клуби базасигача ногиронлар арачасида олиб боришган. Жамоанинг шифокорлари эса, жароҳатни хавфли деб баҳолашга ошиқмай, бу ҳақда кейинроқ маълум қилишмоқчи. Фақат бир нарса ойдинки, агар Анельканинг пайи узилган бўлса, у камида уч ой муддатга томошабинлар сафида ўтиришга мажбур. Француз футболчиси ўтган йилнинг ёзида Лондоннинг “Арсенал” клубидан рекорд баҳода - 37 миллион долларга

сотиб олинган бўлса-да, охириги пайтларда ҳужумчи “Реал”да ўз маҳоратини тўла намойиш эта олмай, ортиқча “даҳмаза”га айланганди. Хусусан, испан матбуотида айтилишича, у мавсумда мухлислар ишончини оқлолмади. Анелька яқиндагина ўзини қайта кашф этаётганди, яъни у клубларaro жаҳон биринчилигида Қирол клуби учун қимматли бўлган 3 тўпни рақиблар дарвозасига йўллаб, аъло спорт формасига қайтмоқда эди. Афсуски, жароҳат бемаҳал содир бўлди.

“Туркистон-пресс”

Чиниқиш мактаби

**“КИЧИК МАЙДОН”ДА ҲАМ
МИЛЛИОНЛАР БОР**

Тенниснинг оммалашуви, ривожланиши билан бир қаторда унинг даромад манбаига айланиб бораётгани ҳам сир эмас. Ушбу фикрнинг исботини қуйидаги рақамларда кўриш мумкин:

1999 йилни Андре Агасси - 4269265, Пит Сампрас - 2816406, Евгений Кафельников - 2360498, аёллардан Мартина Хингис - 3291780, Линдсей Дэвенпорт - 2734205 ва опа-сингил Уильямслар салкам - 5000000 долларлик (АҚШ) даромад билан якунланганликлари маълум қилинди.

Мамлакатимизда янги мавсумга тайёргарлик қизгин кечаётган бир пайтда Ўзбекистон миллий футбол федерацияси олий лига жамоалари мусобақаларининг 2000 йилги жадвалини эълон қилди.

Унга кўра, 18 март куни биринчи давра мусобақаларига старт берилади. Бу йилги футбол мавсумининг очилиш тантаналари-

ФУТБОЛ—2000—ЎЗБЕКИСТОН

ни байрамона руҳда ўтказиш ташкилотчиларнинг ҳам диққат марказида турибди. Ўтган йилги Ўзбекистон чемпиони — пойтахт вилоятининг “Дўстлик” клуби дастлабки учрашувни ўз майдонларида ўтказишади. Зарафшонлик “қизилқум”чилар чемпионлар меҳмони бўлади.

Бу йил олий лигада 20 та жамоа қатнашаётганлиги боис, биринчи даврада ҳар бир жамоа 19 тадан учрашув ўтказади ва XIX тур мусобақалари 22 июнь кунига белгиланган.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, баҳорнинг биринчи ҳафтасиданоқ ишқибозлар нигоҳи яна яшил

майдонларга қадалади. Ўзбекистон кубоги учун кечадиган мусобақаларнинг 1/4 финал босқичи 5 март куни, жавоб ўйинлари эса, 10 март куни бўлиб ўтади. Бу йилги кубок мусобақаларида “Навбахор”, “Дўстлик”, “Нефтчи”, “Семург”, “Пахтакор”, “Насаф”, “Самарқанд”, “Сўғдиёна” жамоалари чорак финалгача етиб келган.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир ўринбосари
Абдусамат РАҲИМОВ

Тахрир ҳайъати:

Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ (масъул котиб), Шукур ЖОНБОВ, Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Ҳалим САИДОВ (бош муҳаррир), Хулкар ТҮЙМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш тахририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ:

700083, Тошкент,
Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР:

масъул котиб—136-56-42,
хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-55-58.

Газетани IBM

компьютерига
Абдурашул НАРМАНОВ
ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

Навбатчилар:

Хулкар ТҮЙМАНОВА,
Шерали НИШОНОВ

Рўйхатдан ўтиш
тартиби № 20.

ИНДЕКС: 149, 150.
Г-018.

Тиражи 47.403

Г. 1 2 3 4 5 6.

Ҳажми 4 босма
табоқ.

Офсет усулида
босилган, қоғоз
бичими А-3.

«Шарқ» нашриёт
матбаа концерни
босмахонаси.
Корхона манзили:
«Буюк Турон»
кўчаси 41-уй

Босишга топшириш вақти -
21.00.
Топширилди — 20.00.

Ko'ngil bitiklari

ИСТАК

Ижодкорда ҳаяжону ҳиссиёт устун,
Маъзур тутинг, самовийлик шоирларга хос.
Нетонг, Ҳофиз лутфан битта қора хол учун
Самарқанду Бухорони бахш этгани рост.

Агар мен ҳам етса эди имкон, қудратим,
Хазиначар бўлса эди измимда агар.
Меҳнатингиз, заҳматингиз ҳақи-ҳурмати,
Устоз, Сизга қўяр эдим олтиндан ҳайкал.

Пойингизга Устоз, нурдан пояндоз тўшаб,
Тольени гулдаста янглиғ этардим тортиқ.
Ахир, Сизсиз ҳаёт кечар сўқирга ўхшаб,
Башарият бир нуқтада турарди қотиб.

Номингизни битар эдим қуёшга мангу,
Назаримда Сиз ҳам тимсол қуёшга гўё.
Қуёш она-табиатга таратар ёғду,
Устоз, Сиз-чи, улашасиз қалбларга зиё.

Куйманасиз улуғ номни, ишончни оқлаб,
Сабоқлар бу — юзда ажин, кўзда нурингиз.
Соч оқлари — даста-даста дафтар варақлаб,
Китобларга термулгунча кечган умрингиз.

Теран мазмун, маъно англаб Сиз айтган сўзган,
Мурғак идрок, тасаввурлар тортади бедор.
Устоз, Инсон сабоқ олар энг аввал Сиздан,
Сиз туфайли қадам қўяр ҳаётга илк бор.

Биласиз-ку, беш панжаси тенг эмас дастининг,
Ким — асдир,
Ким — унутар ўзлик, ўзини.
Сизни кўриб кўрмаганга олган нокаснинг,
Очар эдим амал, бойлик тутган кўзини.

Истиқболнинг мезони шу — олий, ягона:
Завол йўқдир токи икки буюк зот уйғоқ.
Бири: бешик узра тонгга юз тутган Она,
Бири: Сизсиз, хонангизда ўчмаган чироқ.

... Агар менинг етса эди имкон, қудратим,
Хазиначар бўлса эди измимда агар.
Меҳнатингиз, заҳматингиз ҳақи-ҳурмати,
Устоз, Сизга қўяр эдим олтиндан ҳайкал!

Жаҳонгир ИСМОИЛОВ

ЧАЙНКРОССВОРД

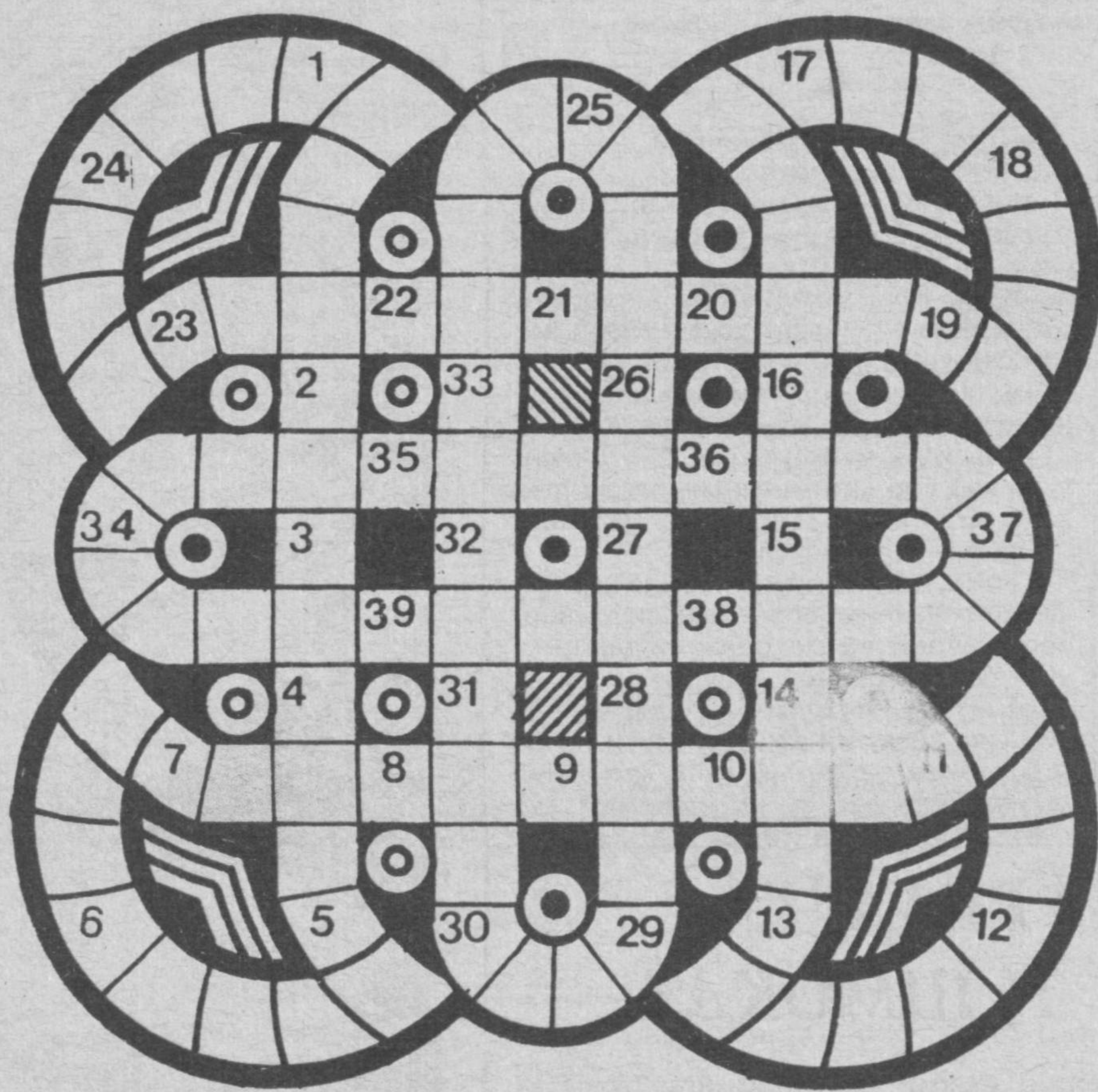
1. Самарқанддаги меъморлик обидаси. 2. Қадимги Византиянинг ўрта асрлардаги номи. 3. Шоҳматдаги ҳолат. 4. Безакли ширинлик. 5. Совға, армугон. 6. Шарқ мумтоз назмига хос шеър тури. 7. Субҳидам пайт. 8. Хул мева. 9. Фасл. 10. Аёлларнинг икки чеккасидаги кокили. 11. Тошкентдан шимоли-ғарбдаги қадимий воҳа ва шаҳар. 12. Қотишма металл. 13. Шеъринг вази. 14. Абдуқосим Фирдавсийнинг "Шоҳнома" дostonи қаҳрамони. 15. Бўёқ ашёси. 16. Техникада буюм улчамини аниқловчи асбоб. 17. Муслмончилик фарзлари-дан бири. 18. Бадиҳағуи халқ шоирларининг яккама-якка лапар ижро этиб тортишуви. 19. Хона жиҳози. 20. Улкан жонивор. 21. Халқ оғзаки ижоди тури. 22. Маълум бир мақсадга мулжалланган маблаг. 23. Ўзбекистон жанубидаги шаҳар. 24. Тожикистондаги дарё. 25. Куклам таоми. 26. Сув ҳолати. 27. Катта хона. 28. Оптик асбоб. 29. Афсонавий қуш. 30. Денгиз. 31. Чиқинди ипак толаси. 32. Майна қушининг бир тури. 33. Ўзбек мумтоз куйи. 34. Ер ости сув манбаи. 35. Дуторсимон қадимий мусиқа асбоби. 36. Миллий таом. 37. Ширинлик тури. 38. Турли ерларда турлича катталликда қулланиладиган ер сатҳи ултови бирлиги. 39. Тақинчоқ, исирганинг шокиласиз тури.

МУАММОНОМА

Юқорида таърифланган сўзлар асосида куйидаги рақамлар жуфттини тааллуқли ҳарфлар билан маълум тартибда алмаштириб муаммонимани ҳал этинг:
5-5; 8-1; 32-1; 11-2; 12-4; 28-3; 7-1; 2-1; 23-5; 38-2; 4-3; 10-3; 16-4; 9-1.
3-2; 1-4; 13-1; 25-5; 16-4; 18-2; 14-3; 36-4; 15-3.
33-1; 17-2; 34-1; 35-1; 20-2; 31-3; 25-4.

Улардан қаторлар бўйича шарқ халқ ҳикматларидан бирини билиб olasiz.

Ф.ОРИПОВ тузди

Газетамизнинг 15 январь сониди чоп этилган "Глобус" топқирлик машқининг жавобла-ри:

Эйлар бўйича: 1. Каракас. 2. Сахалин. 3. Карелия. 4. Соломон. 5. Қорақум. 6. Ҳимолай. 7. Никосия. 8. Хошимин. 9. Боботог. 10. Силезия. 11. Мичиган. 12. Сицилия. 13. Нигерия. 14. Қоратов. 15. Боливия. 16. Магадан. 17. Сақария. 18. Бавария. 19. Хамадон. 20. Камерун. Шакл марказида: Абу Райҳон Беруний. Муаммонома: Магеллан. Колумб.

Xullas...

НЕФТЬ
КОМБИНАТИДА
БАНАН

Хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг, Сибирдаги аллақайси нефтни қайта ишлаш комбинатида банан ўстирилмоқда. Айримлар уни пласт-масса шекилли, дея ишонқирамай ушлаб кўришди, ҳақиқий тропик ўсимлик.

Банан дарахтининг кўчати комбинат ҳовли-сига ўтказилганида, ҳеч ким бу ерда ҳосил беришига ишонмаганиди. Орадан кўп ўтмай, банан ҳосилга кирди.

Биологларнинг таъкидлашича, тропик дарахтининг саноат объектида ҳосилга кириши умуман кутилмаган ҳол.

"Бугунги Тюмень ҳақиқати" газетаси ана шу шов-шувни асослаб берган.

СЕМИЗЛАРНИНГ
ФЙДАСИ
ШУЛКИ...

Футболчилар қотма, чайир, энг муҳими соғлом бўлишлари керак. Уларнинг вазни ошиб борса, 70-80 килодир. Аммо Испаниянинг Бильево шаҳрида тузилган футбол командаси аъзоларининг оғирлиги 120 килодан кам эмас. Тренер Ансельман Мартинеснинг фикрича, команданинг бақалоқ ўйинчиларидан яхши ҳужумчи чиқмаслиги мумкин, аммо ҳимояда улар жамоага кўп фойда келтиришади.

МАЪШУҚА
ҲАҚИДАГИ ФИКР

Бир вақтлар АҚШ Президентининг маъшуқаси бўлган Моника хоним тадбиркорликда ўзини синаб кўрмоқда. У Нью-Йоркдаги туманлардан бирида 4 минг долларлик квартирани ижарага олиб, 70-130 доллар турадиган аёллар сумкаси ишлаб чиқарадиган фирма очди.

Америкалик тележурналист Барбара Уолтерс у ҳақда шундай дейди: "Моника тарихга кириши мумкин эмас".

Бу фикрни кўпчилик эътирозсиз қабул қилса керак.

ana shunaqa
gaplar...

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги раҳбарияти ва жамоаси Ўзбекистонда хизмат қурсатган фан арбоби, Олий ва урта махсус таълим вазирининг маслаҳатчиси Оқил Умрзоқович Салимовга умр йулдоши
Лола САЛИМОВА
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

QUTLOV

Ҳурматли ҳамкасбимиз
Гулчехра ХУЖАНОВА!

Сизни таваллуд кунингиз билан муборакбод этамиз. Сизга ҳамisha сикат-саломатлик, узоқ умр, ижодий ва илмий ишларингизда улкан зафарлар тилаймиз. Гулдек чехрангизга ярашар кулгу, Қалбингизда илҳом — жўш ураб туйгу.

Маърифат илмига жонни тиккансиз, Сизни тарк этмасин шу одат мангу!
ЎзФА Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти жамоаси.

Ҳурматли ҳамкасбимиз
Шавкат ОРИФЖОНОВ!

Сизни 50 ёшга тўлишингиз муносабати билан самимий табриклаймиз. Ишларингизга ривож, уйингизга тинчлик-хотиржамлик, ўзингизга сикат-саломатлик тилаймиз.
Тошкент шаҳридаги
136-мактаб жамоаси.

КҮЙ (21.03-21.04). Душанба кунги учрашув ва сешанба кунги ишингизнинг бароридан келиши ҳафта давомида руҳингизни тетик қилиб, кайфиятингизни кўтарди. Чоршанба кунги кичик келишмовчилик келиб чиқади. Ҳафтанинг сўнгги кунларидаги ишбилармонлик музокара-лари муваффақиятли якунланади.

БУЗОҚ (22.04-20.05). Мазкур ҳафта давомида баракали меҳнат қиласиз. Бу борада айниқса сешанба ва пайшанба кулай кунлардир. Шанба кунги эски қадрдонингиздан хабар топасиз. Яшанба кунги муҳаббат уйининг меҳмони бўласиз.

ЭГИЗАКЛАР (21.05-21.06). Ушбу ҳафтадан кўп нарсани умид қилманг. Душанба кунги бироз ишингиз юришмайди. Чоршанба кунги низоли вазиятга тушиб қолишингиз мумкин. Ҳафтанинг энг муваффақиятли кунги жумадир.

ҚИСҚИЧБАҚА (22.06-22.07) Сиз учун ютуқлар ва муваффақиятсизликлар навбати билан алмашиб келади. Душанба ва чоршанба кунлари барча ўйлаган режаларингиз амалга ошади. Сешанба ва пайшанба бироз нохуш келиши эҳтимоли бор. Шанба кунги яхши харидлар қиласиз.

АРСЛОН (23.07-23.08). Душанба кунги муваффақият катта фойда келтиради. Чоршанба кунги учрашув кўнгилдагидек ўтади. Пайшанба кунги алданиб қолишдан эҳтиёт бўлинг. Шанба кунги кутилмаган хушxabардан кўнглингиз тоғдек кўтарилади.

МУНАЖЖИМЛАР
БАШОРАТИ

22—29 январь

ПАРИЗОД (24.08-22.09). Ушбу ҳафта осойишта ўтади. Хонадонингиздаги барча юмушларни ҳафтанинг бошида битириб олганингиз маъқул. Жума кунги фойдали битимни имзолайсиз. Шанбада эски дўстлар билан учрашув кутилмоқда.

ТАРОЗИ (23.09-22.10). Душанба кунги мураккаб ишни ниятсизга етказасиз. Сешанбада қўнтакнингизга пул тушиш имконияти бор. Ҳафтанинг охирида саломатлигингизга эътибор беринг. Шанба кунги мулоқот кайфиятингизни кўтарди.

ЧАЁН (23.10-22.11). Ҳафта бошида зиддиятли ҳолатга дуч келишингиз мумкин. Чоршанба кунги кўтаринки ижодий салоҳиятга эришасиз. Дам олиш кунлари ҳам ушбу кўтаринкилик сизни тарк этмайди.

ЎКОТАР (23.11-21.12). Сешанба ва пайшанба кунлари зиддиятли ҳолатга тушишдан қўнтакнингизга пул тушиш имконияти бор. Ҳафтанинг охирида саломатлигингизга эътибор беринг. Шанба кунги мулоқот кайфиятингизни кўтарди.

ТОҒ ЭЧКИСИ (22.12.-20.01). Ижод билан машғул бўлиш учун душанба ва пайшанба кунлари кулай. Чоршанбада ажойиб учрашув гувоҳи бўласиз. Жума кунги алданиб қолишдан эҳтиёт бўлинг.

ҚОВҒА (21.01-18.02). Чоршанба кунги яқин кишингиз билан жанжаллашиб қолишингиз мумкин. Пайшанбада ортиқча баҳс-мунозарадан ўзингизни тортинг. Дам олиш кунлари соғлигингиз ҳақида қайғуринг.

БАЛИҚ (19.02-20.03). Душанба кунги бироз ишингиз юришмайди. Сешанбада кўнглингизга яқин киши билан учрашасиз. Дам олиш кунлари оилангиз даврасида, кўнглили кечади.